

**T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**“ADAM ÖLDÜRME SUÇUNDAN CEZA İNFAZ
KURUMUNDA BULUNAN KADINLARIN ÖFKE
TARZLARI, PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ VE
ANKSİYETE DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ”**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HÜLYA KIRAN

105003007

Danışman

Yrd. Doç. Dr. BAYHAN ÜGE

İstanbul [2012]

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**“ADAM ÖLDÜRME SUÇUNDAN CEZA İNFAZ
KURUMUNDA BULUNAN KADINLARIN ÖFKE
TARZLARI, PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ VE
ANKSİYETE DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ”
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Tezi Hazırlayan: Hülya KIRAN

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Adam Öldürme Suçundan Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Kadınların Anksiyete Düzeyleri, Problem Çözme Becerileri ve Öfke Tarzları Arasındaki İlişki” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17.08.12

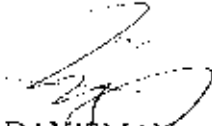
Hülya KIRAN

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

...../...../.....

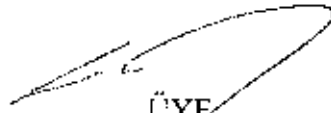
Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden **105003007** numaralı **Hülya KIRAN**'ın "*İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**ADAM ÖLDÜRME SUÇUNDAN CEZA İNFAZ KURUMUNDA BULUNAN KADINLARIN ÖFKE TARZLARI, PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ VE ANKSİYETE DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 05.10.2012 tarih ve 2012/13 sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 48. maddesi gereğince (.....) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

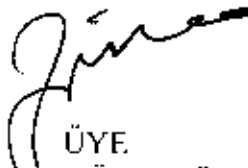
DANIŞMAN

YRD.DOÇ.DR. BAYHAN ÜGE

ÜYE

PROF.DR. DURAN ÇAKMAK

ÜYE

YRD.DOÇ.DR. ZÜMRA ÖZYEŞİL

ÖZET

ADAM ÖLDÜRME SUÇUNDAN CEZA İNFAZ KURUMUNDA BULUNAN KADINLARIN ANKSİYETE DÜZEYLERİ, PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ VE ÖFKE TARZLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Hülya KIRAN

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bayhan ÜGE

Haziran, 2012

Bu çalışmanın temel amacı; ceza infaz kurumlarında adam öldürme suçuyla bulunan kadınları, suça karışmamış kadınlarla öfke tarzları, problem çözme becerileri ve kaygı düzeyleri açısından karşılaştırmaktır. Ek olarak, suçlu kadınlardaki kaygıyı yordamada başetme becerilerinin temel değişken olup olmadığını test etmektir. Diğer bir ifade ile başetme becerilerinin kaygı düzeyini diğer değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde yordayıp yordamadığını araştırmaktır.

Amaç doğrultusunda; Kişisel Bilgi Formu, Beck Kaygı Envanteri, Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve Problem Çözme Ölçeğinden oluşan anket formu 2012 yılı mayıs ayında İstanbul ili Bakırköy Ceza İnfaz Kurumu Adam öldürme suçundan tutuklu/hükümlü bulunan 115 kadına ve herhangi bir suça bulaşmamış ve cezaevinde hiç bulunmamış tesadüfi olarak seçilmiş anket uygulamasını kabul eden 115 kadına uygulanmıştır.

Anketlerden elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 20.0 istatistik paket programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde; betimsel istatistiksel metotlarının yanı sıra (sıklık, yüzde, ortalama, standart sapma, korelasyon) Bağımsız Gruplar T-testi, One-Way ANOVA ve Hiyerarşik Regresyon yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; suça karışmamış ve suçlu kadınların kaygı düzeylerinin istatistiksel olarak farklılaştığı, suçlu kadınların kaygı düzeylerinin suça karışmamış kadınlardan yüksek olduğu, suça karışmamış kadınlar ile suçlu kadınların problem çözme becerilerinin istatistiksel olarak farklılaşmadığı, suçlu kadınlar ile suça karışmamış kadınların benzer problem çözme becerilerine sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca; suça karışmamış ve suçlu kadınların sürekli öfke düzeyleri ve öfkeyi dışa vurma düzeylerinin istatistiksel olarak farklılaşmadığı, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi kontrol etme düzeylerinin ise istatistiksel olarak farklılaştığı görülmüştür. Suça karışmış kadınların öfkeyi kontrol etme düzeylerinin suça karışmamış kadınlardan yüksek olduğu, bununla birlikte suça karışmış kadınların öfkeyi içte tutma düzeylerinin kontrol grubundan istatistiksel olarak daha düşük olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre; adam öldürme suçu işlemiş kadınların kaygı düzeyini azaltmak için özellikle öfke ile ilgili değişkenlerin dikkate alınması gereklidir. Özellikle, öfke kontrolünün sağlanması ve öfkeyi içte tutma yerine etkin iletişim yöntemleri ile olumsuz duyguların ve öfkenin açığa çıkartılması önemli stratejiler arasında yer alacaktır.

Hiyerarşik Regresyon sonuçlarına göre; problem çözme becerilerinin sosyo-demografik değişkenler, suça özgü değişkenler, sağlıkla ilgili değişkenler ve öfkeyle ilgili değişkenlerin ötesinde kaygıyı yordamadığı gözlenmiştir. Bununla birlikte, daha önceki intihar girişiminin, sürekli öfkenin, öfkeyi dışa vurmanın ve öfkeyi içte tutmanın suça karışmış kadınlarda kaygıyı yordamada önemli değişkenler olduğu ortaya konulmuştur. Adam öldürme suçu işlemiş kadınlarda; sadece baş etme becerilerine odaklanan uygulamalar yerine bireyin önceki intihar tarihçesini de dikkate alarak öfke düzeyi ve öfkenin ifade biçimleri üzerine odaklanan yöntemleri içeren paket programların geliştirilmesi önerilebilir. Bulgular ilgili literatür çerçevesinde açıklanmış, uygulamaya yönelik önlemler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suçlu kadınlar, anksiyete, problem çözme becerisi, öfke, öfke tarzı, Ceza İnfaz Kurumu

ABSTRACT

Master Thesis of Psychology

Consultant: Assist. Prof. Dr. Bayhan ÜGE

October, 2012

THE RELATION OF CRIMINAL WOMEN'S ANXIETY AND PROBLEM SOLVING SCALES AND ANGER MANAGEMENT STYLES WHOM STAYED IN THE PRISON AS A RESULT OF MURDER

The main objective of this research are investigate to find relation of the anxiety levels, problem solving skills and anger management styles with the comparison between criminal women and non-criminal women. Additional main objective of this research is test of controlling anxiety skills might be a main variable in criminal women. In the other word, main objective of this research might the skills have changes when other variables controlled in criminal women.

Direction of this purpose, the questionnaire form has included Personal Information Form, Beck Anxiety Inventory, Continual Anger- Anger Evidence Scales and Problem Solving Scales and applied to 115 criminal women cause of murder whom stayed in the Bakırköy Close Women Prison and applied to 115 non-criminal women whom random selected from Istanbul city, at May 2012.

The research results analyzed in computer environment with SPSS 20.0 statistically software. The results evaluated with definitional and descriptively statistical methods (frequency, percentage, average, standard variation, correlation) used Independent Groups T-Tests, One-Way ANOVA and Hierarchy Regression methods.

In the results of the research, non-criminal women and criminal women anxiety levels are differentiated statistically, criminal women have more anxiety than non-criminal women, non-criminal women and criminal women have different problem solving scales statistically but both of them have similar problem solving skills. Furthermore, criminal and non-criminal women's continual anger scales and showing anger control skills didn't differentiate statistically but holding their anger and controlling anger management scales differentiated statistically. Criminal women's control anger management scales are higher than non-criminal women, but their holding anger management is lower than non-criminal women in the research group statistically. According to the results, to decrease of anxiety levels of criminal women cause of murder, we have to careful about their anger variables especially. Particularly the main strategies are controlling anger management and using better effective relationship methods, instead of holding anger management and to bring out into the open negative emotions and anger.

According to Hierarchy Regression results, problem solving skills don't affect anxiety and the other side social-demographic variables, criminal variables and anger variables. However a suicide initiative in the past affected some variables on the continual anger, showing anger and holding anger management. Using some pocket methods and care suicide initiative in the past, can purpose on the criminal women cause of murder controlling anger levels and anger explain methods instead of only controlling anger management application. Diagnosis on the literature are explained and measured about applications.

Keywords: Criminal women, prison, anxiety, problem solving skills, anger, anger style.

ÖNSÖZ

Tarih boyunca kadınlar, üzerlerine yüklenen görevlerin gitgide artmasıyla ve bunların getirdiği sorumluluklarla başa çıkabilmek için kendilerine özgü problem çözme yöntemleri geliştirmişlerdir. Kadınlar her gün değişen dünya ile artan sorumluluklarını yerine getirmeye çalışırken karşılaştıkları sorunları çözümlenmede yaşadıkları olumsuzluklar nedeniyle değişik seviyelerde öfke yaşarlar ve anksiyete seviyeleri yükselir.

Kadın haklarının gelişimine paralel olarak kadına yönelik ulusal ve uluslararası hukuk düzenlemelerinin kendine yer bulması yeni sayılır. Bu gelişim boyunca kadına yönelik yargı ve ceza uygulamalarının ne kadar etkin ve caydırıcı olduğuna yönelik yapılmış birçok araştırma mevcuttur. Toplumda şikayet ve dileklerini duyurmaya çalışırken bile zorluklar yaşayan kadınlar yaşamlarındaki olumsuzlarla başa çıkmaya çalışırken çevre ve aile baskısı nedeniyle zamanında tepki gösterememekte, öfkelerini içlerinde tutmakta, içlerinde biriktirmeyi tercih ederek ya da stres yükselmesinin farkında olmadan anksiyete seviyelerinin yükselmesiyle ileride daha şiddetli psikolojik rahatsızlıklar, uyumsuzluklara ve öfke patlamaları yaşabilmektedirler.

Öfke birikimini engelleyemeyen, öfkesini içinde tutmayı ve biriktirmeyi tercih ederek kontrol altında tutamayan ve anksiyete seviyeleri yükselen kadınlar olumsuz koşullarda, suçla sonuçlanabilecek olumsuz davranışlara sürüklenebilmektedir. Aslında karakter ve yapı olarak suç işleme eğiliminde olmayan, kendisi ve ailesi eğitilmiş ve çevresinde olumsuz etkenler olmayan kadınlarda bile öfke kontrolü olmadığında ve kontrolsüz anksiyete seviyelerinde ani bir olumsuz davranış veya olay içinde kalarak kendilerini istemedikleri bir olayın başrolünde bulabilmeleri sözkonusu olabilmektedir. Bu bakımdan suça karışmış ve cezaevine girmiş kadınlarla, hiç suça karışmamış kadınlar arasında davranış benzerlikleri ve problemlere benzer yaklaşım tarzları olup olmayacağını araştırarak, bu tez ile özellikle suçu adam öldürme olan cezaevindeki kadınların anksiyete düzeyleri, problem çözme becerileri ve öfke tarzları arasındaki ilişkileri, hiç suça karışmamış olan kadınların

davranış özellikleri ile karşılaştırarak incelenmesini sağlayarak kadınların yaşadıkları ortamın düzenlenerek suç işlemelerini önlemeye yönelik çalışmalara bir rehber niteliği taşıyacaktır.

Bir ön araştırma niteliği taşıyan bu tezin ilgilenenlere yardımcı olmasını dilerken bu vesile ile öncelikle bana çalışmalarımnda destek olan ve cesaretlendiren Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Bayhan ÜGE'ye ve araştırmalarımna değerli katkıları ve sabrı için Bakırköy Kapalı Kadın Ceza ve İnfaz Kurumu Müdürü Sayın Hulusi SAĞIR'a teşekkür ederim.

*Saygılarımla
Hülya KIRAN*

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
1. BÖLÜM	16
GİRİŞ	16
1.1. Araştırmanın Varsayımları	19
1.2. Araştırmanın Amacı.....	20
1.3. Araştırmanın Önemi	20
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	21
1.5. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri.....	21
2. BÖLÜM	24
İLGİLİ LİTERATÜR	25
2.1. Suç	25
2.1.1. Suç Kavramı ve Türleri	25
2.1.1.1. Cana yönelik suçlar	26
2.1.1.2. Mala yönelik suçlar	26
2.1.2 Kadın Suçluluğu ve Kadınları Suça İten Nedenler	26
2.1.3. Cezaevi Kavramı	28
2.1.4. İlgili Araştırmalar	29
2.2. Anksiyete	33
2.2.1. Anksiyete Tanımı	33
2.2.2. Anksiyetenin Nedenleri.....	34
2.2.3. Anksiyeteyi Açıklayan Kuramlar	35
2.2.3.1. Psikanalitik Kuram	36
2.2.3.2. Davranışçı ve Bilişselci Kuram	37
2.2.3.3. Varoluşçu Kuram.....	38
2.2.3.4 Sullivan ve İlişkiler Kuramı	39
2.2.4. Anksiyetenin Belirtileri	40
2.2.4.1. Bilişsel Belirtiler.....	40
2.2.4.2. Affektif (Duygusal) Belirtiler	41

2.2.4.3. Davranışsal Belirtiler.....	41
2.2.4.4. Fizyolojik Belirtiler	41
2.2.5. Anksiyete Düzeyleri.....	42
2.3. Problem Çözme Kavramı.....	44
2.3.1. Problem Kavramı	44
2.3.2. Problem Çözme Becerisi.....	47
2.3.3. Problem Çözme Süreci İle İlgili Davranışlar	49
2.3.3.1. Problem Çözme Süreci İle İlgili Bilişsel Fonksiyonlar.....	50
2.3.3.2. Problem Çözme Süreci İle İlgili Duygusal Tutumlar.....	51
2.3.4. Problem Çözme Süreci ve Aşamaları.....	52
2.3.5. Problem Çözme Yöntemleri.....	56
2.4. Öfke	59
2.4.1 Öfkenin Tanımı	59
2.4.2 Öfkenin Nedenleri	63
2.4.2.1. Olayların ortaya çıkması/çıkarılması:.....	63
2.4.2.2. Öfke öncesi durum:	64
2.4.2.3. Değerlendirme süreçleri:	64
2.4.3. Öfkeyle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	65
2.4.3.1.Davranışçı Yaklaşım	65
2.4.3.2.Bilişsel Davranışçı Yaklaşım	65
2.4.3.3. Varoluşçu Yaklaşım	66
2.4.3.4. Akılcı Duygusal Yaklaşım	66
2.4.4. Öfkenin Belirtileri	67
2.4.4.1. Doğrudan gözlenebilen tepkiler (işaretler).....	67
2.4.4.2. Dolaylı olarak gözlenebilen tepkiler (işaretler).....	68
2.4.5. Öfkenin Sonuçları	69
3. BÖLÜM.....	70
YÖNTEM	70
3.1. Araştırma Modeli.....	70
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	70
3.3. Verilerin İstatistiksel Analizi	70
4. BÖLÜM.....	71
BULGULAR VE YORUMLAR.....	71

4.1. Örneklem Grubunun Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular	71
4.2. Kaygı Düzeyi, Problem Çözme Becerisi, Sürekli Öfke Tarzları ve Yaş Değişkenlerine ait Betimleyici İstatistikler ve aralarındaki Korelasyonlara İlişkin Bulgular	76
4.3. Bağımsız Gruplar t-testi ile Test Edilen Grup Farklarına İlişkin Bulgular	80
4.4. One-Way ANOVA ile Test Edilen Grup Farklarına İlişkin Bulgular ..	93
4.5. Hiyerarşik Regresyon Sonuçlarına İlişkin Bulgular	106
SONUÇLARIN YORUMLANMASI.....	110
4.6. Değişkenler Arası Korelasyonlara İlişkin Sonuçların Yorumlanması	110
4.6. Grup Farklarına İlişkin Sonuçların Yorumlanması	111
4.7. Grup Farklarına İlişkin Sonuçların Yorumlanması	116
4.8. Elde Edilen Sonuçlara göre Genel Öneriler.....	117
KAYNAKÇA.....	118
ÖZGEÇMİŞ	132

KISALTMALAR LİSTESİ

akt.	:	Aktaran
b.t.	:	Belirtilmemiş Tarih
JIS	:	Japon Endüstri Standartları
NGT	:	Nominal Grup Tekniği
PÇ	:	Problem Çözme
PÇB	:	Problem Çözme Becerileri

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo-1: Ekim 2011 itibarıyla tutuklu - hükmen tutuklu - hükümlü dağılımı (Kaynak: www.adalet.gov.tr).....	17
Tablo-2: Ceza İnfaz Kurumlarında Bulanan Kadınlara İlişkin İstatistikler (Ekim 2011)	24
Tablo 3. Farklı Bilim Dallarında Problem Çözme Süreci'nin Basamakları.....	55
Tablo-4: Demografik Değişkenlerin Frekansları ve Yüzdeleri	72
Tablo-5: Suç İşlemiş Kadınlarda Değişkenlere ait Betimsel İstatistikler ve Korelasyonlar	77
Tablo-6: Suç İşlememiş Kadınlarda Değişkenlere ait Betimsel İstatistikler ve Korelasyonlar	77
Tablo-7: Tüm Katılımcılarda Değişkenlere ait Betimsel İstatistikler ve Korelasyonlar	78
Tablo-8: Tüm Katılımcılar için Kaygı Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları	80
Tablo-9: Tüm Katılımcılar için Problem Çözme Becerisini Belirlemede Grup Farkları.....	81
Tablo-10: Tüm Katılımcılar için Sürekli Öfke Düzeyini Belirlemede Grup Farkları.....	82
Tablo-11: Tüm Katılımcılar için Öfkeyi Dışa Vurma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları.....	83
Tablo-12: Tüm Katılımcılar için Öfkeyi İçte Tutma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları.....	84
Tablo-13: Tüm Katılımcılar için Öfkeyi Kontrol Etme Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları.....	85
Tablo-14: Suça Karışmış Kadınlar için Kaygı Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları.....	85
Tablo-15: Suça Karışmış Kadınlar için Problem Çözme Becerisini Belirlemede Grup Farkları.....	86
Tablo-16: Suça Karışmış Kadınlar için Sürekli Öfke Düzeyini Belirlemede Grup Farkları.....	87

Tablo-17: Suça Karışmış Kadınlar için Öfkeyi Dışa Vurma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları	87
Tablo-18: Suça Karışmış Kadınlar için Öfkeyi İçte Tutma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları	88
Tablo-19: Suça Karışmış Kadınlar için Öfkeyi Kontrol Etme Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları	89
Tablo-20: Suça Karışmamış Kadınlar için Kaygı Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları.....	89
Tablo-21: Suça Karışmamış Kadınlar için Problem Çözme Becerilerini Belirlemede Grup Farkları	90
Tablo-22: Suça Karışmamış Kadınlar için Sürekli Öfke Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları	91
Tablo-23: Suça Karışmamış Kadınlar için Öfkeyi Dışa Vurma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları	91
Tablo-24: Suça Karışmamış Kadınlar için Öfkeyi İçte Tutma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları	92
Tablo-25: Suça Karışmamış Kadınlar için Öfkeyi Kontrol Etme Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları	92
Tablo-26: Suça Karışmış Kadınlar için Kaygı Düzeyini Belirlemede Grup Farkları.....	94
Tablo-27: Suça Karışmış Kadınlar için Problem Çözme Becerisini Belirlemede Grup Farkları	96
Tablo-28: Suça Karışmış Kadınlarda Sürekli Öfke Düzeyini Belirlemede Grup Farkları.....	98
Tablo-29: Suça Karışmış Kadınlarda Öfkeyi Dışa Vurma Düzeyini Belirlemede Grup Farkları.....	101
Tablo-30: Suça Karışmış Kadınlar için Öfkeyi İçte Tutma Düzeyini Belirlemede Grup Farkları	103
Tablo-31: Suça Karışmış Kadınlar için Öfkeyi Kontrol Etme Düzeyini Belirlemede Grup Farkları	105
Tablo-32: Hiyeraşik Çoklu Regresyon Analizi	109

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil-1: Varoluşcu Kuram	38
Şekil-2: Problem Çözme Süreci.....	52
Şekil-3: Öfkenin oluşumu.....	61

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Ceza İnfaz Kurumu'nda adam öldürme suçundan tutuklu/hükümlü kadınların, bu durumlarının anksiyete düzeylerine, problem çözme becerilerine ve öfke tarzlarına ne şekilde yansıdığını belirlemek üzere konuyu ampirik olarak değerlendirebilmek için de İstanbul ili, Bakırköy Ceza İnfaz Kurumu'ndaki kadınlarla bir saha çalışması yapılmıştır.

Geçmişten günümüze toplumda varolan kadınlar; her zaman ezilmiş, cinsiyet rollerinden kaynaklanan pek çok sorumlulukları üzerlerinde hissetmişlerdir. Modern yaşama geçişle birlikte sosyal ve ekonomik hayatta var olma çabası içerisine giren kadınlar, bu kez de ev, iş sorumluluğu ve çocuk sahibi olma durumlarıyla yüzleşmektedirler. Çalışan kadınlar bu tür zorluklarla mücadele ederlerken, aktif olarak çalışma yaşamında olmayan kadınlar da sosyal ve ekonomik nedenlerle mücadele etmek durumunda kalmaktadırlar.

Kadınlar üzerlerine yüklenen rolleri yerine getirirken, karşılıklarına çıkan pek çok problemi çözmek durumunda olup, bu süreçte yaşanan olumsuzluklar da kadınlarda öfkeye neden olabilmektedir. Öfke duygusu farklı şekillerde yaşanmasına rağmen, şiddetle sonuçlandığında yıkıcı ve kişi için problem oluşturabilen bir duygu haline gelebilmektedir. Bu nedenle de çoğu zaman olumsuz bir duygu olarak nitelendirilmektedir. Şiddet, saldırganlık ve suç işleme davranışları ile öfke arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar, öfkenin otomatik bir şekilde saldırganlık ve şiddetle birlikte ortaya çıkmasa da çoğu kez saldırgan davranışın başlatıcısı durumunda olduğunu ortaya koymaktadır (Nugent & Champling, 1997; Rupp & Vodanovich, 1997). Kadınlardaki engellenemeyen öfke, suç olarak nitelenen davranışlarla sonuçlanabilmektedir.

Kadın suçluluğu incelendiğinde, kadınların işledikleri suçlardan özellikle adam öldürme ve yaralama gibi suçları genellikle kendilerini koruma amacıyla işledikleri görülmektedir. Bu tür suçların genelde kötü muameleye ve dayığa maruz kalan kadınlarda birdenbire ortaya çıkan şiddetli tepki

Tablo-1: Ekim 2011 itibarıyla tutuklu - hükmen tutuklu - hükümlü dağılımı (Kaynak: www.adalet.gov.tr)

	Tutuklu			Hükmen Tutuklu			Hükümlü			Genel Toplam		
	Ç	Y	T	Ç	Y	T	Ç	Y	T	Ç	Y	T
Kadın	46	1474	1520	6	648	654	7	2335	2342	59	4457	4516
Erkek	1577	31333	32910	185	17113	17298	200	72118	72318	1962	120564	122526
Toplam	1623	32807	34430	191	17761	17952	207	74453	74660	2021	125021	127042

Not-1: Ç=Çocuk, Y=Yetişkin, T=Toplam

Not-2: Bu tablo, 19/04/2008 tarihli ve 26852 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2008/13472 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren Resmi İstatistik Programı kapsamında olmayıp, hizmete özel olarak hazırlanmıştır.

sonucunda meydana geldiği ve önceden planlanmadığı belirtilmektedir (Ortaköylü, Taktak, & Balcıoğlu, 2004).

Ülkemizde erkekler kadar olmasa da cezaevlerinde pek çok kadın suçlu bulunmaktadır (bkz. Tablo-1 ve Tablo-2). Ülkemizde kadın suçlu sayısının tüm suçlu sayısına oranının %2,5-3,5 oranında olduğu belirtilmektedir. Zayıf olan fizik gücü nedeniyle cebir ve şiddete yönelimdeki çekingenlik, kötü alışkanlıklara eğiliminin azlığı, çevrenin üzerindeki koruyucu etkisi, geleneklerden gelen “annelik” ve “eşlik” rollerine sıkıca bağlı olmaları gibi biyolojik, psikolojik ve sosyokültürel etkiler, kadının suça yönelimini belli ölçülerde engelleyen faktörler olarak tanımlanmaktadır (Cansunar, Asirdizer, Aycan, Balcıoğlu, & Batuk, 1997).

Suçlu kadınlar suçlu erkeklere oranla daha problemlerle bir geçmişe sahiptirler. Ayrılma, boşanma ve bozuk aile ilişkileri kadın suçlularda daha sık görülmektedir. Ayrıca suçlu kadınlar suçlu erkeklere oranla geçmişte daha yoğun toplumsal baskıya maruz kalmışlardır. Çalışmalar, suç işlerken şiddet kullanmanın daha çok kadın suçlularda görüldüğünü ortaya koymaktadırlar. Bunun yanında; Suç ve suçluluk konusundaki çalışmalar suçun, yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, meslek, yerleşim yeri, siyasal ve ekonomik dalgalanmalar, coğrafi koşullar gibi birçok faktöre bağlı değişiklikler gösterdiğini ortaya koymaktadır (İçli & Öğün, 1988).

Kadınları şiddete ve suça yönelten önemli etkenin hayal kırıklıklarını uzun süre bastırmaya çalışmaları ve artık daha fazla dayanamayacaklarını hissettiklerinde şiddetli tepki göstermeleri olduğu belirtilmektedir (İçli & Öğün, 1988). Tüm bunlar kadınların psikolojik durumlarının bozulması olarak anksiyete düzeylerinin yükselmesine sebep olmaktadır.

1.1. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın bağımsız değişkenleri; sosyo-demografik değişkenler (örn., öğrenim durumu), suça özgü değişkenler (örn., suç işlemede kullanılan alet), ruhsal sağlıkla ilgili değişkenler (intihar girişimi ve psikolojik tedavi), öfke tarzı ile ilgili değişkenler (sürekli öfke düzeyi, öfkeyi dışa vurma, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi kontrol etme) ve problem çözme becerisidir. Araştırmanın bağımlı değişkeni kaygı düzeyidir. Bununla birlikte suç işlemiş kadınlarda öfke tarzlarını ve baş etme becerilerini belirleyen etkenler de araştırılacaktır. Bu amaçla, sürekli öfke düzeyi, öfkeyi dışa vurma, öfkeyi içte tutma, öfkeyi kontrol etme ve problem çözme becerisi çeşitli analizlerde bağımlı değişken olarak analize sokulmuştur. Bu bağlamda araştırma hipotezleri şu şekilde oluşturulmuştur.

Suçta karışmış kadınların kontrol grubuna göre;

- Kaygı düzeyleri daha yüksektir.
- Problem çözme becerileri daha düşüktür.
- Sürekli öfke düzeyleri daha yüksektir.
- Öfkeyi dışa vurma düzeyleri daha yüksektir.
- Öfkeyi içte tutma düzeyleri daha düşüktür.
- Öfkeyi kontrol etme düzeyleri daha düşüktür.

Suçta karışmış kadınlarda: İntihar girişiminde bulunmuş kadınların intihar girişiminde bulunmamış kadınlara göre;

- Kaygı düzeyleri daha yüksektir.
- Problem çözme becerileri daha düşüktür.
- Sürekli öfke düzeyleri daha yüksektir.
- Öfkeyi içte tutma düzeyleri yüksektir.
- Öfkeyi dışa vurma düzeyleri daha düşüktür.
- Öfkeyi kontrol etme düzeyleri daha düşüktür.

Suçta karışmış kadınlarda: Daha önce psikolojik tedavi gören kadınların daha önce psikolojik tedavi görmemiş kadınlara göre;

- Kaygı düzeyleri daha düşüktür.
- Problem çözme becerileri daha yüksektir.
- Sürekli öfke düzeyleri daha düşüktür.
- Öfkeyi içte tutma düzeyleri yüksektir.
- Öfkeyi dışa vurma düzeyleri daha düşüktür.
- Öfkeyi kontrol etme düzeyleri daha yüksektir.

Başatme becerileri; sosyo-demografik değişkenlerin, suçla ilgili değişkenlerin, ruhsal sağlıkla ilgili değişkenlerin ve öfke tarzı ile ilgili değişkenlerin ötesinde suçla karışmış kadınlarda kaygı düzeyini yordayacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı; ceza infaz kurumlarında adam öldürme suçuyla bulunan kadınların suçla karışmamış kadınlarla öfke tarzları, problem çözme becerileri ve kaygı düzeyleri açısından karşılaştırmaktır. Ek olarak, suçlu kadınlardaki kaygıyı yordamada, öfke ifade tarzı ve problem çözme becerilerinin temel değişken olup olmadığını test etmektir. Diğer bir ifade ile öfke ifade tarzı ve problem çözme becerilerinin kaygı düzeyini diğer değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde yordayıp yordamadığını test etmektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma konusu olarak ceza infaz kurumundaki adam öldürme suçuyla bulunan kadınların seçilmesi, kadın suçlulara yönelik olarak literatürde sayılabilecek kadar az akademik araştırmanın bulunması ve araştırmada ele alınan değişkenleri içeren kapsamlı bir çalışmaya rastlanılmaması bu araştırmayı özgün kılmaktadır.

Yapılacak araştırma ile suçla itilen kadınların öfke tarzları, problem çözme becerisi ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenecektir. Sonuçlar doğrultusunda geliştirilecek öneriler ile suç işlemiş kadınların kaygı

düzeylelerinin azalmasına yönelik uygulamada etkin değeri olan öneriler sunulacaktır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- İstanbul ili Bakırköy Ceza İnfaz Kurumu 2012 yılı mayıs ayında bulunan Adam öldürme suçundan 115 tutuklu/hükümlü kadınla sınırlıdır.
- İstanbul ilinde tesadüfi olarak belirlenmiş herhangi bir suçla karışmamış, 18 yaş üzerindeki 115 gönüllü kadınla sınırlıdır.
- Araştırmada kullanılan ölçekle belirlenen değişkenlerle ve ölçeklerin analizinde kullanılan istatistiki yöntemlerle sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada veriler Kişisel Bilgi Formu, Beck Anksiyete Ölçeği, Problem Çözme Becerileri ve Öfke Tarzı ölçeklerinden oluşan anketle toplanacaktır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formunda örneklem grubunun, yaş, eğitim durumu gibi tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesine yönelik sorular bulunmaktadır.

Beck Kaygı Envanteri: Anksiyeteyi depresyondan ayırt edebilecek bir ölçeğe duyulan ihtiyaçtan dolayı Beck ve ark. tarafından 1988’de geliştirilmiştir. Bireylerin yaşadığı anksiyete belirtilerinin şiddetini ölçer. Öznel anksiyete ve bedensel belirtileri sorgulayan bir ölçektir. 21 maddeden oluşur ve 0–3 puan aralığı olan likert tipi bir ölçektir. Ölçeği hastanın kendisi doldurur. Alınabilecek toplam puanın en düşük değeri “0”, en yüksek değeri ise “63”tür. Elde edilen toplam puan değeri, kişinin deneyimlediği anksiyetenin şiddetini gösterir. Türkiye için geçerlilik güvenilirlik çalışmaları; (Ulusoy, 1998)

tarafından yapılmıştır. Beck anksiyete ölçeğinin araştırma örneklemini üzerinde genel güvenilirliğinin 0,916 olarak yüksek bulunmuştur. Ölçeğin araştırma için güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

Problem Çözme Becerileri Ölçeği: Bu ölçeği Heppner ve Petersen (1982), kişinin karşılaştığı problemleri çözebilme yeterliği açısından kendisini algılama biçimini ve problem çözme yolunun boyutlarını saptamak amacıyla geliştirmiştir. Bu ölçek geliştirilirken, problem çözenin, birçok araştırma sonucunda elde edilen basamaklarından “genel yönelim”, “problemin tanımı”, “alternatif üretme”, “karar verme” ve “değerlendirme” de dikkate alınmıştır. Ölçeğin Türkçe çevirisini ilk olarak Akkoyun ve Öztan (1988), (Taylan, 1990) ardından Taylan (1990) ve Savaşır ve Şahin (1997) yapmıştır. Taylan (1990), Heppner’den aktararak ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmasının yanında, bu ölçeğin psikolojik danışma, tıp veya eğitimde kişilerin problem çözme veya problemle baş etme yollarını ortaya çıkarmak amacıyla kullanıldığını da vurgulamıştır. Problem çözme becerileri ölçeğinin araştırma örneklemini üzerinde genel güvenilirliğinin 0,853 olarak yüksek bulunmuştur. Ölçeğin araştırma için güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

Problem çözme becerileri ölçeği 35 maddeden oluşur. Puanlamanın 1 ile 6 arasında yapıldığı ölçek, Likert tipidir. Puanlama, ölçeğin maddelerine verilen cevaplara 1-6 arası puanlar verilerek yapılır. 9, 22 ve 29. maddelere puan verilmez, böylece puanlama diğer 32 maddeye verilen cevaplara göre yapılır. Ölçeğin 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 34. maddeleri ters puanlanır. Yeterli problem çözme becerilerini yansıttığı kabul edilen bu ölçekten elde edilen toplam puan değerinin düşük olması etkili problem çözmeyi, yüksek olması ise problemlere etkin çözümler bulmada zorluğu temsil etmektedir.

Sürekli Öfke – Öfke İfade Tarzı Ölçeği: Spielberger, Jacobs, Russel ve Carne (1983) tarafından Durumluk-Sürekli Öfke Ölçeği olarak geliştirilen bu araca, sonradan Öfke İfadesi Ölçeği ile birleştirilmesi sonucunda Durumluk-Sürekli Öfke İfadesi Ölçeği ismi verilmiştir (Spielberger, 1988). Öfke duygusu

ve ifadesini ölçmek amacıyla geliştirilen 44 maddelik bu ölçek beş alt ölçekten oluşmaktadır; Durumluk Öfke (10 madde); Sürekli Öfke (10 madde). Öfke İfade Tarzı Ölçeğinin alt ölçekleri: Kontrol Altına Alınmış Öfke (Öfke/Kontrol, 8 madde), Dışavurulan Öfke (Öfke/Dışa Yönelik, 8 madde) ve İçte Tutulan Öfke (Öfke/İçe Yönelik, 8 madde). Durumluk Öfke Ölçeği; kişinin belli bir durumda yaşadığı öfke düzeyini, Sürekli Öfke, kişinin genelde durumluk öfke yaşama eğilimini ölçer. Diğer üç ölçek ise, kişinin genelde öfkesini dışa vurma (Öfke/Dışa yönelik), içte tutma (Öfke/içe yönelik) ve kontrol etme (Öfke/kontrol) eğilimlerini ölçmek üzere geliştirilmiştir.

Özer (1994) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlaması yapılmıştır. Ölçeğin araştırma kapsamında geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları en son 2004-2005 yılları arasında yapılmıştır (R. Avcı, 2006). Sürekli Öfke – Öfke İfade Tarzı ölçeğinin araştırma örneklemini üzerinde genel güvenilirliğinin .87 olarak bulunmuştur. Ölçeğin araştırma için güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

Tablo-2: Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Kadınlara İlişkin İstatistikler (Ekim 2011)

ÖĞRENİM DURUMU DAĞILIMI				
	T	HT	H	Toplam
Okuma- Yazma Bilmeyen	251	91	372	714
Okur- Yazar	98	65	174	337
İlkokul Mezunu	401	233	760	1394
İlkÖğretim Mezunu	127	32	132	291
Ortaokul Mezunu	166	78	255	499
Lise Mezunu	304	83	355	742
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	112	38	131	281
Yüksek Lisans Mezunu	2	0	1	3
Doktora Mezunu	0	0	0	0
Öğrenim Durumu Bilinmeyen	59	34	162	255
TOPLAM	1520	654	2342	4516

YAŞ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIM				
	T	HT	H	Toplam
12-17 Yaş Arası (Çocuk)	46	6	7	59
18-20 Yaş Arası (Genç)	143	27	43	213
21-39 Yaş Arası (Genç-Orta Yetişkin)	949	435	1511	2895
40-64 Yaş Arası (İleri Yetişkin)	370	177	754	1301
65-79 Yaş Arası (Yaşlı)	6	7	27	40
80 üstü (İleri Yaşlı)	0	0	0	0
Yaş Grubu Bilinmeyen	6	2	0	8
TOPLAM	1520	654	2342	4516

Not-1: Bu tablo, 19/04/2008 tarihli ve 26852 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2008/13472 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren Resmî İstatistik Programı kapsamında olmayıp, hizmete öze olarak hazırlanmıştır

Not-2: Ceza infaz kurumlarında bulunan kadınlar, toplam mevcudun yaklaşık %4 ' ünü oluşturmaktadır.

Not-3: T = Tutuklu, HT = Hükmen Tutuklu, H = Hükümlü

2. BÖLÜM

İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Suç

2.1.1. Suç Kavramı ve Türleri

Biyoloji, psikiyatri, hukuk, sosyoloji ve din gibi çeşitli disiplinler suçu birbirinden farklı biçimlerde tanımlamaktadır. Suçun, bu şekilde, birden çok disiplin tarafından inceleniyor olması, suç ile ilgili olarak birçok yaklaşım tarzının oluşmasına yol açmıştır. Literatürde, suçun çok sayıda farklı tanımlara ve sınıflandırmalara sahip olmasının nedeni olarak davranışların yorumlanmasındaki kültürel farklılıklar, yargı sistemlerindeki çeşitlilikler, sosyal ve ekonomik koşullar gibi faktörlerin varlığı da gösterilebilir (Erkan & Erdoğan, 2006).

Suç, “içinde yaşanılan toplumun normlarının dışına çıkan ve topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucular tarafından kabul edilen ve belirtilen eylemlerdir” şeklinde tanımlanmaktadır (Balci, 2011).

İçli (2007)’ye göre ise: Suç, “bir toplumda toplumsal normları ihlal eden çoğunlukçu değerlere aykırı biçimde ortaya çıkan davranış biçimi” olarak tanımlanmaktadır. Suçlunun tanımı da; bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde suç eylemini gerçekleştiren kişi olarak yapılmaktadır (Çoban İçağasıoğlu & Akgün, 2011).

Suç olgusu, eski tarih dönemlerinden bu yana varlığını sürdüren ve koşulsuz, her toplumda rastlanan sosyal bir olgudur. Bu nedenle suç olgusu, tüm toplumsal düzenlerde varlığını göstermektedir. Literatüre bakıldığında, geçmişten günümüze, her ne kadar yaş sınırları topluma ve zamana bağlı olarak değişse de, suç eylemini gerçekleştirenlerin yalnızca yetişkinler olmadığı, çocukların da suç eyleminde buldukları görülmektedir. Suç olgusu, kültürel değişiklik gösterebilir, ancak evrenseldir. Suç türleri arasında; yetişkin

suçluluğu, kadın suçluluğu ve çocuk suçluluğu gibi türler yer almaktadır (M. Avcı, 2008)

Suç, homojen bir davranış olmadığından suçu sınıflandırma çabaları eski dönemlere dayanmaktadır. Toplumun huzur ve düzenine ters düşen, toplum ve bireyler için tehlike oluşturan suçlara ‘cürüm’, diğerlerine ise kabahat denilmiştir. Suçlar için yapılan bu sınıflandırma, suçlular için de yapılmıştır. Buna örnek olarak; cinayet işleyene ‘katil’, hırsızlık yapana ‘hırsız’ denilmiştir (İçli, 2007; İşbakan, 2010).

2.1.1.1. Cana yönelik suçlar

Suçlar arasında en dramatik olanı denilebilecek adam öldürme, hemen hemen her toplulukta benzer şekilde ceza tepkisiyle karşılaşmaktadır. Genellikle yakın sosyal ilişkiler içinde ortaya çıkar. Fail ve mağdurun yakın ve ilişki içinde olması sıklıkla görülen bir durumdur (İçli, 2007).

2.1.1.2. Mala yönelik suçlar

Mala zarar verme suçu failin, başkasının mülkiyetinde bulunan taşınır veya taşınmaz malı kısmen veya tamamen yıkması, tahrip etmesi, yok etmesi, bozması, kullanılamaz hale getirmesi veya kirletmesi gibi seçimlik hareketlerden bir tanesini yapmak suretiyle karşı tarafın malvarlığına zarar vermesi demektir (Özbek, 2009) akt.(İşbakan, 2010).

2.1.2 Kadın Suçluluğu ve Kadınları Suça İten Nedenler

Kriminolojinin en önemli konularından biri olan kadın suçluluğu incelendiğinde, kadınların işledikleri adam öldürme ve yaralama türü suçların amacının genellikle kendilerini korumak olduğu gözlenmektedir. Bu suçları

işleyen kadınların, genellikle kötü muameleye veya şiddete maruz kalan kişiler oldukları ve bu eylemin plansız olarak, birdenbire ortaya çıkan şiddetli tepki nedeniyle meydana geldiği bilinmektedir. Bu tür durumlarda, aile içi şiddetin kullanımının kanıtları vardır, buna rağmen kadına karşı şiddetin oldukça önemli bir sorun olduğunu söylemek mümkündür. Bunun nedeni, kadınlar çoğunlukla dayağı engellemek ve kendilerini savunabilmek için şiddete başvurmaktadır (Balcıoğlu, 2005).

Cinsiyet ve suçluluk arasındaki ilişki incelendiğinde, suç olgusundaki cinsiyet faktörünün iki boyutu göz önünde bulundurulur; suç eylemini gerçekleştiren kişinin cinsiyeti, suça maruz kalan kişinin cinsiyeti. Kriminolojide yaygın bir şekilde kabul edilen görüş; ilerleyen yaşla birlikte suç işleme oranlarının düştüğü ve her yaşta erkeklerin suç işleme olasılığının kadınlardan daha yüksek olduğudur. Durum böyle olsa da, kadın suçluluğunun yıllara göre dağılımına bakıldığında kadın hükümlü sayısı büyük bir artış göstermektedir (Savcı, 2004).

Yağmur (2005): Suç olguları içinde kadın suçluluğunun başka bir yerinin olduğunu belirtmiştir. 1970'li yıllardan önce kadınlarda suç işleme davranışını açıklayabilmek amacıyla, kadınların fizyolojik, psikolojik ve biyolojik farklılıklarının öne sürüldüğünü ifade etmiştir. Bu yıllardan sonra, feminist hareketlerin varlığıyla beraber kadın suçluluğu kavramı, sosyal ve kültürel açıdan incelenmeye başlanmış ve suç eylemi kadınların toplum içindeki rolleri ve konumlarıyla ilişkilendirilmiştir (Çoban İçağasıoğlu & Akgün, 2011).

Kadın suç işleme oranları, erkeklerden daha düşük olduğu için bilimsel çevreler ve kamuoyunda genellikle kadın suçluluğu konusu ihmal edilmiştir. Ülkeler arasındaki sosyokültürel farklılıklar nedeniyle, kadın suçlu oranı ülkeden ülkeye farklılaşmaktadır (Balcıoğlu, 2005). Suçta, cinsiyet farklılığı evrensel bir nitelik taşıdığından, kadın suçluluğu ile erkek suçluluğu arasındaki farkların belirlenmesi önem taşımaktadır. Kadınlardaki saldırganlık davranışı daha kişiseldir ve aile içinde meydana gelmektedir. Toplum içindeki kadının

annelik vasfı, kadın şiddetindeki sosyal tabular ve inkar mekanizmaları yüzünden, bu fenomen olduğundan muhtemelen daha az olarak tanımlanmaktadır (Saygılı & Aliustaoğlu, 2009).

Adler de, kadın suçlu oranının ve işlenen suç türlerinin, kadın özgürlüğü hareketi sonucu doğacak olan eğitim ve çalışma imkanları ile değişebileceği görüşünü savunmaktadır ("Krimonoloji ve ceza hukuku,").

Eysenck'e göre, suça elverişli bir kişiliğin soyaçekim etkisiyle olduğundan soyaçekim, suç işleme üzerinde oldukça etkilidir. Davranışın benimsenmesi, ortaya çıkardığı sonuçlara bağlıdır. Olumlu sonuçlara yol açan davranışların tekrarlanma sıklığı artarken, olumsuz sonuçlara yol açan davranışların tekrarlanma sıklığı azalır (İşbakan, 2010).

2.1.3. Cezaevi Kavramı

Suç eylemi sonucunda devlet tarafından uygulanmakta olan yaptırım ceza olarak adlandırılır. Hukuksal düzenin ve devletin devamlılığı için ceza zorunlu bir durumdur. Suç ve ceza olguları insanlık tarihi boyunca var olmuştur. Ceza ve cezalandırma türü zaman içinde siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel koşullara göre değişiklik göstermiştir. Günümüzde kullanılan, bireyin özgürlüğünü kısıtlayıcı ceza türünün tarihi çok eskiye dayanmamaktadır.

Hapis cezası (hürriyeti bağlayıcı ceza), bireyin özgürlüğüne kısıtlama getiren bir cezadır. Bu cezaların, toplumun hukuka güveninin tekrar oluşmasına katkı sağladığı ve uygulanan eğitim programlarının, kişinin ıslahına imkan verdiği düşünülmektedir. Cezaevine giren kişilerin beslenme ve sağlık gibi temel ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmaktadır (Görkem, 2009).

Hapishane veya cezaevi olarak adlandırılan yerler, işledikleri suç nedeniyle hüküm giyen bireylerin cezalarını çekmelerini sağlamak için hapsedilmeleri amacıyla yapılmıştır. İnsanlara ceza vermek için kapalı bir yere koymak esas olarak eski bir uygulamadır (Vikipedi).

Kuşkusuz, suçu önleyebilmek ya da kontrol altında tutabilmek için en çok bilinen kurumlardan biri cezaevlerdir. Başka bir deyişle, çağımızda suç ile mücadele etmede en geçerli uygulamalardan biri cezaevi ya da hapislihanedir. Dolayısıyla, suçlunun cezalandırılmasını sağlayan kurumsal bir işlevselliğe sahip olmasının, cezaevinin en belirgin özelliği olduğu söylenebilir. Aynı şekilde, suçlu bireylerin kapalı ortama konulmalarıyla gerçekleştirilen cezalandırılma türü olan hapsedme cezasının da, insanları suçtan caydırmada en kapsamlı ve en geçerli yöntem olduğu kabul görmektedir (Kızmaz, 2007).

Dünya genelinde, tarih boyunca, kadın tutuklu/hükümlü sayılarının hiçbir zaman erkek tutuklu/hükümlü sayısından fazla olmaması; kadınlar tarafından işlenen suçların erkeklerinkine oranla toplumu çok da tehdit eder nitelikte olmaması ve cezaevinde yaşayan kadınların bir şekilde kendilerini ve sıkıntılarını dile getirememeleri de cezaevlerinin erkek temelli yapılandırılmasına neden olmaktadır.

2.1.4. İlgili Araştırmalar

Cansunar (1997) “Kadının suça yönelimi: Karşılaştırmalı bir çalışma” araştırmalarında Kadının suça yönelmesindeki faktörleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda, Adli Tıp Kurumu Gözlem İhtisas Dairesinde gözlem altında tutulmuş, ceza ehliyetini etkileyecek bir akıl hastalığı, zeka geriliği durumu tespit edilmemiş, suçlarını mahkemelerindeki ifadelerinde kabul etmiş sanıklar arasından, random olarak seçilen 200 kadın ve 200 erkek üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda; kadın ve erkeklerin suç işleme yaşları arasında farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma sırasında en çok karşılaşılan suç “adam öldürme ve teşebbüs” olup, kadınların daha çok ”namus” erkeklerin ise daha çok “komşu geçimsizliği ile sokak ve mahalle kavgaları” nedeniyle suça yöneldiği belirlenmiştir. Kadınlarda “geçimsizlik, sürekli dayak ve hakarete maruz kalma” sonucu eşlerine karşı yönlendirdiği “adam öldürme veya teşebbüs” suçunun fazlalığı, erkeklerde ise

“ırza geçme teşebbüs-tasaddi” suçunu işleyenlerin yüksek sayıda oluşu, ilgi çekici sonuçlara varılmıştır. Sanık konumundaki kadın ve erkekler arasında eğitim seviyesinin düşüklüğü ise suç işlemedeki en büyük etkenlerden biri olarak belirlenmiştir.

Tüm dünyada kadınların suç işleme oranlarının erkeklerinkinden daha düşük olduğu ve kadınların işledikleri suçların nitelikleriyle erkekler tarafından işlenen suçların niteliği arasında farklılıklar olduğu araştırmalarla kanıtlanmış durumdadır. Kadınların işledikleri suçların niteliği aynı zamanda kişinin içinde bulunduğu toplumun kültürel özelliklerinden de etkilenmektedir (Dönmezer, 1994).

Çelik (2008) “Denizli Açık Cezaevi’ndeki Kadın Suçluların Sosyolojik Bir Analizi” adlı araştırmasında kadın suçluların sosyo-demografik özellikleri, aile yapıları, işledikleri suçları ve suç işlemelerine neden olan faktörler hakkında sosyolojik bir analiz yapmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda anket ve derinlemesine mülakatlar aracılığıyla Denizli Açık Cezaevinde bulunan 6 tane kadın mahkumla derinlemesine mülakat yapılmıştır. Araştırma sonucunda, Türkiye’de kadın suçluluğu için namus, aile içi şiddet gibi kavramların anahtar kavramlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güldoğan (2010) “Kadınları Suça İten Psikolojik Nedenler: Adam Öldürme Suçu İşlemiş Kadınlar Örneğinde Bir İnceleme” adlı araştırmasında cinayet suçu işleyen ve bu suçtan dolayı tutuklu bulunan kadınların psikolojik özelliklerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda Bakırköy Kadın Kapalı Ceza infaz Kurumu’nda bulunan, cinayet suçu işlemiş ve bu suçtan dolayı tutuklu bulunan, kontrol grubu ise suça karışmamış ve sosyo-demografik özellikler bakımından araştırma grubu ile eşitlenmiş 80 kadın üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; araştırma grubunda bulunan kadınların kişilik özellikleri bakımından daha az dışa dönük, daha fazla sorumluluk alan, daha nevroitik ve gelişime daha az açık olduğu yönündedir. Stresle başetme yöntemleri açısından değerlendirildiğinde araştırma grubunun kaçınma, kadercilik ve doğaüstü güçlere inanma yollarını

daha çok kullandığı tespit edilmiştir. Duygulanım özelliklerinde ise araştırma grubunun daha fazla negatif duygulanıma sahip oldukları saptanmıştır. Cinayet olgularının özelliklerine bakıldığında ise kadınların cinayet suçunu genellikle karşı cinsten ve aileden biri ya da tanıdık birine karşı işlediği; cinayet aracı olarak büyük oranda kesici-delici alet kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Aile içi şiddete maruz kalmanın cinayet suçu işleme ile ilişkili olduğu da araştırmanın bir diğer sonucudur.

Ersen (2010) “Suç İşlemiş Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri, Anne-Baba Tutumları ve Öfke İfade Biçimlerinin Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında: Suç ile öfke, şiddet ve aile tutumu arasında ilişki olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda bulunan 102 kadın hükümlü üzerindeki araştırmasını gerçekleştirmiştir. Kontrol grubu ise sağlıklı, daha önce cezaevi yaşantısı olmayan 77 kadından oluşmaktadır. Kişiler çalışma hakkında bilgilendirilmiş ve çalışmaya katılmayı kabul edenlere “veri formu”, “çok boyutlu öfke ölçeği” ve “anne-baba tutum ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; suç işlemiş kadınlarda eğitim düzeyi ve gelir seviyesinin düşük olduğu bulunmuştur, boşanmış ve evli kadınlarda suç oranı daha yüksek tespit edilmiştir. Hükümlü kadınlarda, alkol, madde kullanımı oranı belirgin olarak yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Öfke ölçeği değerlendirmesinde ise “öfkeye yol açan etmenler” dışındaki tüm parametrelerde anlamlı derecede farklılık görülmüştür. Anne-baba tutumları değerlendirildiğinde her iki grupta da otoriter aile yapısı dikkat çekmektedir.

İçağasıoğlu ve Akgün (2011) “Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Kadın Hükümlülerin Psikososyal Durumlarının Saptanması Ve Sosyal Desteklerinin Belirlenmesi” adlı araştırmasında Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’ndaki hüküm giymiş kadınların psiko-sosyal durumlarını ve sosyal desteklerini belirlemeyi amaçlayan çalışmada, Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’ndaki hükümlü kadınların 185’i ile yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. İnfaz sürecindeki hükümlü kadınların düzenli gelire sahip olmamaları, aileleri, arkadaşları ve sevdikleri insanlardan ayrı

yaşamaları, geleceklerine yönelik belirsizlik, çocuklarından ayrı olmanın ve onların ihtiyaçlarına cevap verememenin neden olduğu üzüntü, kapalı bir ortamda hapis olmanın sebep olduğu problemler ve dışarıdaki yakınlarından bekledikleri sosyal desteği alamamaları bu kişileri psiko-sosyal anlamda olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Süreç boyunca algılanan sosyal desteğin orta seviyede olduğu sonucuna varılmıştır.

Özbek (2011) “Cinayet İşleyen Kadınlarda Din Algısı Ankara Kadın Kapalı Cezaevi Örneği” adlı araştırmasında dini emir ve yasakları önemsediklerini ifade eden kadınların, suç işlemelerine karşı dinin yaptırım gücünün ölçüsü ve engel teşkil etmemesinin nedenlerinin irdelenmeyi amaçlayan çalışmasında Ankara Kadın Kapalı Cezaevinde bulunan adam öldürme suçuyla bulunan 38 kadın üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; katılımcıların evliliklerine kendi kararlarından ziyade ailelerinin karar verdiği görülürken, kendi karar verenlerde ise; buldukları ortamdan uzaklaşma arzuları kararlarında etkili olmuştur. Evlilik hayatlarında da huzuru yakalayamayan bu kadınların, desteksiz ve yalnız kalmaları sonucu kalplerine nefret ve kin hakim olmuş, hayata olan bu küskünlükleri kimseye güvenmemelerine ve yardım talep etmemelerine yol açmıştır. Ailelerinin, toplumun ve devletin desteklemesi gereken bu kadınların problemleri görmezden gelinmiştir. Dini de sadece görev ve ibadetler olarak öğrenmişler, günlük ve sosyal hayatın bir parçası ya da problem çözen bir din anlayışı bilinmemektedir. Doğru öğrenilmediği için din, onların dünyalarında problem çözen değil problemleri körükleyen bir olgu haline gelmiştir. Genel anlamda dini kavramlar, katılımcılar tarafından tanınıyor olmakla birlikte; din adına doğru kabul edilen pek çok yanlışın katılımcıların hayatında etkili olduğu, dinin amacının kavranılmadığı anlaşılmaktadır. Kişilerin suç ve hatalardan uzak kalabilmelerinde aldıkları yeterli din eğitimi, önemli bir dinamiktir.

Konuya dair gerçekleştirilmiş araştırmalardan bir diğeri de, kadınlarda görülen şiddet ögesi içeren suçlarda herhangi bir artış görülmediğini vurgularken; geleneksel kadın suçları olarak tanımlanan hırsızlık ve sahte çek

kullanma suçlarındaki artış kadınlarda hırsızlık, dolandırıcılık ve dilencilikten hüküm giyen kadın sayısının artmasıyla ilintilidir (Balcıoğlu, 2001).

Balcıoğlu'nun "Kadın ve Suç" isimli 160 sanık kadının işlemiş oldukları suçun nedenleri, suç aletleri ve cezai sorumluluklarını soruşturmak için yürüttüğü çalışmada da kadınların en sık işledikleri suçun cinayet olduğu sonucuna ulaşmış ve bu suçların nedeni olarak da ahlaki değerler, aile içi geçimsizlik, çıkar çatışmaları, fiziksel şiddete uğrama ve tartışma gibi kadınların şiddete maruz kaldıkları durumlarda, cinayet suçunu işledikleri ortaya çıkmıştır (Balcıoğlu, 2001).

2.2. Anksiyete

2.2.1. Anksiyete Tanımı

Benliğin kendini tehdit altında hissettiği bir gerilim, duygu durumu ve sinyaldir (Saçan & diğerleri, 2010). Anksiyete, nesnesi belirsiz olan kişinin açıklayamadığı içsel tehdit veya tehlike karşısında deneyimlenen bunaltıdır (Saygın & diğerleri, 2011).

Anksiyete ile birlikte görülebilen duyular arasında göğüs sıkışması, kalp çarpıntısı, terleme, baş ağrısı, midede boşluk duygusu ve hemen tuvalete gitme ihtiyacı sayılabilir (Kocabaşoğlu, 2012).

Spielberger (1966) anksiyeteyi, sürekli kaygı ve durumluk kaygı olmak üzere iki şekilde açıklamaktadır. Sürekli anksiyete (trait anxiety), tehdit algısındaki bireysel farklılıklarla tanımlanır ve kişilik özellikleriyle ilişkilidir. Durumluk anksiyete (state anxiety), zaman içinde yoğunluğu değişen geçici bir duygusal durumdur. Merkezi sinir sisteminin uyarılmışlığıyla oluşan, üzüntü, gerginlik gibi hoş gitmeyen hislerle tanımlanır (Can, Dereboy, & Eskin, 2012).

Anksiyetenin korkudan en belirgin farkı; anksiyeteye belli bir kaynak gösterilemezken, korkuya gösterilebilir. Korkunun, kaynağı dış dünyada bulunan belirli bir tehdit karşısında yaşanan ve bireyi savunma yapmaya zorlayan, böylelikle de tehlikelerden koruyan birtakım fiziksel ve ruhsal belirtileri olan karmaşık bir duygu olduğu ifade edilirken; anksiyetenin ise, dış dünyadaki belirli bir durumla ilişkilendirilemeyen, içsel kaynaklı, sebebi tam olarak açıklanamayan, bireyin kendini nasıl koruyabileceği konusunda kararsız kaldığı bir duygu olduğu belirtilmiştir. Anksiyetede, korkuda olduğu gibi fiziksel ve ruhsal belirtilerin bulunduğu vurgulanmaktadır (Pıçakçıefe, 2010).

Anksiyete ile öfkenin de birbirine yakın özelliklerinin bulunduğu ifade edilmektedir. Her iki duyguda da uyarılma yüksek, memnuniyet düşük düzeydedir. Öfke, anksiyetede olduğundan daha baskın duygu ve davranışlar içermektedir; anksiyetede daha pasif duygu ve davranışlar belirgindir (N. H. Şahin, Batıgün, & Uzun, 2011).

Anksiyeteli bir kişi, belirsizlik duygusu yaşar. Bununla birlikte, geleceğe yönelik korkuları veya endişeleri vardır. Kanseri hastalarında hastalığın bilinen ya da bilinmeyen özelliklerinden dolayı yaşanan korku, gelecek kaygısı, tedavinin işe yaramayacağı düşüncesi, olumsuz sonucu bekleme; hastanede yatarken ailenin desteğini yeterince görememe ve belirsizlik yaşama anksiyeteye yol açabilir (Beser & Öz, 2003).

2.2.2. Anksiyetenin Nedenleri

Levy ve Laughlin, anksiyeteye neden olan ilk çocukluk olaylarını; kazalar, ameliyatlar, korkular, ayrılık, bir ebeveynin ölümü, yeni bir kardeşin doğumu, ani ortam değişiklikleri, cinsel istekler, ait olma ihtiyacı, davranış problemleri ve toplum tarafından kabul edilmemenin yanında gıda, giyim ve barınma ile ilgili sorunlar, yoksulluk, kayıplar ve hastalıklar da anksiyeteye neden olabilmektedir (Salkım, 2010).

Kültürler arasında farklılıkların bulunması nedeniyle, hangi ortamın ne tür anksiyete yaratacağı net olmayabilir. Fakat tüm toplumlar için geçerli olabilecek aşağıdaki genellemeleri yapma olanağı vardır (Alyaparak, 2006):

- *Desteğin Çekilmesi:* Kişi, yeni bir çevreye girdiğinde alışlagelmiş ‘destekler’ ve alışlagelmiş ‘çevre’ ortadan kalkacağı için anksiyete duyulabilir.
- *Olumsuz Bir Sonucu Beklemek:* Birey yaşamında olumsuz uyarınları beklediği durumlarda örneğin; hazırlıksız sınava girme, bir mahkemede duruşma sonucunu bekleme gibi negatif durumların ortaya çıkabileceği zamanlarda anksiyete yaşanmaktadır.
- *İç Çelişki:* İnanılan ve değer verilen bir düşünceyle, gerçekleştirilen bir eylem arasında bir tutarsızlık ortaya çıktığında yaşanan gerginliğin yarattığı anksiyete evrenseldir.
- *Belirsizlik:* Anksiyeteye sebep olan faktörlerden biri de gelecekte ne olacağını bilememektir. Gelecekte ortaya çıkacak negatif durumların bilinmesi, neler olabileceğinin hiç bilinmemesine tercih edilir.

2.2.3. Anksiyeteyi Açıklayan Kuramlar

Anksiyetenin psikolojik ve biyolojik alanda ortaya çıkan belirtileri olduğundan, nedenlerini de bu iki zeminde açıklamaya yönelik görüşler ortaya çıkmıştır. Anksiyeteyi açıklayan kuramları; psikanalitik kuram, davranışçı ve bilişselci kuram, varoluşçu kuram ve sullivan ve ilişkiler kuramı olmak üzere dört başlıkta ele alınabilmektedir. Bu kuramlara aşağıda açıklamalı olarak yer verilmektedir.

2.2.3.1. Psikanalitik Kuram

Anksiyeteye yönelik psikodinamik kuram, Freud'la başlamıştır. Freud'un anksiyete konusundaki ilk yazısı 1894'te, son yazısı ise 1926'da yayımlanmıştır. Freud, ilk çalışmalarında anksiyetenin ruhsal aygıtın dürtüsel yanı olduğuna, yani "id" ile "ego" nun çatışmasına karşı koymak için ortaya çıkan bastırma mekanizmasının bir sonucu olarak ortaya çıktığına işaret etmektedir. Daha sonra bu çatışmaya, dürtüleri kontrol altına almak için süperegonun da karıştığını belirtmektedir (Güzdüz, 2009).

Freud anksiyetenin, kişiyi gerek fiziksel gerekse sosyal çevreden gelebilecek tehditlere karşı uyardığına ve kişinin uyum sağlamasına ve yaşamaya devam etmesine yardımcı olduğunu savunur. Ancak, anksiyete "nevrotik anksiyete"de olduğu gibi mantık dışı bir nitelik varsa uyum işlevini yitirir ve normal dışı davranışların ortaya çıkmasına neden olur.

Freud (1939)'a göre, normal insanın yaşadığı anksiyete, nevrotik anksiyeteden sadece yoğunluğu bakımından değil, niteliği yönünden de farklıdır. Günlük yaşamda herkesin arada bir yaşadığı anksiyete "gerçekçi" anksiyetedir. Gerçekçi anksiyete, mantıklı ve anlaşılır olmasıyla nevrotik anksiyeteden ayrılır. Bu tür anksiyete, beklenen ya da yaklaşan bir dış tehlikenin algılanması sonucu geliştirilen bir tepkidir. Çoğu kez kaçma refleksiyle birlikte oluşan bu tepki, yaşamı sürdürme ve korunma içgüdülerinin bir belirtisi de sayılabilir (Özcengiz, 2006).

Özetle; Freud'un, anksiyete olgusunu enerji dağılımı açısından incelemiş olduğu söylenebilir. Bir enerji sistemi olan ruhsal aygıt homeostasis ilkesiyle işlediğinden, kendi sınırları içinde ortalama bir uyarılma düzeyini sürdürmek ister. Bundan ötürü her bir bölümünün kullandığı enerjiyi denetim altında tutmak zorundadır. Ruhsal aygıt bu görevi gereğince yapamazsa aşırı enerji bedensel yollardan boşalır ve anksiyete yaşanır. Başlıca enerji dağıtıcısı olan egonun yetersiz gelişmesi ya da enerji alt-sistemleri arasındaki çatışmalar

da anksiyete ile sonuçlanırlar ve organizmada çeşitli işlev bozukluklarına neden olabilirler (Özcengiz, 2006).

2.2.3.2. Davranışçı ve Bilişselci Kuram

Davranışçılar, gerçek bir tehdit karşısında gösterilen kaygı tepkisini bir uyum davranışı olarak değerlendirmektedir. Ancak, herhangi bir tehlike olmadan kaygı tepkisi ortaya çıkıyorsa bunu psikopatolojik olarak nitelendirmektedirler. Davranışçı kurama göre, kaygı bozukluklarının ortaya çıkmasında geleneksel öğrenme ilkeleri rol oynamaktadır. Davranışçı yaklaşım, kaygının öğrenilmiş bir süreç olduğunu savunmaktadır. Bu görüşe göre, koşullu uyaranlar koşulsuz tepkilere yol açar. Bunun yanı sıra, ailenin tepkileri de sosyal öğrenme yoluyla model olarak alınır (Fidanoğlu, 2006).

Bilişsel yaklaşım, anksiyetenin sebebinin olayın kendisi olmadığını, bireyin bu yaşanan olayı nasıl yorumlandığı ve nasıl algılandığı olduğunu kabul etmektedir. Anksiyete, birtakım olayın çarpıtılmış düşünce örüntüleriyle algılanması nedeniyle oluşur (Topacık, 2009).

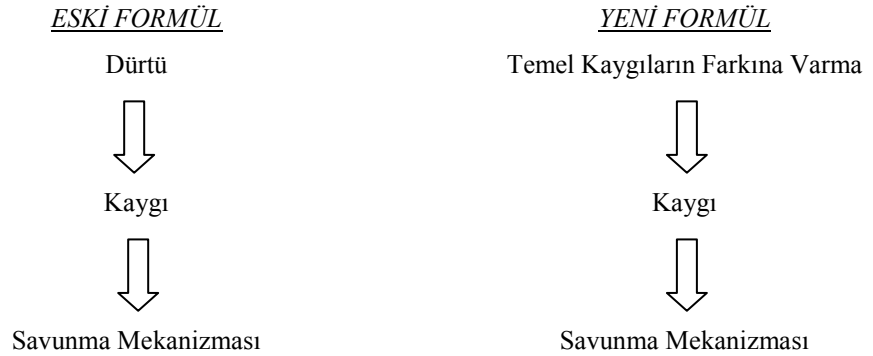
Bilişsel davranışçı kuram, anksiyeteyi öğrenme modeli ile açıklamaktadır. Buna göre; anksiyete, özgül çevresel uyaranlara karşı “genelleşmiş koşullu bir cevap” olarak ortaya çıkmaktadır. Anksiyete çocukluktan itibaren ebeveynin olaylar ve durumlar karşısında verdiği tepkilerin gözlenmesi ve öğrenilmesi ile de gelişebilir. Bilişsel davranışçı kuram, anksiyeteyi kişinin gerçeği hatalı ya da çarpık algılaması ve değerlendirmesi sonucunda edindiği yanlış izlenimlere bağlı olarak ortaya çıkan abartılı ve gereksiz bir “tehdit ve tehlike beklentisi” olarak açıklama eğilimindedir (Göğüş, 2012).

2.2.3.3. Varoluşçu Kuram

Varoluşçu teoriler, yaygın anksiyete bozukluğunun etiyojisi üzerine çalışmalarını sürdürmüş ve açıklamalarını bu yönde yapmışlardır. Kişi, yaşamın anlamsızlığının farkına vardığında gerçek ölüm korkusundan bile daha fazla rahatsızlık uyandırıcı bir durum içine girmektedir. Bu varoluşun anlamsızlığına yönelik gösterilen tepki, anksiyete şeklinde ortaya çıkmaktadır. (Aktaş, 2009).

Varoluşçu kuramda, anksiyetenin en önemli nedenleri; ölüm, özgürlük, yalıtım ve anlamsızlıktır. Böylelikle “varoluşçu psikodinamikler” bu dört getiriye, bu nihai kaygılara ve her birinin neden olduğu bilinçli ve bilinçdışı korku ve güdülere gönderme yapmaktadır. Freud’un çerçevesini oluşturduğu ana dinamik yapıyı koruyan dinamik varoluşçu yaklaşım, içeriği bütünüyle değiştirmektedir (Batuman, 2011).

Şekil-1: Varoluşçu Kuram

Her iki formül de, anksiyetenin psikopatolojinin yakıtı olduğunu; bazıları bilinçli bazıları bilinçdışı olan psişik işlemlerin anksiyeteye başatmek üzere ortaya çıktığını; bu ruhsal işlemlerin (savunma mekanizmalarının) psikopatolojiyi oluşturduğunu ve bu mekanizmaların güven vermelerine

rağmen kaçınılmaz bir şekilde gelişmeyi ve deneyimi sınırladıklarını varsaymaktadır (Batuman, 2011).

2.2.3.4 Sullivan ve İlişkiler Kuramı

Anksiyete, bir insanın güvenliğinin gerçek ya da imgelemsel bir tehditle karşılaştığı zaman yaşanan duygudur. Yoğunluğu arttığı oranda, insanın, ihtiyaçlarına doyum sağlama etkinliklerinde de bir azalma olur, ilişkileri bozulur ve düşünce düzeni aksar. Anksiyetenin yoğunluğu, tehlikenin önemine ve kişinin savunma işlevlerinin etkinlik oranına göre değişir. Yoğun anksiyete, insanı şaşkın ve çaresiz bırakır, yaşanan duygunun nedenleri anlaşılabilir. Buna karşılık, daha az yoğunlukta anksiyete, insanın kendisini ve çevresini değerlendirebilmesine yardımcı olur, yaşam koşullarında yapması gereken değişiklikler konusunda ona veri sağlar. Bu nedenle Sullivan (1939), anksiyetenin yaşam üzerinde eğitici bir etkisi olduğundan söz etmiştir (Akt. (Gençtan, 1998).

Anksiyete, anneden çocuğa empati yoluyla geçer. Sullivan (1939)'a göre, annenin bakışları, ses tonu ve genel havası bu geçişi gerçekleştirir. Anneden geçen anksiyete sonucu çocuk, parataksik düşünce bağlantıları kurarak, yakın çevresindeki diğer insanlara karşı da anksiyete duygusu geliştirir ve kendisinde anksiyete yaratan durumlardan uzak durmayı öğrenir (Gençtan, 1998). Sullivan(1939)'e göre, anksiyetenin nedenleri aşağıdaki şekilde belirtilmektedir (Güngör, 2009).

- Kişinin yetişmesinde etkili olan ilişkilerin niteliğinin yetersizliği, bireyde anksiyete gelişimine neden olabilmektedir.
- Bulaşıcı olarak nitelendirilen anksiyete, anneden çocuğa “empati” yoluyla geçer. Annenin bakışları, ses tonu ve genel olarak çocuğa yaklaşımı bu geçişi gerçekleştirir. Anneden geçen anksiyete sonucu çocuk, yakın çevresindeki diğer insanlara karşı da kaygı geliştirir.

- Eğitimde kullanılan ceza yöntemleri ve anne-babalarının itici davranışları da çocukta korku ve anksiyete geliştirir.
- Tutarsızlık anksiyete yaratır. Birbirine karşıt düşen istekler ve öğütler çocuğu şaşırır. Bu durum, anksiyeteye neden olabilir.
- Çocuğun ilk toplumsallaşma deneyimleri de anksiyete yaratır. Özellikle bu deneyimlerdeki başarısızlıklar, kaygıya çok daha fazla neden olur.

2.2.4. Anksiyetenin Belirtileri

Anksiyete bozukluklarındaki belirtiler, temel olarak birbirine benzemektedir. Buna karşın, savunma mekanizmalarından hangilerinin kullanıldığına bağlı olarak, farklı belirtilerin de birlikte görüldüğü klinik açıdan farklı tablolar oluşmaktadır. Anksiyete bilişsel, affektif (duygusal), davranışsal ve fizyolojik belirtiler olmak üzere dört esas klinik özelliğe sahiptir (Polatlı, 2008).

2.2.4.1. Bilişsel Belirtiler

Yoğun anksiyete durumlarında, normal bilişsel fonksiyonlar abartılı hale gelir veya bu fonksiyonlarda disinhibisyon izlenir. Bilişsel belirtiler duygusal–algısal, düşünce bozuklukları ve kavramsal sorunlar olmak üzere üç belirti göstermektedir (A.H.P.K.).

- *Duyusal–Algısal Belirtiler:* Zihinde sislilik veya bulanıklık, etraftaki objeleri net görememe, aşırı uyanıklık hali (hipervijilans), çevreyi olduğu gibi algılayamama, olağanüstü duygular, konsantre olamama, konfüzyon ve önem taşıyan durumları hatırlayamamadır.
- *Düşünce Bozuklukları:* Düşüncede duraklamalar, bloklar, nesnel düşünme ve nedenselleştirme güçlüğüdür.

- *Kavramsal Sorunlar:* Kontrolünü kaybetme güçlüğü, baş edememe korkusu, fiziksel zarar görme veya ölüm korkusu, aklını kaybetme korkusu ve insanlarca yanlış değerlendirilme korkusudur.

2.2.4.2. Affektif (Duygusal) Belirtiler

Affektif (duygusal) belirtileri: Korku, huzursuzluk, ürkeklik, kesin olmayan sonuçlardan korkma, sinirlilik, endişe, çaresizlik, göz teması kurmama, yetersizlik duyguları, fazla konuşma, hiç konuşmama, aşırı temkinli olma, alarm duygusu ve panik olarak sıralamak mümkündür.

2.2.4.3. Davranışsal Belirtiler

Anksiyetenin davranışsal belirtileri ise; anksiyete durumlarında karşılaşılabilecek bazı davranış bozukluklarına, sıkıntı veren durumlardan kaçınma veya öfkeye bağlı davranış bozuklukları örnek olarak gösterilebilir. Bu tür belirtiler farklı bedensel hastalıklarda da ortaya çıkabilir. Bu tür belirtilerin gözleendiği her durum için, durumun psikiyatrik bir bozukluk olduğu söylenmemelidir. Önemli olan bu belirtilerin, psikiyatrik bozukluklarda da ortaya çıkabileceği olasılığını unutmamaktır. Bazı bireylerde gözlenen baş dönmesi ya da çarpıntı gibi bedensel belirtilerin esas olarak fiziksel bir nedeninin olmadığı çeşitli araştırmalarla kanıtlanmış olmasına rağmen, bireyler bu durumu kabullenemeyebilir. Sonuç olarak da psikiyatrik başvuruyu ve tedaviyi olumsuz değerlendirebilirler (Cansever, 2012).

2.2.4.4. Fizyolojik Belirtiler

Anksiyetenin ve ulaşılmak istenilen hedefin günlük düzeyi anksiyetenin yararlı veya zararlı olduğunu belirler. Anksiyete, başarılması istenen bir iş bilişsel anlamda karmaşık bir süreç gerektiriyorsa, zararlıdır. Önceden oluşturulmuş gruplara, birtakım objeleri seçtirme işi gibi kolay sayılabilecek

durumlarda anksiyetenin orta düzeyde olması, yapılması gereken işe erken başlamada ve bu işi erken bitirmede yararlıdır. Anksiyete sırasında salgılanan adrenalin de bunu sağlar. Çünkü dikkati toplama ve odaklanmada adrenalin miktarının önemli etkisi vardır. Şiddetli anksiyete durumunda adrenalin yoğun olarak salgılanır; yoğun adrenalin ise bilgi transferini engeller, birtakım bedensel belirtilerin kendini göstermesine ve panik haline yol açar (Başoğlu, 2007).

Bunlar, genellikle organizmanın kendini korumaya yönelik bir savunma durumu içine girdiğini gösterir. Hormonal, sempatik ya da parasempatik sinir sistemlerinin çalışmasındaki değişiklikler sonucu ortaya çıkarlar. Anksiyetenin fizyolojik belirtilerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Pıçakçioğlu, 2010);

- *Kardiovasküler sistem:* Çarpıntı, kan basıncındaki değişimler, rengin solması ya da yüzün kızarması,
- *Solunum sistemi:* Nefes darlığı yaşama, hava açlığı hissetme, boğazın düğümlenmesi veya boğuluyor gibi hissetme,
- *Gastrointestinal sistem:* Yutmada zorluk çekme, bunaltı hissi, kusma, karın ağrısı, ishal,
- *Genitoüriner sistem:* Sık idrara çıkma, empotans, cinsel istekte azalma,
- *Cilt belirtileri:* Kızarma, terleme, sıcak basması,
- *Nörolojik:* Parestezi, tremor, baş dönmesi, anestezi, bayılma hissi ya da bayılmalar, motor huzursuzluk, kas gerginliği.

2.2.5. Anksiyete Düzeyleri

Hay ve Peplau'ya göre anksiyete, dört değişik düzeyde gerçekleşir. Anksiyetenin tanımlayıcı özellikleri de anksiyete düzeyleri doğrultusundadır. Bunlar (Qasimi, 2007):

Hafif Düzeyde Anksiyete (Mild anxiety): Her aşama, bireyin çevresinin farkında olma düzeyini aksettirir. Çevrenin farkında olmanın ilk düzeyi, uyanıklıktır. Uyanıklık anksiyetenin hafif düzeyi ile eşdeğerdir. Bu aşamada birey görür, işitir, daha öncesine göre durumu daha çok anlar, amaca yönelir ve öğrenme artar. Birey başkaları ile olan ilişkilerine sınırlamalar koyarak ve başa çıkma yollarını kullanarak (yürüme, ağlama, tırnak yeme, sigara içme, vs..) gerilimini gidermeye çalışır.

Orta Düzeyde Anksiyete (Moderate anxiety): Bu düzeyde kişinin iletişim ve kavrama yetisinde azalma olduğu görülür. Kişi, içinde bulunduğu çevrede yaşananların farkında değildir, fakat bir başka gözlemci tarafından, kişinin dikkati, duruma yönlendirildiği zaman kişi durumun farkına varabilir. Kas gerginliği, kalp çarpıntısı, mide şikayetleri, terleme görülür (Salkım, 2010).

Şiddetli Düzeyde Anksiyete (Severe anxiety): Birey “savaş ya da kaç” tepkisi hazırlığı içindedir. Nabız, kan basıncı, solunum sayısı ve terlemede artmanın yanı sıra, kas gerginliği görülür. Birey; uykusuzluk, bulantı, baş dönmesi, baş ağrısı, titreme, korku, isteksizlik ve çarpıntıdan şikayet edebilir. Bu düzeyde ayrıntılar, birey için daha dikkat çekicidir. Dikkat çekici olan bu ayrıntılar, bireyin fiziksel ve duygusal huzursuzluğunun nedeni olur. Ayrıntılar kavrandığı halde bunların arasındaki bağlantı fark edilemez (Qasimi, 2007).

Panik Anksiyete: En şiddetli anksiyetedir. Üzerine odaklaşılan konular çarpık ve abartılıdır, uyum bozukluğu vardır. Paniği önlemek için, olayları özellikle kendine yönelmiş olayları görmezlikten gelir. Bireyde korku, dehşet ve dikkatsizlik görülebilir. Ayrıntılar gözden kaçır ya da daha az şey görülebilir. Panik atakların belirtileri, ani olarak başlayan ve çoğu kez yakında kıyamet kopacağı hissi ile birlikte olan derin korku ve dehşet duygularıdır. Halüsinasyonlar görülebilir. Panik ataklar, belirgin endişe ya da korku dönemleriyle belirlidir (Salkım, 2010).

2.3. Problem Çözme Kavramı

2.3.1. Problem Kavramı

Problem kelimesi Grekçe'deki "Problema" sözcüğünden gelmekte olup, "Proballo", yani "öne çıkan engel" kelimesinden türetilmiştir. Türkçe'de "sorun" sözcüğü ile anlamdaş olan "problem" kelimesinin asıl anlamı: Kişiye rahatsızlık veren durumdur. Problemler, insanların hayatlarını sağlıklı biçimde devam ettirmelerine engel niteliği taşıyacak kadar karmaşık ve ağır olabilir. Bunun tersi bir şekilde, hayatlarını fazla etkilemeyecek ölçüde, basit de olabilir (Karabulut & Ulucan, 2011).

Problem kavramıyla ilgili literatürde değişik birçok tanımlama bulunmaktadır. Dewey'e göre problem, "insan zihnini karıştıran, ona meydan okuyan ve inancı belirsizleştiren her şey" olarak tanımlanır. Bingham (1998)'e göre problem, "bir kişinin istenilen hedefe ulaşmak amacıyla topladığı mevcut güçlerinin karşısına çıkan engel"dir (Güçlü, 2003).

Morgan (1999), problemi, "kişinin bir amaca ulaşmada engellenme ile karşılaştığı bir çatışma durumu" olarak ifade etmektedir. Amaca ulaşmayı zorlaştıran durumlardan biri engellenmedir. Bu gibi durumlarda problem çözme, mevcut engeli aşmak için en geçerli çözümü bulmakla gerçekleşir (Arslan, 2005).

Literatürde problem kavramı, çoğunlukla, "bir şeylerin aksaması ve rahatsızlık yaratması" şeklinde anlatılmaktadır. Problem durumu, kişinin daha önce karşılaşmadığı ve bilmediği tarafları olan bir güçlük halidir. Fiziksel veya düşünsel açıdan rahatsız edici, kararsızlık ve çözüm yolu için birden fazla olasılığa sahip her durum bir problemdir. Problemlerli bir durumun nitelikleri şu şekilde özetlenebilir (Çoban & diğerleri, 2011):

- İçinde bulunulan durumla, olması gereken durum arasında farklılık olması,
- Bu farklılığın birey tarafından algılanması,

- Bireyin, bu farkı algılamasının gerginlik yaratması,
- Bireyin, bu gerginliği engellemek için girişimlerde bulunması ve bu girişimlerinin engellenmesidir.

Problemler:

- Beklenmedik zamanda birdenbire ortaya çıkarlar.
- Büyüklüklerini ve sınırlarını belirlemek güçtür.
- Göründüklerinden veya algılandıklarından çok farklı olabilirler.
- Ortaya çıkmalarının genellikle birden çok nedeni vardır.

Problemler karmaşık ya da çok boyutlu olsa da, her problemin bir çözüm yolu mutlaka vardır. Ancak, unutulmamalıdır ki; problemler birbirinden farklı çözüm yolları gerektirir (Güler, 2006). Problemler yapılarına göre iki gruba ayrılırlar (Aksoy, 2003; Dede & Yaman, 2006):

- **İyi Yapılandırılmış (Rutin-Tek Çözümlü) Problemler:** Genellikle tek bir doğru yanıtı olan problemlerdir. Bu yanıtları bulmayı sağlayan belli stratejiler vardır. Okullarda çözümleri öğretilen, ders kitaplarında sıklıkla karşımıza çıkan, matematiksel bilgiler kullanılarak çözüme ulaşılan ve tek bir yanıtı olan problemlerdir.
- **İyi Yapılandırılmamış Problemler:** Bu problemlerin, tek bir doğru yanıtı yoktur. Günlük hayatta karşılaşılabılır. Bu tür problemlerin çözümü, bireyin içinde bulunduğu çevreye, inançlarına ve ahlaki değerlerine bağlı olarak farklılık gösterebilir. Problem çözümlerin mantığını ve doğasını kavrama, en uygun stratejiyi seçme, seçilen stratejiden yararlanma ve elde edilen sonuçları yorumlama yeteneğinin geliştirilmesi amaçlanır.

2.3.2. Problem Çözme Kavramı

İnsan var oldukça beslenme, barınma, tehlikelerden korunma ve güvenliği sağlama gibi birçok problem de var olmuştur. Sosyal yapının gün geçtikçe karmaşıklaşması, gerek sosyal gerekse ekonomik krizler ve teknolojidaki ilerlemeler, insanları günden güne artmakla beraber çözümü de güçleşen birçok problemle yüzleştirmektedir. Problem çözme, “kişinin günlük yaşamda karşılaştığı sorunlu durumlarda etkili başa çıkma yolunu bulabilmek için geliştirdiği ve ürettiği bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bir süreç”tir (Karabulut & Pulur, 2011).

Problem çözme, “bir problemi çözme amacıyla, geçmiş yaşantılar yoluyla öğrenilmiş olan kuralların basit biçimde uygulanmasının ötesine giderek yeni çözüm yolları bulabilme” olarak da tanımlanabilmektedir (Korkut, 2002).

Problem çözme, bireyin belirli bir amaca ulaşma yolunda karşısına çıkan güçlükleri hissettiği andan, bu güçlükleri çözebilecek bir yol bulana kadar geçirdiği bir düşünme ve bu problemi aşma sürecine verilen addır. Problem çözme sürecinde, engellerin azaltılması veya içinde bulunulan koşullara uyulması yoluyla gerginliği önlemenin ve organizmayı bir iç dengeye ulaştırmanın yolları aranmaktadır. Bu yönüyle problem çözme, her insanın öğrenmesi gereken bir yetenektir. Ayrıca, bu yetenek belirli bir bilgi ve beceriye sahip olmayı gerektirir ve devamlı olarak geliştirilmelidir (Serin, Bulut Serin, & Saygılı, 2010).

Heppner ve Petersen (1982)’a göre problem çözme; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal işlemleri kapsayan bir süreç olarak ifade edilmekte ve problem çözme, “iç ya da dış istekler ya da çağrılara uyum sağlamak amacı ile davranışsal tepkilerde bulunma gibi bilişsel ve duyuşsal işlemleri bir hedefe yöneltmek” olarak tanımlanmaktadır (Sezen & Paliç, 2011).

Problem çözme; kişinin amacı, ihtiyacı, değerleri, inancı, becerisi, alışkanlıkları ve tutumlarıyla yakından ilgilidir. Bir amaca ulaşma yolunda

karşılaşılan zorlukları aşma sürecine problem çözme denir. Bunu sağlayabilmek için sahip olunan bilgiyi kullanmak, bilgiye orijinallik katmak, sorunun çözümü için yaratıcılık ve hayal gücü kullanmak problem çözme süreci olarak açıklanabilir. Problem çözmeye etkili olan durumlar ise, bireyin çözüme yönelmesi, cesaret etmesi, bunu istemesi ve özgüvenidir. Bunların yanı sıra, problemlerin çözümünde bazı kişilik özelliklerinin de sürece katkısı olduğu belirtilmektedir. Bu kişilik özellikleri; bireyin kendine olan güven duygusu, yaratıcı düşünme yeteneği, sorunlarla ilgili aşırı kaygı yaşamama, nesnel bakış açısı ve atılgan olmasıdır (Öztürk Can, Öner, & Çelebi, 2009). Bingham (2004), problem çözme ile ilgili önemli noktaları şöyle sıralamıştır:

- Etkili problem çözme kapsamlı bir süreçtir.
- Bireylerin problemleri çözeceklerine dair umutlarının olması çok önemlidir.
- Problem çözme süreci, cesaret, istek ve kendine güvenle baslar.
- Karşılaşılan zorlu bir durumla başa çıkabilmek amacıyla geçmiş yaşantı, izlenim ve duyguları harekete geçirme ve kaynaştırma, etkili problem çözme olarak bilinir.

2.3.2. Problem Çözme Becerisi

Problem çözme becerisi, problem çözen kimselerce büyük önem taşıyan problemlerin çözümü için tekrarlanan fırsatlar sayesinde gelişen bir sanattır. Birey, bu yeteneğe tüm yaşamı süresince ihtiyaç duyar. Yaşayan tüm insanlar hayatın dinamikliğinden kaynaklanan, düşünmeyi ve çözüm yolu bulmayı gerektiren birtakım sorunlarla yüzleşir (Bingham, 2004).

İnsanlar, yaşamda zorluklarla karşı karşıya geldikleri zaman problem çözme becerisi doğar. Yaşamın ilk yıllarında temel gereksinimlerinin karşılanmasıyla ilgilenen kişi, yaşı ilerledikçe daha yeni, daha karmaşık duygusal ve sosyal problemlerle karşılaşır. Kişi karşılaştığı bu problemleri ne kadar iyi çözerse, hayata o kadar iyi uyum sağlar ve ruh sağlığını korur (Çınar, Hatunoğlu, & Hatunoğlu, 2009).

Problem çözme yöntemi, öğretim yöntemlerinden biridir. Problem çözme becerisi ise, bu yöntem tarafından hedeflenen becerilerden yalnızca bir tanesidir. Problem çözme becerileri şu şekilde sıralanabilir (Ünsal, 2010):

- **Keşif Yetenekleri:** Problemi belirleyip tanımlama, en önemli özelliklerini görme, çözüme ulaştırabilecek yollar düşünme, sonuç çıkarma.
- **Hayal Yetenekleri:** Kendini gerçekte olduğundan farklı bir yer, zaman ve/veya rolde görebilme, edinilen tecrübeler sonunda hayalleri tekrar düzenleme.
- **Gözlem Yetenekleri:** Gözle görülen nesnelerin ve durumların renklerini, biçimlerini, boyutlarını, dağılımlarını, vb. gibi özelliklerini görme. Doğru ve duyarlı gözlem yapma, gözlem sonucu elde edilen bilgileri kaydetme, sınıflama, sıralama, gözlem sonuçlarını yorumlama.
- **İnceleme ve Düzenleme Yetenekleri:** Bilgiyi keşfetme ve toplama, sınıflama, sıralama, işleme, bilgileri yorumlayıp kanıtları değerlendirme, zamanı iyi kullanma.
- **Sayısal Yetenekler:** Tahmin etme, kestirme, ölçme, sayısal ilişkileri, şekilleri ve yapıları kavrama, sayısal işlemleri yapabilme.
- **Pratik Beceriler:** El becerileri, araç kullanma becerileri.
- **İletişim Becerileri:** Sözlü ifadeyi, yazılı metinleri, grafik ve diğer sembolik materyalleri doğru anlama. Yanlış anlaşılmaya yer bırakmadan sözlü, yazılı ve diğer sembolik yollarla düşündüğünü anlatma.
- **Sosyal Nitelikler:** Başkalarıyla iletişim kurma, ortak çalışma, fikirleri çeşitli şekillerde ifade etme, diğer kişilerin görüşlerini dikkate alma, sözel olmayan iletişim biçimlerini tanıma.

2.3.3. Problem Çözme Süreci İle İlgili Davranışlar

Problem çözme süreci, oldukça kapsamlı ve karmaşık bir süreçtir. Problem çözme amacıyla atılan adımların etkilendiği 4 temel değişken vardır (Kırbaş, 2012):

- Daha önce denenmiş eylem türleri
- Önceki eylemlerin etkisiz olmalarının nedeni
- Eylemlerin işlevsel sonucu
- Bireyin azmi

Kişi, danışmaya gelmeden önce birtakım davranışlar gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla, bu kişinin danışmaya gelmeden önce, problemini çözmek amacıyla yaptığı eylemlerin özelliklerini belirlemek, yapılması gereken ana değerlendirmedir. Bir başka alternatif de, kişinin problemini çözmede neden etkisiz kaldığını sorgulamaktır. D' Zurilla ve Goldfried (1971), problem çözmede başarısızlığın;

- Yüksek kaygı ve bazı duygusal engellemeler nedeniyle etkili tepkilerin gösterilmemesi
- Etkili olabilecek tepkilerin gerçekte varolmaması gibi etmenlerin sonucu olduğunu öne sürmektedir (Güler, 2006).

Kişinin davranışsal bir eksikliğinin olup olmadığını ya da mevcut becerilerini uygulamaya aktarmada sıkıntı veren bir kaygı yaşayıp yaşamadığını araştırmak oldukça önem taşımaktadır. Kişinin problemini çözmek yolunda bulunduğu davranışların sonuçlarını incelemek, bir diğer değerlendirme ölçütüdür. Genelde, problemle doğrudan yüzleşme kullanılmaktadır (Güler, 2006).

2.3.3.1. Problem Çözme Süreci İle İlgili Bilişsel Fonksiyonlar

Kişinin, problemlere duygusal olarak nasıl yaklaştığını değerlendirmek önemlidir. Pasif kabulleniş, iyimserlik, umutsuzca geri çekilme ve duygusal anlamda kararlı olma, duygusal başa çıkma stratejilerine örnek olarak verilebilir. Duygusal tepkiler; kaygı, umutsuzluk vb. gibi engelleyici de olabilir, umut, memnuniyet, heyecan, gurur vb. gibi destekleyici de olabilir. Problemlerle karşılaşan bireyin, hedefe yöneldiğinde bir engelle karşılaşması organizma için bir gerginlik yaratmaktadır. Bu gerginliğin aşılabilmesi için kişinin çözüm anına kadar probleminin üstüne gitmesi ve gerginliğe dayanabilmesi gerekir. Mevcut probleme ilişkin çözüme götürebilecek her olasılığı test etmek, bu probleme engel olan durumların neler olabileceğini düşünmek, problem çözümünün bilişsel yönü olsa da kişinin problemin çözülemeyeceğine inanması, umutsuzluğa kapılıp çözüm yolları bulmaya çalışmaktan vazgeçmesi, çözüme hemen, kısa bir zaman içinde ulaşmak istemesi gibi negatif duygulara direnç gösterebilmelidir (Adagide, 2008). Bilişsel etkinlikleri etkileyen üç temel değişken bulunmaktadır (Pakkal, 2007):

- Bilişsel başa çıkma stratejileri
- Bilişsel süreçler aracılığı ile davranışların düzenlenmesi
- Bilişsel süreçlerin bilinçli kontrolleri

Heppner ve Krauskopf'a (1987) göre, problem çözmede yararlanılan baş etme stratejileri şunlardır:

- **Problemlili Durumun Yeniden Yapılanması:** Kişi, mevcut durumla ilgili algılarını tekrar düzenlemeye çaba harcamalıdır. Bunu, başa çıkma stratejilerinden faydalanarak yapmalıdır. Örneğin; problem, alt gruplara ayrılmalı, problemin çözümünü sağlayacak alt amaçlar belirlenmeli, problem uzun bir süre içerisinde düşünülmeli ve gerekli önlemlerin alınması için planlar yapılmalıdır.

- **Bilişsel Rasyonalizasyon:** Genellikle, yetişkinler tarafından kullanılır. Kişi, problemlerini çözmeye yaşadığı zorluklara akılcı anlamlar yükleyerek, başka bir ifade ile etkili kaygıyı önlemeye çalışır.
- **Bireylerin Eylemlerini Düzenleme Biçimleri:** Bireylerin eylemlerinin, çoğunlukla kendilerine dayatılan amaçlar, standartlar, bireylerin çıkarsadığı sonuçlar, planlar, benlik algıları ve en önemlisi de kendilerini pekiştirme ve cezalandırma açısından planlama şekliyle ilgilidir.

2.3.3.2. Problem Çözme Süreci İle İlgili Duygusal Tutumlar

Problem çözme davranışının anlaşılması, çoğunlukla, kişinin problemlere olan duygusal bakış açısını değerlendirmeye bağlıdır. Kişinin duygusal tepkileri, anksiyete ve umutsuzluk gibi engel oluşturucu özellikte olabilir. Bununla birlikte; ümit, memnuniyet, heyecan, gurur gibi destekleyici özellikte de olabilir. Problemlerle karşılaşan bireyin, hedefe yöneldiğinde bir engelle karşılaşması organizma için bir gerginlik yaratmaktadır. Bu gerginliğin aşılabilmesi için kişinin çözüm anına kadar probleminin üstüne gitmesi ve çözüm yollarının tamamını denemesi, engellerin neler olabileceğini düşünmesi; problem çözümünün bilişsel yönü olsa da, kişinin problemin çözülemeyeceğine inanması, umutsuzluğa kapılıp sorunun çözümünü aramaktan vazgeçmesi, çok kısa bir süre içinde çözüme ulaşabilmek için aceleci olması gibi negatif duygulara direnebilmelidir (Adagide, 2008).

Bireyin, sorunlar karşısındaki duygusal yaklaşımını değerlendirmek, genel olarak, kişinin problem çözme davranışını anlamayı sağlar. Duygusal etkinlikler temel olarak üç değişkenden etkilenmektedir. Bu değişkenler (Gültekin, 2006):

- Duygusal başa çıkma stratejileri,
- Duygusal eylem üzerinde etkileyici ve destekleyici faktörler,

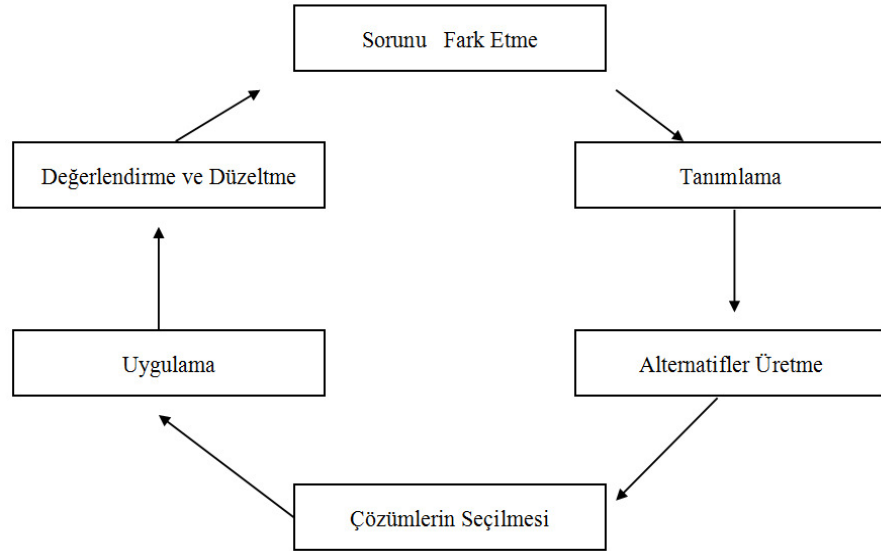
- Davranış, değerlendirme ve duygu kavramlarının birbiriyle ilişkisi.

2.3.4. Problem Çözme Süreci ve Aşamaları

Problem çözme süreci, var olan durumun bir sorun olarak görülmesi veya algılanmasıyla başlayıp, hedefe ulaşabilmek için çeşitli seçenekler arasından amaca ulaşmayı sağlayacak olan seçeneğin seçilmesi ve bunun uygulanmasıdır.

Problem çözme süreci çeşitli beceriler içerir. Bunlar; “verileri organize etme”, “sınıflandırma”, “ilişkileri görme” ve “aktiviteleri belirli bir düzen içinde yapabilmek”dir (İ. Karataş & Güven, 2010). Öğülmüş (2006)’e göre problem çözme sürecini aşağıdaki şemada daha açıklayıcı bir şekilde göstermiştir (Öğülmüş, 2006) bkz. Şekil-2).

Şekil-2: Problem Çözme Süreci

Sorunu Fark Etme: Bir sorun olduğunun hissedilmesi ya da bazı şeylerin olması gerektiği gibi yürümediğinin farkına varılmasıdır (Öğülmüş, 2006). Problem; yalnızca, kişinin değiştirmek ya da yoluna koymak istediği bir durum olmayabilir, aynı zamanda kişinin gelişimi için bir fırsat niteliği de taşıyabilir. Kişi; gelişme için fırsat niteliğindeki uygun faktörleri saptamak, problemlerin oluşumunu önlemek, oluşsa da hemen ve etkili biçimde değerlendirmek için, içsel ve dışsal ortamlarla ilgili devamlı olarak bilgi edinmelidir. Problemlerle ilgili bilgi edinmede, problem tanıma tekniklerinden yararlanılabilir (Taşçı, 2005).

Tanımlama: Mevcut sorunun ne olduğunun netleştirilmesi ve kimlerle veya nelerle ilgili olduğunun anlaşılmasıdır (Öğülmüş, 2006).

Alternatifler Üretme: Problem çözme süreci içinde yer alan basamaklar arasında en fazla yaratıcılığa gerek duyulan aşamadır. Önceki yaşantılar aracılığıyla elde edilen deneyimleri kullanma yeteneğinin önemli bir etken olduğunu, seçenek yaratmada; geçmişte uygulanan çözümlerin analizi, problemden habersiz, dışarıdan bir kişinin fikrinin alınması, muhtemel çözümleri düşünme gibi bireysel yöntemler kullanılabilir. Aynı zamanda, beyin fırtınası, fikir yazma havuzu, nominal grup tekniği gibi tekniklerden de yararlanılabilir (Taşçı, 2005).

Çözümlerin Seçilmesi: Yeni veriler toplayarak çözümle ilgili her alternatifin sonuçlarını göz önünde bulundururken; tüm çözüm seçeneklerinin güçlü ve zayıf tarafları titizlikle değerlendirilmelidir.

Uygulama: Çözüm yolu olarak seçilen seçeneğin probleme uygulanıp uygulanamayacağı da hesaba katılmalıdır.

Değerlendirme ve Düzeltme: Elde edilen yeni bilgileri inceleyip gereken yerlerde düzeltmeler yapmaya yarayacak bir değerlendirme mekanizması geliştirmek ve problem çözme sürecini tamamen esnek ve yeniliklere açık hale getirmek gerekir (Öğülmüş, 2006).

De La Bedoyere (1997)'in problem çözme aşamaları; daha çok bir organizasyon yapısı içerisinde yöneticinin, çalışanlarının problemlerini çözümedeki yaklaşımını yansıtmaktadır ve şu şekildedir (Güler, 2006):

- Dinleme: Problemi olan kişinin bakış açısından görebilmek için dinlemek
- Araştırma: Problemin doğasını anlamak ve onu çözmek için neyin değiştirilmesi gerektiğini saptamak
- Amaç saptama: Somut ve ölçülebilir amaçlar üzerinde anlaşmak
- Destekleme: Problemi olan kişinin saptanan amaçlara ulaşabilmesi için gereksinim duyduğu desteği sağlamak
- İzleme: Problemin çözülüp çözülmediğini anlamak için, sürecin nasıl geliştiğini izlemek.

Etkili problem çözme süreci; bireyin, karşılaştığı sorunların yaşamın bir parçası olarak kabul etmesiyle başlar. Birey, problemlerini çözdükçe, özgüveni ve benlik saygısı artar. Ayrıca, çözülen problemler bireyin kendini gerçekleştirmesine ve yaşamını iyileştirmesinde teşvik edici nitelikler taşımaktadır. Problemlerle yüzleşerek çözüme ulaşmak, birey açısından daha yapıcı olan ve bireye daha fazla doyum veren bir durumun gelişmesine katkı sağlar (Çetin, Basım, & Karataş, 2011).

Problem çözme süreci, tüm bilim dallarında kullanılır. Ancak, farklı bilim dalları arasında, uygulanışı yönünden farklılaşmaktadır (Lumsdaine and Lumsdaine, 1995; Akt: (Karakuş, 2006). Aşağıdaki tabloda, bu sürecin farklı bilim dallarındaki adımları verilmiştir (Karakuş, 2006); bkz. Tablo-3).

Tablo 3. Farklı Bilim Dallarında Problem Çözme Süreci'nin Basamakları

Bilimsel Yöntem <i>Fen Bilimleri</i>	Yaratıcı Düşünce <i>Psikoloji</i>	Polya'nın Yöntemi <i>Matematik</i>	Analitik Düşünce <i>Mühendislik</i>	8-D Yöntemi <i>Endüstri</i>	Yaratıcı Problem Çözme <i>Her Problem</i>
- Veri analizleri - Hipotezleri tümevarım ile belirleme	- Kaynak araştırma	- Problem nedir?	- Sistemi tasarlamak ve tanımlamak. - Bilinmeyenleri belirlemek	- Takım yaklaşımını kullanmak - Problemi belirlemek	- Problemi tanımlamak - veri topla - analize et - araştır
- Birçok fikirlerin çözümlerini tümünden gelimle belirleme	- kuluçka (üretim) dönemi - ihtimaller	- Çözüm planı	- Problemi modelleme	- Acil durumları tespit etme - Temel sebepleri bulmak	-Fikirler üretmek (çok fikir) - Yaratıcı fikirlerin değerlendirilmesi
- Alternatif çözümleri test etme	- Açıklama dönemi - Çözüm için kararı belirleme	- Alternatiflere bakma	- Gidişatı ve deneyimleri analiz etme	- Düzeltici etkinlikleri test etme - En iyi hareket planını hazırlama	- fikirleri Muhakeme etme - karar verme
- En iyi çözümü uygulama	- Doğrulama ve değiştirme dönemi	- Planı uygulama. - sonuçları kontrol etme	- Son ürünü Değerlendirme	- Planı uygulamak - Problemin tekrarlanmasını engellemek - Kutlamak	- Çözümü uygulama ve takip etme. - Ne öğrenildi?

Tablo-3 incelendiğinde, problem çözenin, her bir bilim dalında değişik uygulamalarının olduğu gözlenmektedir. Yaratıcı düşünme yöntemi, fen bilimlerinde de psikoloji alanında kullanıldığı gibi kolaylıkla kullanılabilir. Çünkü; hepsinin amacı, mevcut bir problemi çözüme ulaştırmak ve en etkili çözümü bulmaktır. Var olan bir güçlüğü yok etmek önemli olduğundan, kişinin seçeneklerden kendisine en akılcıl ve en uygun görüneni seçmesi çözüme ulaşma yolunu kısaltacaktır (Karakuş, 2006).

2.3.5. Problem Çözme Yöntemleri

Bilgi toplanırken göz önünde bulundurulması gereken, edinilen bilgilerin ayrıştırılması ve kullanışlı bir şekil verilmesine götürecekt adımlar altı başlıkta toplanır:

- Temel bilgilerin toplanması
- Düşünce ve bilgilerin politikaya dönüştürülmesi
- Sürecin analiz edilmesi
- Süreçlerin tasarımının yapılması
- Standartların oluşturulması
- Performans yönetimi

Bu adımların takip etmesi, istenilen sonuca ulaşmadaki ana hedefi oluşturur. Hedefe ulaşmak için geçiş basamakları olarak bilinen yöntemlerin uygulanabilmesi ve başarıya ulaşabilmesi için belli bir süre gerekir. Hedefe ulaşma yolunda geçiş basamakları olarak kabul edilen tekniklerin uygulanıp başarıya ulaşması için belirli bir süreye ihtiyaç duyulur. Dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi de, problemlerin cinsine göre en iyi tekniğin seçilmesidir (Dağlıoğlu, 2009).

Problem çözme yöntemleri; beyin fırtınası, problem ağacı (ağaç diyagramı), balık kılçığı (sebebe sonuç diyagramı), nominal grup tekniği, kuvvet

alan analizi, ilişki diyagramı ve pareto analizi olmak üzere en sık kullanılan yöntemler aşağıda açıklanmaktadır;

Beyin Fırtınası: Beyin fırtınası yöntemi 1930'lu yıllarda bir reklam şirketinin müdürü olan Alex Osborn tarafından, grubun problem çözme süreçleri ve gruba bir yaratıcılık geliştirmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu yöntemde, hiçbir fikrin eleştirilmez ya da yargılanamaz olmasından dolayı katılımcıların eleştiri, grupla ters düşme kaygıları olmaksızın fikir üretmelerini sağlar (Öztürk, 2003).

Bu teknik; fikirlerin, problemlerin, algıların, soruların veya sonuçların bir listesi hazırlanarak yaratıcı düşüncüyü meydana getirmek amacıyla kullanılır. Beyin fırtınasının amacı, sayıca fazla fikir elde etmektir. İnsanlar; konuşmayı dinledikçe çağrışımlar artar, bu da; yeni fikirlerin ortaya çıkmasını sağlar. Üretilen düşüncelerin artmasını sağlayan bir diğer etken de, grup üyelerinin birbirinden etkilenmeleridir. Dolayısıyla, bir toplantıda konuşmacıların birbirlerini rahatça görebilecek ve duyabilecek şekilde konumlanmaları önemlidir. Buna bir örnek olarak "U" oturuşu düzeni verilebilir (MEGEP, 2008).

Problem Ağacı (Ağaç diyagramı): Bu teknik, belirlenen hedefe ulaşabilmek için yapılacak olanların bir haritasını çıkarmayı sağlar. Bu teknik, problemin sebeplerini bulmaya yönelik olduğu gibi çözümüne de katkı sağlar. "Neden" ve "nasıl" soru kelimelerinden yararlanılarak bir harita oluşturulur. Problemin kaynağına "neden" sorusu, çözüme ulaştırabilecek yollara ise "nasıl" sorusu yönlendirir.

Balık Kılıcı (Sebep Sonuç Diyagramı): Bu teknik, herhangi bir problemin doğmasına sebep olan veya problemi etkileyen etmenleri saptamak için kullanılır. Kaoru Ishikawa tarafından ilk kez 1953 yılında kullanılmıştır. Japonya'da oldukça fazla ilgi görmesinden dolayı, Japon Endüstri Standartları (JIS) Kalite Kontrol terminolojisine eklenmiştir (MEGEP, 2011).

Sebe-sonuç diyagramıyla, problem hakkında tüm bilinenler ortaya konulur ve buradan bilinmeyenlere doğru sistematik bir yaklaşımla problemin çözümü sağlanmaya çalışılır (olak, 2007).

Bu yöntem, problemin içeriğine odaklanarak probleme dair bilginin ortaya çıkmasını sağlar (Şener, 2006).

Bu teknikte sırasıyla Şu adımlar izlenir:

- Balık kılığının baş, yani sağ tarafında araŐtırılması amaçlanan problem yerini alır.
- Problemin ortaya çıkmasında rol oynayan tüm faktörler, balık kılığının yan taraflarına bir bir yerleŐtirilir.

En temel kılçıklar çoğunlukla insan, evre, malzeme, yöntem, idare ve llebilirliktir. Bunlar, gerektiğinde değiştirilebilir. BaŐlangıçtaki kılçık, nedenlerden biriyle doldurulduktan sonra, bir sonrakine geçilir. Bu kılıklardan her biri kendi içerisinde alt kılıklara ayrılabilir (MEGEP, 2011).

Nominal Grup Tekniği: Bu teknik, bir grup kararı verme tekniğidir. Bir gruptaki üyelerin seri bir Şekilde ortak kararda buluŐması için kullanılır. 1975 yılında Delbecq (1975) tarafından geliştirilmiştir. Beyin fırtınası tekniği, grup üyelerinin her birinin eŐit hakka sahip olmalarını sağlar, bu teknik de beyin fırtınası tekniğine alternatif olarak oluşturulmuştur. 1979 yılında Vedros, ilk kez bu tekniği, eğitim programı planlaması problemine uygulamıştır (Şen & Cenci, 2009).

Beyin fırtınası aracılığıyla edinilen düŐünceleri düzenlemekte kullanılır. Tartışma ve karar verme için daha düzeyli bir temel sağlamaktadır (Kazan & Ergülen, 2008). Çoğunlukla, beyin fırtınası sonrasında kullanılır. Grubun yeleri, türeyen düŐünceleri puanlar ve puanı en yüksek olan düŐünceler bir adım ilerler (MEGEP, 2008). Herhangi bir baŐlıkla ilgili, grup üyelerinin düŐünceleri ilk olarak yazılı halde istenir. Bu düŐünceler, tartıŐılmaz; doğrudan oylama yapılır. Nominal grup tekniği, üyelerin hep birlikte çözüm yolları bulmayı amalamalarıdır (Aktan, 2008).

Kuvvet Alan Analizi: Bu teknikte, herhangi bir problemi çözmeye yardımcı olan ve çözüme varmayı güçleştiren faktörler belirlenir. Olumlu olanlar geliştirilir, olumsuz olanlar ortadan kaldırılır ya da hafifletilir.

İlişki Diyagramı: Bu teknik, birtakım düşüncelerin aralarında mantıksal bağlantılar oluşturarak, bunlara neden olan etkenlerin ve bunların sonucunda meydana gelenlerin anlaşılmasına yardımcı olur (MEGEP, 2011).

Pareto Analizi: Herhangi bir sorunun nedenlerinden daha fazla önemli olanları daha az önemli olanlardan ayırt etmekte yararlanan bir çubuk diyagramdır. Takım çalışmasında önemli görünen sorunların belirlenmesinde, araç olarak kullanılır (Doğan & Topoyan).

Pareto analizi, grafik üzerinde, olayların zaman, önem ve sıklık sırasına göre sıralanmasıdır. Bu tabloların en önemli niteliği, sıralama gösteriyor olmasıdır. Ayrıca, olayları sıklık sırasına göre sıralamak, konu üzerinde çalışanlar için, hangi sorunun daha önce incelenmesi gerektiği konusunda yol gösterici olur. Önem ve öncelik oranı, yüzde on olan bir problem için yüzde seksenlik bir zaman dilimi harcanması yanlış olacaktır. Pareto analizi sayesinde, problemlerin önem ve öncelik derecesine göre sırayla çözülmesi sağlanmış olacaktır. Sorunu ortaya çıkaran durumların ve hataların ne sıklıkta olduğuna bakarak, yüzde olarak toplamdaki payı hesaplanır (MEGEP, 2011).

2.4. Öfke

2.4.1 Öfkenin Tanımı

Öfke, günlük hayatımızda önemli yere sahip duygularımızdan biridir. Evrensel bir duygudur ve her kültürde farklı biçimlerde yaşanmaktadır (Balkaya & Şahin, 2003). Kişilerin; hayatları boyunca karşılanması gereken bazı gereksinimleri, istekleri vardır. Kişiler; ihmale gelmeyen duygusal problemler yaşayabilirler, haksızlığa uğradıklarını düşünebilir ve incinebilirler.

Bunlara benzer problemler sonucunda; yaşanan duygu, ‘öfke’ olarak ifade edilmektedir (Bulut Serin & Genç, 2011).

Öfke, Biagio(1989) tarafından, “gerçek veya varsanılan bir engellenme, tehdit veya haksızlık karşısında oluşan bilişlerle ilgili ve kişiyi rahatsız edici uyarıcıları ortadan kaldırmaya yönelten, güçlü bir duygu” olarak tanımlanmaktadır (Akt: (Balkaya & Şahin, 2003).

Soykan (2003) öfkeyi, “doyurulmamış isteklere, istenmeyen sonuçlara ve karşılanmayan beklentilere verilen son derece doğal, evrensel ve insani bir duygusal tepkidir. Öte yandan, belki de en zarar verici duygusal yaşantı olarak” ifade etmektedir.

Öfke, “kısa süreli ve orta yoğunlukta ortaya çıktığında yararlı iken, sürekli ve şiddetli olduğunda ya da uygun yollarla açığa çıkarılmadığı veya ifade edilmediğinde fiziksel, psikolojik ve sosyal problemlere yol açabilen bir duygu” olarak tanımlanmaktadır (Yaman & Türker, 2011).

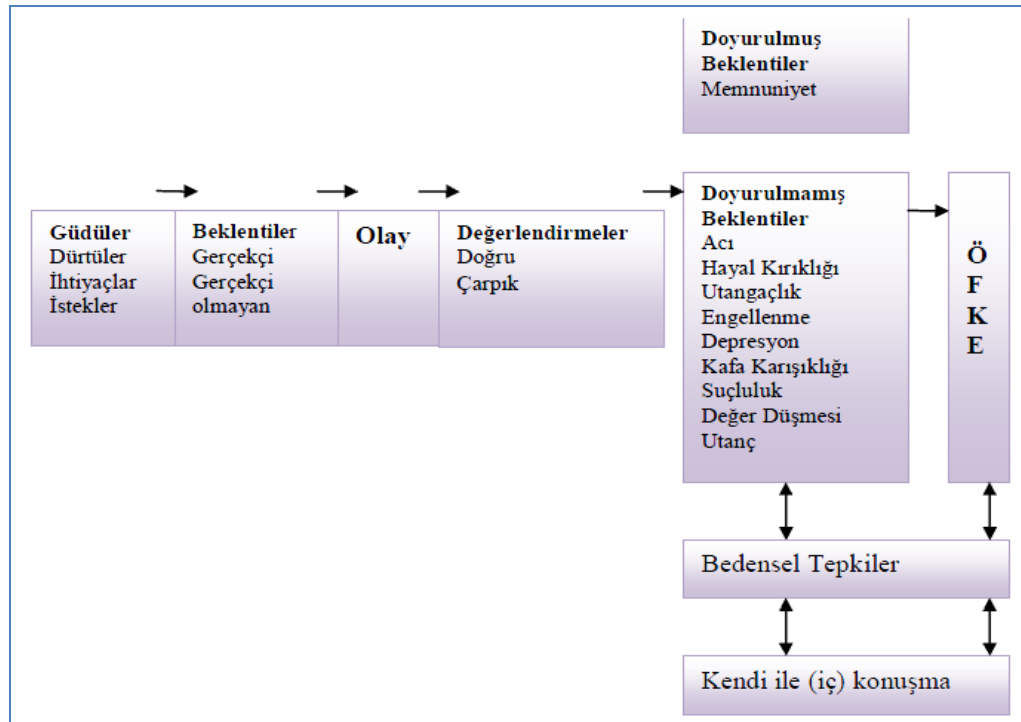
Öfke; insanların temel olan korku, mutluluk, nefret, ve üzüntüden oluşan beş duygusundan biridir. Ayrıca, günlük yaşamda birçok kişinin çoğu zaman yaşadığı bir duygudur (Bilge & Ünal, 2005). Deffenbacher (1992), öfkenin; insanların sık yaşadığı duygulardan olmasına rağmen, yoğunlukla yanlış anlaşıldığına işaret ederek, öfkenin özellikleri aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

- Öfkenin, planlanan bir eylem sonucu çıktığı düşünülür, halbuki öfke içsel bir duygudur.
- Kişinin tepkisini öfke olarak vermesine yol açan duygu, kişiyi güçlü ve psikolojik yönden alarmda tutar. Ancak, kişi öfkelenildiğinde daha incinilebilir bir durumda olmaktadır.
- İnsanlar öfkelendiklerinde tepkilerini, yaşamları boyunca öğrenmiş oldukları davranışlarla gösterirler. Dolayısıyla, öğrenilmiş hatalı ve bireye zararlı olabilecek davranışlar yararlı olanlarla değiştirilebilir.

Öfke; uygun şekilde ifade ediliyorsa, sağlıklı bir duygu olduğu kabul edilir. Bunun tersi olarak; kontrol edilemez, yıkıcı bir hal alıp bireyin yaşamında büyük sorunlar da yaratabilir. Öfkenin, sağlıklı bir duygu olarak kabul edilmesi ve yararlı olabilmesi için temel koşullar öfkenin bastırılmaması, kabul edilmesi, anlaşılması ve kontrollü şekilde ifade edilebilmesidir. Öfke, problemleri çözme aracı olarak kullanılamaz. İnsanları suçlama, kontrol etme ve onlardan intikam alma yolu da değildir (Ö.G.P.D.M., 2012).

Kişiler; isteklerinin, ihtiyaçlarının ve beklentilerinin doyurulmadıklarını algıladıklarında, öfke tepkisi gösterirler. Öfkeye verilen tepki, bilinçli olup olmadığı, bir güç sağlayıp sağlamadığı, bireyin tepkisini bastırıp bastırmadığına göre değişmektedir. Bireyin öfkesi bir şekilde azalsa, yok sayılsa, bilinçaltına itilse bile yok olmaz. Bu anda, öfke içeren fiziksel tepki, içsel konuşma ve duyguların dramatik etkileşimi her şeyden önce gelir ve birey geçmiş tecrübelerine dayanarak tepki verir (Saçar, 2007). Aşağıdaki şekilde öfkenin oluşumu şematik olarak gösterilmiştir.

Şekil-3: Öfkenin oluşumu

Öfkenin anlaşılmasına açıklık getirmek ve “öfke” kavramını sadeleştirmek için, Spielberger öfkeye, durumluk-sürekli kişilik kuramını uygulamıştır. Yani; öfkeli olmaya sürekli bir eğilim olan sürekli öfkeden, duygusal bir durum olan öfkeyi ayırmıştır. Buna göre; durumluk öfke, öznel duyguları ve fizyolojik değişiklikleri içeren geçici bir duygusal-fizyolojik duruma karşılık gelmektedir. Ayrıca, engellenme, üzüntü sinirlilik gibi ılımlı duygulardan, öfke ve kızgınlık gibi aşırı duygusal yüklenme durumlarına değişen bir deneyimdir. Sürekli öfke ise, durumluk öfkenin ne sıklıkla yaşandığını gösteren ve öfkeye yatkınlık gibi durağan bir kişilik boyutuna karşılık gelen bir durumdur (Bozkurt, 2011).

İnsanların öfkelendiklerinde verdikleri tepkiler araştırılmış ve aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi ayrılmıştır (Gümüş Ersen, 2010):

- Öfkenin doğrudan ifadesi (Öfkenin sözel olarak dile getirilmesi)
- Karşılıklı iletişim
- Tepki vermeden önce düşünme
- İnsanlara yönelik fiziksel saldırı
- Objelere yönelik fiziksel saldırı
- Sözel saldırı (Aşırı eleştiricilik, kusur buluculuk, önyargınlık, sorun çıkarma, kuşkucu ve suçlayıcı sözler, alay etme, yargılama)
- Bağırma
- Beden dili (Doğrudan davranışsal öfke işaretleri: yumruk sallama, işaret parmağını sallama, kaşlarını çatma, küçümseyen bakışlar)
- Öfkeyi bastırma, kendini eleştirme, içe kapanma
- Öfke kontrolü
- Düzeltici yönde davranma
- Dikkati başka konuya çekme
- Pasif agresif sabotaj (Küsmek, surat asmak)
- Zulmetmek
- Hedefi sosyal olarak izole etmek (Kendisi veya öfkeli olduğu kişiyi yok saymak).

Bazı bireyler; öfkelerinin farkına anında varabilirken, bazıları ise; söz konusu durum sonlandıktan sonra bu farkındalığı kazanabilir; kimilerinde ise bu duygu öylesine bastırılır ki yaşam boyu kişinin bilincine ulaşmayabilir. Bazı insanlar; öfkelendiklerinde bu duyguyu bastırır, bazıları; imalı sözlerle öfkesini diğer insanlara iletir ki bu durum, genellikle karşısındaki insanın kendini suçlu hissetmesine yol açar.

2.4.2 Öfkenin Nedenleri

Öfke, birtakım içsel ve dışsal durumlarla doğmaktadır. Engellenme, haksızlığa uğrama, fiziksel olarak yaralanma veya incinme, tacize veya şiddete maruz kalma, düş kırıklığı yaşama ve tehditler öfkeye neden olan durumlar arasında yer almaktadır (Sesli, 2012). Fiziksel ağrı, diğer fiziksel hoş olmayan durumlar ve stres öfkenin en önemli tahrik edicileridir. İnsanların reddedildikleri, dışlandıkları durumlarda öfke hissettikleri ileri sürülmektedir.

Deffenbacher (1999), öfkeye yol açan durumları incelemiş ve genel bir sınıflandırma yapmıştır. Deffenbacher'a (1999) göre öfke üç şekilde meydana gelebilir: (1) Meydana gelen bir ya da daha fazla olay (2) Anlık ve kalıcı özellikler içeren bireyin öfke öncesi durumu (3) Sadece meydana gelen olayları değil aynı zamanda bireyin kendi başa çıkma kaynakları (sırasıyla birinci ve ikinci) değerlendirmeleri arasındaki müdahaleler olarak sıralanmaktadır (Özmen, 2006; Taşcı, 2011).

2.4.2.1. Olayların ortaya çıkması/çıkarılması:

Öfke, bazen belirli dış olaylar ile ortaya çıkarılır. Bunlar tanımlanabilir durumları (örneğin, trafikte durdurulmuş olma), diğer davranışları (örneğin, eleştiri), nesnelere (örneğin, çalışmayan bir araba ya da bilgisayar) ve bireyin kendi davranışları ya da karakteristik özelliklerini (örneğin, aşırı uyuma, toplantıyı kaçırmaya ya da obezite) içermektedir. Diğer durumlarda öfke, dış

olaylar kombinasyonu ve öfkeyi meydana getirecek hatıralar ve resimler olarak görülür. Bu durumun en güçlü tepkileri, posttravmatik stresli bireylerde görülür. Örneğin; bir sürücünün daha önce bir kamyon kazasında akrabasının ölmesi yüzünden, sürücü kamyonu düzgün kullansa bile öfkeli bir hale gelebilir. Öfke, genellikle düşünce ya da duyguları içeren iç-uyaranlar tarafından tetiklenir. Örneğin, birey eski kocasını uzun uzun ya da kara kara düşünürken öfkeli hale gelmektedir. Bazı durumlarda öfke, diğer duygular tarafından başlatılabilir. Kişi, eleştirilmekten ve reddedilmekten korktuğundan, tepki olarak öfkelenebilir veya savunma şeklinde davranışlarda bulunabilir. Her iki durumda da, deneyimlenen öfke duygusu, başka duygular tarafından tetiklenerek doğmaktadır.

2.4.2.2. Öfke öncesi durum:

Bireyin anlık durumu, öfkenin olasılığını, şiddetini ve ifade edilmesini etkiler. Önceki öfke, sonraki öfkeyi şiddetlendirebilir. Öfkenin önceki durumundaki uyarma, sonraki durumlarda bir önceki kışkırtmayla benzer olmasa bile öfkenin olasılığını iletir ya da artırır. Öfke, aynı zamanda bireyin kalıcı bilişsel özellikleriyle ilgilidir. Bilişsel şemanın yapısı ve doğası, bireysel alanlar, ego kimlikleri ve amaç-direktifli davranışın tutumu, var oluşu öfkenin amacını, ifade edilmesini ve şiddetini etkiler. Öfke öncesi durumun ikinci kalıcı ögesi bireyin kültürünün kalıntısıdır. Örneğin, bir kültür yüksek sesli değişimlere göz yumarken diğer kültür bu tür davranışları kaba ve saldırgan olarak düşünmektedir.

2.4.2.3. Değerlendirme süreçleri:

Tetikleyici olaylar, öfke öncesi durum, anlık ve kalıcı unsurların ışığında değerlendirilir. Birincil değerlendirme, bireyin tetikleyici olaylardaki ilk değerlendirmesini içerir. Kişilerin, bu olaylarla kendi başa çıkma kaynaklarını değerlendirmek, ikincil bir değerlendirme değildir. Bazı

değerlendirmeler, öfke ve saldırganlığı onaylar, sorumluluğu ve öfke sırasında gerçekleşen davranışları duygulardan ayırır. Sonuç olarak, bireyin saldırganlığa karşı olumlu beklentileri olduğunda öfkeye olan eğilimi artar ve birey onu başa çıkmak olarak görür (Özmen, 2006).

Rahatsızlık verici ve nahoş uyaranlar, memnuniyetsizlik, model alma, çevrenin kişinin haklarına ve benliğine yeterli saygıyı göstermemesi, kişinin özsaygıdan yoksun olması ve benimsenmiş toplumsal normların hiçe sayılması gibi durumlar da öfkeye yol açabilir (Yıldız, 2009).

2.4.3. Öfkeyle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

2.4.3.1. Davranışçı Yaklaşım

Davranışçı kuramın önemli temsilcilerinden Skinner, öfkenin çevresel uyarıcılara verilen öğrenilmiş tepkiler olduğunu ve ödüllendirilen bu davranışların tekrar ettiğini vurgulamaktadır. Araştırmacılara göre, bir çocuk öfkeyle tepinmeye başladığında, isteklerini elde ediyorsa, öfkenin işe yaradığına karar verecek ve isteklerini elde etmek için sürekli öfkesini kullanacaktır (Türker, 2010).

2.4.3.2. Bilişsel Davranışçı Yaklaşım

Öfkenin bilişsel-davranışçı yaklaşıma göre tanımı “biliş ve davranışın karşılıklı olarak etkilendiği, bilişsel kökenli duygusal durum” şeklinde yapılmaktadır. Oluşan bu duygusal uyarılma ve karşılığında verilen tepki, kişinin durumu bilişsel olarak yapılandırmasına bağlıdır (H. Şahin, 2005).

Bilişsel-davranışçı yaklaşıma göre öfke, insan yaşantısının doğal bir parçasıdır. Bununla beraber öfke birbirini etkileyen bazı bileşenlerden oluşur. Bunlar; a) bir ya da daha fazla tetikleyici olay, b) kişinin anlık durumdan oluşan öfke öncesi durumu ve sürekli bilişsel yorumlama süreçleri, c) tetikleyici olaylar ve başa çıkma kaynaklarının değerlendirilmesi. Öfke

duygusal, psikolojik ve bilişsel bileşenlerin oluşturduğu ve bunların hızlıca birbirini etkileyerek harekete geçtiği bir iç deneyim sürecidir. Öfke, bilişsel ve duygusal iç uyaranlar tarafından tetiklenir. Bu nedenle, öfkeyi daha iyi anlamak için öfke öncesi duyguları ve bilişleri anlamak önemlidir.

Günümüzde bilişsel davranışçı yaklaşımların öfkeyi azaltmada, etkili bir yaklaşım olduğu araştırmalarla ortaya konmuştur. Bilişsel-davranışçı yaklaşım, öfkeyi azaltmada birincil olarak bazı beceriler kazandırmaya odaklanır (pratik gevşeme ve bilişsel yeniden yapılandırma gibi) (Diril, 2011).

2.4.3.3. Varoluşçu Yaklaşım

Varoluşçu yaklaşım, öfkeyi; insanın yok oluşa, işlenmemiş potansiyele ve yaşamın anlamsızlığına karşı tepkide bulunması olarak açıklamaktadır. Bu görüşe göre her insan öfke duygusunu farklı yaşar. Kişinin öfkesi, yaşama karşı kendisini çaresiz ve güçsüz hissetmesiyle ilgilidir. Varoluşçulara göre öfke, sadece insanlara mahsustur. Öfke kaçınılmazdır ve her insan öfke duygusunu farklı yaşar (Gümüş Ersen, 2010).

Varoluşçu kuramcılar, geçmişteki olumsuz olaylar sonucu oluşan duyguların devam ettirilmesinin şu andaki etkileşime engel olduğunu öne sürmektedirler. Varoluşçular öfkeyi, insanın kendisini çaresiz ve güçsüz hissetmesine ve hayatın anlamsızlığına bir cevap olarak açıklamaktadırlar (Gümüş Ersen, 2010).

2.4.3.4. Akılcı Duygusal Yaklaşım

Akılcı duygusal yaklaşım, öfkenin ve saldırganlığın nedeninin, bireyin içinde bulunduğu durumlar ve yaşadığı olaylar olmadığını, bunlara yüklediği anlamlar olduğu görüşünü savunur (Z. Karataş, 2008).

Akılıcı duygusal yaklaşım, öfkeyi mantık dışı düşüncelerin bir ürünü olarak ele almaktadır. Ellis'e göre duygular büyük ölçüde insan düşüncelerinin ürünleridir. Akılıcı duygusal terapi, ABC çerçevesi içerisinde işlemektedir. ABC modeline göre (C) duygusal ve davranışsal sonuçtur: Öfke. (A) sonucu harekete geçiren başlatan olaydır. Başlatan olay, duygusal sonuca direkt olarak katkıda bulunur, fakat tek nedeni değildir. (A) ve (C) arasında davranışı etkileyen bir düşünce süreci vardır. Bu da (B), inanç sistemidir. (B), kişinin (A) hakkındaki inançlarından ve sözel olarak ifade ettiklerinden oluşur. Bu inanç sistemi (C)'yi ve buradaki tepkileri etkileyebilir. (B) (C)'yi tek başına değil (A) ile birlikte etkileyebilir. Bu etkileşim süreci, öfke yaşantısı üzerinde de aynı şekilde işler. Akılıcı duygusal terapi, bireyin öfke duygusuna hangi inançların katkı yaptığını keşfetmelerine ve bu inançların mantık dışı olduklarını görmelerine ve onların yerine neleri koyabileceklerini bulmalarına yardımcı olur (Gök, 2009).

2.4.4. Öfkenin Belirtileri

İnsanlar öfkelendiklerinde bedensel, düşünsel ve duygusal birtakım tepkiler vermektedirler. Bunlar, doğrudan gözlenebilir özellikte olabileceği gibi, dolaylı yoldan gözlenebilir (işaretler) de olabilir (Çelenk, 2012). Bunlar aşağıda açıklanmaktadır.

2.4.4.1. Doğrudan gözlenebilen tepkiler (işaretler)

Yüksek sesle konuşma, şiddet içerikli davranışlar (tekme atma, vurma, saldırgan olma), tartışmaya açık olma, baş ve mide ağrıları, kalp atışında hızlanma gibi. Öfke, farklı yoğunluklarda yaşanabilen bir duygudur. Hafif bir tepki olabileceği gibi, aşırı yoğunlukta gösterilen bir tepki de olabilir. Öfkeye, başka duygularda olduğu gibi fizyolojik ve biyolojik değişimler eşlik eder.

Vücudumuzu dinlemeyi bilirsek, bize öfkeli olduğumuza dair bilgiler sunar. Öfkenin bedensel belirtileri:

- Duygu, uyaran tarafından harekete geçirilir,
- Gerginlik ve stres başlar,
- Enerjiyi artırma özelliği olan Adrenalin salınımı yükselir,
- Soluk alıp verme hızlanır,
- Kalp atış hızı artar,
- Kan basıncı yükselir,
- Zihin ve beden “savaş ya da kaç” tepkisine hazır hale gelir.

2.4.4.2. Dolaylı olarak gözlenebilen tepkiler (işaretler)

Endişe, gerginlik, mutsuzluk ve ağlama, depresyon, aşırı uyku hali gibi. İnsanlarla işbirliğini reddetme ve onlardan uzak durma, unutkanlık, sessizlik, depresyon ve suçluluk duyguları, bağımlılık davranışları, çekingen davranma, işbirlikteliğine direnç gösterme, ağlama, psikosomatik hastalıklar, şiddet ve suça yönelik fanteziler içinde bulunma, ruhsal acı çekme duygularının varlığı, yoğun bir rahatsızlık ve stres altında olma duygusu, mutsuzluk ve gerginlik gibi belirtiler de öfkenin dolaylı olarak ifadesini içerir.

Öfkeyle birlikte birtakım fizyolojik ve psikolojik değişimler görülür. Bunlar (MEGEP, 2011):

- *Saldırgan Davranış*: Kişi; bağırarak, kızmak, eşyaları tahrip etmek ve duvarlara vurmaya gibi davranışlarda bulunur.
- *Bastırılmış Davranış*: Öfke; bastırılıp, sonradan yerini olumlu duygulara bırakabilir. Öfke, yerini olumlu duygulara bırakamadığında içe döner. Bunun sonucunda depresyon, somatizasyon gibi birçok rahatsızlığa yol açar. Birtakım başka rahatsızlıklara sebep olan durumlardan biri de, duyguların ifade edilmemesidir. Kişideki kızgınlık duyguları, kin ve intikama

dönüşür. Bu durumlar da, kişinin ilişkilerinde bozulmalara neden olur.

- *Kontrol Etme:* Saldırı isteği, muhakemenin etkisiyle yönünü değiştirmiş ve gizlenmiş olur. Ancak, tahrip etme isteği bu kez öfkelenen kişinin aleyhine dönerek kendisine zarar verebilir. Dudaklarını ısırması ve tırnaklarını yemesi gibi...

2.4.5. Öfkenin Sonuçları

Öfke, özellikle gizlenmeden, olduğu gibi yansıtıldığında ve insanlar bunu olumsuz yönde değerlendirdiğinde, kişinin benlik saygısında düşüş, kişilerarası ve aile içi iletişim çatışmaları, fiziksel ve sözel saldırılar, çalışma hayatıyla ilişkili birtakım uyumsuzluklar gibi sonuçlar doğurur. Öfkenin bastırılması ise, “var olan enerjinin içe döndürülmesi”dir. Kişinin öfkeyi bu şekilde deneyimlemesi, kendisine zarar vermesine yol açmaktadır (Erkek, Özgür, & Gümüş, 2006).

- *Fizyolojik Tepkiler:* Kan şekerinde yükselme, nabız ve kan basıncında artma, sıkça ve güçlükle soluk alma, baş ve kas ağrıları gibi...
- *Zihinsel Tepkiler:* Konsantrasyonda bozulma, düşük performans, unutkanlık, uykusuzluk gibi...
- *Davranışsal Tepkiler:* Alkolizm, sigara bağımlılığı, huzursuzluk, aşırı yemek...

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, ilişkisel tarama modeli olarak düzenlenmiştir. Bu model, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın deney grubu evrenini, İstanbul ilinde adam öldürme suçundan ceza infaz kurumlarındaki tüm tutuklu/hükümlüler, örneklemini ise İstanbul ili Bakırköy Ceza İnfaz Kurumu'nda 2012 yılı mayıs ayında bulunan 115 kadın tutuklu/hükümlü oluşturmaktadır. Kontrol grubu evrenini ise İstanbul ilinde yaşayan ve herhangi bir suça bulaşmamış, cezaevinde hiç bulunmamış tüm kadınlar, örneklemini ise; tesadüfi olarak seçilmiş ve anket uygulamasını kabul eden 115 kadın oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin İstatistiksel Analizi

SPSS 20 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken, tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler, bilgisayar ortamında SPSS 20 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik paket programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde; betimsel istatistiksel metotlarının yanı sıra (sıklık, yüzde, ortalama, standart sapma, korelasyon) Bağımsız Gruplar t-testi, One-Way ANOVA ve Hiyerarşik Regresyon yöntemleri kullanılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan kadınlardan ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

4.1. Örneklem Grubunun Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Suçla karışmış kadınlar (N =115) araştırmanın hedef grubudur. Kontrol grubu olarak suçla karışmamış kadınlar araştırmaya (N = 115) dahil edilmiştir.

Suçla karışmış kadınların %60'ı ilde yaşamaktadır (N = 69), %34.8'i ilçede, %5.2 ise köyde yaşamaktadır. Suç işlemiş kadınların eğitim durumlarına bakıldığında; %12.2'si okur- yazar değil (N= 14), % 8.7' si okur- yazar (N =10), %35.7'si ilköğretim mezunu (N = 41), %34.8'i lise mezunu (N = 40) ve %8.7'si lisans mezunudur (N = 10). Suç işlemiş kadınların cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişilere bakıldığında; %49.6'sı eşi ve çocuğu ile (N = 52), %33.0'ü ailesiyle (N = 38), %8.7'si yalnız (N = 10) ve %13.0'ü diğer (N = 15) kişilerle yaşadığını ifade etmiştir. Suçla karışmış kadınların gelir düzeyine bakıldığında; % 32.2'si gelirinin olmadığını (N = 32.2), %12.2'si geliri düşük düzeyde olduğunu (N = 14), %39.1'i gelirinin orta düzeyde olduğunu (N = 45) ve %16.5'i gelirinin yüksek (N = 19) düzeyde olduğunu rapor etmiştir. Suç işlemede kullanılan alete bakıldığında; suçla karışmış kadınların %12.2'si suç işlemede alet kullanmamış (N =14), %18.3'ü suç işlemede ateşli alet kullanmış (N =21), %47.0'si suç işlemede delici ve/veya

kesici alet kullanmış (N =54) ve % 22.6'sı suç işlemede diğer aletleri (N = 26) kullanmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo-4'de verilmiştir.

Tablo-4: Demografik Değişkenlerin Frekansları ve Yüzdeleri

	Suç İşlememiş		Suç İşlemiş		Tüm Örneklem	
	Sıklık	%	Sıklık	%	Sıklık	%
<i>DOĞUM YERİ</i>						
İl	57	49.6	56	48.7	113	49.1
İlçe	47	40.9	40	34.8	87	37.8
Köy	11	9.6	19	16.5	30	13.0
<i>SUÇUN İŞLENDİĞİ YER</i>						
İl			62	53.9		
İlçe			49	42.6		
Köy			4	3.5		
<i>YAŞADIĞI YER</i>						
İl	70	60.9	69	60.0	139	60.4
İlçe	45	39.1	40	34.8	85	37.0
Köy	-	-	6	5.2	6	2.6
<i>MEDENİ DURUMU</i>						
Evli	60	52.2	33	28.7	93	40.4
Bekâr	44	38.3	30	26.1	74	32.2
Boşanmış	11	9.6	24	20.9	35	15.2
Dul	-	-	28	24.3	28	12.2
<i>ÇOCUK SAYISI</i>						
Çocuk Yok	61	53.0	39	33.9	100	43.5
1 Çocuk	20	17.4	19	16.5	39	17.0
2 Çocuk	26	22.6	24	20.9	50	21.7
3 Çocuk-Üstü	8	7.0	15	13.0	41	17.8

Tablo-4 önceki sayfadan devam ediyor...

	Suç İşlememiş		Suç İşlemiş		Tüm Örneklem	
	Sıklık	%	Sıklık	%	Sıklık	%
<i>ÖĞRENİM DURUMU</i>						
Okur-Yazar Değil	-	-	14	12.2	14	6.1
Okur-Yazar	-	-	10	8.7	10	4.3
İlköğretim	16	13.9	41	35.7	57	24.8
Lise	33	28.7	40	34.8	73	31.7
Lisans	49	42.6	10	8.7	59	25.7
Yüksek Lisans-Üstü	17	14.8	-	-	17	7.4
<i>EŞİNİN ÖĞRENİM DURUMU</i>						
Okur-Yazar Değil	-	-	-	-	-	-
Okur-Yazar	-	-	8	7.0	8	3.5
İlköğretim	12	10.4	16	13.9	28	12.2
Lise	18	15.7	9	7.8	27	11.7
Lisans	30	26.1	-	-	30	13.0
Yüksek Lisans-Üstü	-	-	-	-	-	-
<i>ANNENİN ÖĞRENİM DURUMU</i>						
Okur-Yazar Değil	18	15.7	38	33.0	56	24.3
Okur-Yazar	19	16.5	24	20.9	43	18.7
İlköğretim	58	50.4	42	36.5	100	43.5
Lise	12	10.4	11	9.6	23	10.0
Lisans	8	7.0	-	-	8	3.5
Yüksek Lisans-Üstü	-	-	-	-	-	-
<i>BABANIN ÖĞRENİM DURUMU</i>						
Okur-Yazar Değil	-	-	17	14.8	17	7.4
Okur-Yazar	14	12.2	24	20.9	38	16.5
İlköğretim	59	51.3	52	45.2	111	48.3
Lise	20	17.4	10	8.7	30	13.0
Lisans	22	19.1	12	10.4	34	14.8
Yüksek Lisans-Üstü	-	-	-	-	-	-

Tablo-4 önceki sayfadan devam ediyor...

	Suç İşlememiş		Suç İşlemiş		Tüm Örneklem	
	Sıklık	%	Sıklık	%	Sıklık	%
<i>ANNE BABANIN MEDENİ DURUMU</i>						
Anne Baba Evli	86	74.8	62	53.9	148	64.3
Anne Baba Boşanmış	-	-	16	13.9	16	7.0
Anne Baba Ayrı	-	-	6	5.2	6	2.6
Anne ya da Baba Dul	24	20.9	22	19.1	46	20.0
Diğer		-	9	7.8	14	6.1
<i>GELİR DÜZEYİ</i>						
Gelirim Yok	9	7.8	37	32.2	46	20.0
Düşük	10	8.7	14	12.2	24	10.4
Orta	88	76.5	45	39.1	133	57.8
Yüksek	8	7.0	19	16.5	27	11.7
<i>PSİKOLOJİK TEDAVİ</i>						
Hayır	93	80.9	82	71.3	175	76.1
Evet	22	19.1	33	28.7	55	23.9
<i>CEZAEVİNE GİRME</i>						
Hayır			111	96.5		
Evet			4	3.5		
<i>BİRLİKTE YAŞADIĞI KİŞİLER</i>						
Eşim ve Çocuğumla	52	45.2				
Ailemle	38	33.0				
Yalnız	10	8.7				
Diğer	15	13.0				
<i>CEZAEVİNE GİRMEYEN ÖNCE BİRLİKTE YAŞADIĞI KİŞİLER</i>						
Eşim ve Çocuğumla			57	49.6		
Ailemle			31	27.0		
Yalnız			12	10.4		
Diğer			15	13.0		
<i>İNTİHAR GİRİŞİMİ</i>						
Hayır	110	95.7	79	68.7	189	82.2
Evet	5	4.3	36	31.3	41	17.8

Tablo-4 önceki sayfadan devam ediyor...

	Suç İşlememiş		Suç İşlemiş		Tüm Örneklem	
	Sıklık	%	Sıklık	%	Sıklık	%
<i>ÇOCUKLUĞUNU GEÇİRDİĞİ AİLE BİREYLERİ</i>						
Ailemle	107	93.0	97	84.3	204	88.7
B.baba - B.anne	-	-	10	8.7	10	4.3
Diğer	8	7.0	8	7.0	16	7.0
<i>MADDE ALIŞKANLIĞI</i>						
Yok	90	77.3	41	35.7	131	57.0
Sigara	21	18.3	72	62.6	93	40.4
Alkol	1	.9	4	3.5	5	2.2
Uyuşturucu	1	.9	1	.9	2	.9
Diğer	3	2.6	1	.9	4	1.7
<i>HASTALIK</i>						
Yok	61	53.0	30	26.1	91	39.6
Mide Hastalıkları	17	14.8	26	22.6	43	18.7
Ruh Sağl. Hastalık.	4	3.5	18	15.7	22	9.6
Ağız - Diş Hastalık.	14	12.2	26	22.6	40	17.4
Jinekolojik Hastalık.	11	9.8	8	7.0	19	8.3
Göz Hastalıkları	16	13.9	23	20.0	39	17.0
Göğüs Hastalıkları	5	4.3	6	5.2	11	4.8
Diğer	18	15.7	31	27.0	49	21.3
<i>SUÇTA ETKİSİ RAPORLANAN</i>						
Aile			14	12.2		
Arkadaş			17	14.8		
Ekonomik			5	4.3		
Şiddet			25	21.7		
Namus			27	23.5		
Diğer			29	25.2		
<i>SUÇ İŞLEMEDE KULLANILAN ALET</i>						
Alet Kullanılmamış			14	12.2		
Ateşli Alet			21	18.3		
Delici, Kesici Alet			54	47.0		
Diğer			26	22.6		

4.2. Kaygı Düzeyi, Problem Çözme Becerisi, Sürekli Öfke Tarzları ve Yaş Değişkenlerine ait Betimleyici İstatistikler ve aralarındaki Korelasyonlara İlişkin Bulgular

Araştırmadaki değişkenlere ait betimsel istatistikler ve değişkenler arası korelasyonlar ayrıntılı olarak Tablo-5, Tablo-6 ve Tablo-7'de gösterilmiştir. Suça karışmış kadınlarda kaygı düzeyi ile sırasıyla problem çözme becerisi ($r = .22, p \leq .05$), sürekli öfke ($r = .22, p \leq .05$) ve öfkeyi dışa vurma ($r = .22, p \leq .05$) arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Suça karışmış kadınlarda; kaygı düzeyi ile öfkeyi içte tutma, öfkeyi kontrol etme veya yaş değişkenleri arasındaki ilişki anlamsızdır.

Tablo-5: Suça Karışmış Kadınlarda Değişkenlere ait Betimsel İstatistikler ve Korelasyonlar

SUÇA KARIŞMIŞ KADINLAR									
	Olası Aralık	Ort	SS	2	3	4	5	6	7
1.Anksiyete	0-63	20.13	13.96	.22*	.40***	.17	.42***	.04	.13
2.Problem Çözme	32-192	87.87	21.5		.32**	.11	.30**	-.22*	-.01
3.Sürekli Öfke	10-40	19.51	6.5			.72***	.62***	-.18*	.008
4.Öfkeyi Dışa Vurma	8-32	14.52	4.45				.49***	-.14	.06
5.Öfkeyi İçte Tutma	8-32	17.00	4.65					.10	.12
6.Öfkeyi Kontrol Etme	8-32	23.27	5.24						.23*
7.Yaş	18-71 ^Ψ	35.67	11.14						

Not-1: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Not-2: ^Ψ = Gerçek Aralık

Tablo-6: Suça karışmamış Kadınlarda Değişkenlere ait Betimsel İstatistikler ve Korelasyonlar

SUÇA KARIŞMAMIŞ KADINLAR									
	Olası Aralık	Ort	SS	2	3	4	5	6	7
1.Anksiyete	0-63	10.37	11.22	.32***	.57***	.49***	.28***	-.21*	.005
2.Problem Çözme	32-192	86.67	17.35		.26*	.24**	.20*	-.30**	-.10
3.Sürekli Öfke	10-40	19.88	5.21			.68***	.46***	-.39***	.06
4.Öfkeyi Dışa Vurma	8-32	26-8	3.78				.38***	-.29**	.01
5.Öfkeyi İçte Tutma	8-32	15.66	3.71					.07	.09
6.Öfkeyi Kontrol Etme	8-32	20.97	4.65						.14
7.Yaş	18-71 ^Ψ	33.29	10.04						

Not-1: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Not-2: ^Ψ = Gerçek Aralık

Tablo-7: Tüm Katılımcılarda Değişkenlere ait Betimsel İstatistikler ve Korelasyonlar

TÜM KATILIMCILAR									
	Olası Aralık	Ort	SS	2	3	4	5	6	7
1.Anksiyete	0-63	15.24	13.55	.25***	.42***	.26***	.39***	.02	.11
2.Problem Çözme	32-192	87.26	19.50		.29***	.16*	.26***	-.24***	-.50
3.Sürekli Öfke	10-40	19.7	5.91			.71***	.54***	-.27***	.03
4.Öfkeyi Dışa Vurma	8-32	14.70	4.12				.43***	-.21**	.03
5.Öfkeyi İçte Tutma	8-32	16.32	4.25					.12	.12
6.Öfkeyi Kontrol Etme	8-32	22.12	5.08						.21**
7.Yaş	18-71 ^Ψ	34.48	10.65						

Not-1: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Not-2: ^Ψ = Gerçek Aralık

4.3. Bağımsız Gruplar t-testi ile Test Edilen Grup Farklarına İlişkin Bulgular

Farklı bağımsız değişkenlerin öfke tarzları, baş etme becerileri veya kaygı düzeyine etkileri çok sayıda bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir. Suça karışmış ve suça karışmamış kadınları farklı bağımlı değişkenler açısından karşılaştırmanın yanı sıra suç işlemiş kadınlarda farklı bağımsız değişkenlerin farklı bağımlı değişkenler üzerindeki etkilerini grup farklarına bakarak araştırmak suçlu kadınların psikolojik ve sosyolojik örüntülerini anlamak açısından önem taşımaktadır. Elde edilen bulgular aşağıda açıklanmıştır.

Suç türünün, psikolojik tedavinin ve intihar girişiminin, tüm katılımcıların kaygı düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-8).

Tablo-8: Tüm Katılımcılar için Kaygı Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Suç Türü</i>	230		228	-5.85***
Suça Karışmamış	115	10.37		
Suça Karışmış	115	20.13		
<i>Psikolojik Tedavi</i>	230		228	4.86***
Görmüş	55	22.64		
Görmemiş	175	12.93		
<i>İntihar Girişimi</i>	230		228	5.15***
Evet	41	24.63		
Hayır	189	13.21		

Suç türünün, tüm katılımcılarda kaygı düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(228) = -5.85$, $p \leq .001$. Suça karışmış kadınların ($X = 20.13$) suça karışmamış kadınlara ($X = 10.37$) göre kaygı düzeyleri daha yüksektir.

Psikolojik tedavinin, tüm katılımcılarda kaygı düzeylerini etkileyip etkilemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(228) = 4.86, p \leq .001$. Psikolojik tedavi görmüş kadınların ($X= 22.64$) psikolojik tedavi görmemiş kadınlara ($X= 12.93$) göre kaygı düzeyleri daha yüksektir.

İntihar girişiminin, tüm katılımcılarda kaygı düzeylerini etkileyip etkilemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(228) = 5.15, p \leq .001$. İntihar girişiminde bulunmuş kadınların ($X= 24.63$) intihar girişiminde bulunmamış kadınlara ($X= 13.21$) göre kaygı düzeyleri daha yüksektir.

Tablo-9: Tüm Katılımcılar için Problem Çözme Becerisini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Suç Türü</i>	230		228	-.46
Suça Karışmamış	115	86.67		
Suça Karışmış	115	87.87		
<i>Psikolojik Tedavi</i>	230		228	1.90
Görmüş	55	91.61		
Görmemiş	175	85.90		
<i>İntihar Girişimi</i>	230		228	2.42*
Evet	41	93.90		
Hayır	189	85.82		

Farklı bağımsız değişkenlerin, tüm katılımcıların problem çözme becerilerini belirlemede etkili olup olmadıkları bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-9).

Suç türünün tüm katılımcılarda problem çözme becerilerini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(228) = -.46, p > .05$.

Psikolojik tedavinin tüm katılımcılarda problem çözme becerilerini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(228) = 1.90, p > .05$.

İntihar girişiminin, tüm katılımcılarda problem çözme becerilerini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(228) = 2.42, p \leq .05$. İntihar girişiminde bulunmuş kadınların ($X = 93.90$) intihar girişiminde bulunmamış kadınlara ($X = 85.82$) göre problem çözme becerileri daha yüksektir.

Tablo-10: Tüm Katılımcılar için Sürekli Öfke Düzeyini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Suç Türü</i>	230		228	.479
Suça Karışmamış	115	19.89		
Suça Karışmış	115	19.51		
<i>Psikolojik Tedavi</i>	230		228	3.01**
Görmüş	55	21.76		
Görmemiş	175	19.05		
<i>İntihar Girişimi</i>	230		228	2.91**
Evet	41	22.09		
Hayır	189	19.18		

Farklı bağımsız değişkenlerin, tüm katılımcıların sürekli öfke düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-10). Suç türünün, tüm katılımcılarda sürekli öfke düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(228) = .479, p > .05$.

Psikolojik tedavinin, tüm katılımcılarda sürekli öfke düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(228) = 3.01, p \leq .01$. Psikolojik tedavi görmüş kadınların ($X = 21.76$) psikolojik tedavi görmemiş kadınlara ($X = 19.05$) göre sürekli öfke düzeyleri daha yüksektir.

İntihar girişiminin tüm katılımcılarda sürekli öfke düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(228) = 2.91$, $p \leq .01$. İntihar girişiminde bulunmuş kadınların ($X = 22.09$), intihar girişiminde bulunmamış kadınlara ($X = 19.18$) göre sürekli öfke düzeyleri daha yüksektir.

Tablo-11: Tüm Katılımcılar için Öfkeyi Dışa Vurma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	T
<i>Suç Türü</i>	230		228	.686
Suça Karışmamış	115	14.90		
Suça Karışmış	115	14.52		
<i>Psikolojik Tedavi</i>	230		228	2.89**
Görmüş	55	16.09		
Görmemiş	175	14.27		
<i>İntihar Girişimi</i>	230		228	1.37
Evet	41	15.51		
Hayır	189	14.53		

Farklı bağımsız değişkenlerin, tüm katılımcıların öfkeyi dışa vurma düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-11). Suç türünün, tüm katılımcılarda öfkeyi dışa vurma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(228) = 686$, $p > 05$.

Psikolojik tedavinin, tüm katılımcılarda öfkeyi dışa vurma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(228) = 2.89$, $p \leq .01$. Psikolojik tedavi görmüş kadınların ($X = 16.09$) psikolojik tedavi görmemiş kadınlara ($X = 14.27$) göre öfkeyi dışa vurma düzeyleri daha yüksektir.

İntihar girişiminin, tüm katılımcılarda öfkeyi dışa vurma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(228) = 1.37$, $p > 05$.

Tablo-12: Tüm Katılımcılar için Öfkeyi İçte Tutma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Suç Türü</i>	230		228	-2.40*
Suça Karışmamış	115	14.90		
Suça Karışmış	115	14.52		
<i>Psikolojik Tedavi</i>	230		228	2.35*
Görmüş	55	16.09		
Görmemiş	175	14.27		
<i>İntihar Girişimi</i>	230		228	3.96***
Evet	41	18.63		
Hayır	189	15.82		

Farklı bağımsız değişkenlerin, tüm katılımcıların öfkeyi içte tutma düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-12). Suç türünün, tüm katılımcılarda öfkeyi içte tutma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(228) = -2.40$, $p \leq .05$. Suça karışmamış kadınların ($X = 14.90$), suça karışmış kadınlara ($X = 14.52$) göre öfkeyi içte tutma düzeyleri daha yüksektir.

Psikoloji tedavinin, tüm katılımcılarda öfkeyi içte tutma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(228) = 2.35$, $p \leq .05$. Psikolojik tedavi görmüş kadınların ($X = 16.09$), psikolojik tedavi görmemiş kadınlara ($X = 14.27$) göre öfkeyi içte tutma düzeyleri daha yüksektir.

İntihar girişiminin, tüm katılımcılarda öfkeyi içte tutma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(228) = 3.96$, $p \leq .001$. İntihar girişiminde bulunmuş kadınların ($X = 18.63$), intihar girişiminde bulunmamış kadınlara ($X = 15.82$) göre öfkeyi içte tutma düzeyleri daha yüksektir.

Tablo-13: Tüm Katılımcılar için Öfkeyi Kontrol Etme Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	T
<i>Suç Türü</i>	230		228	-3.50**
Suça Karışmamış	115	20.97		
Suça Karışmış	115	23.26		
<i>Psikolojik Tedavi</i>	230		228	-.994
Görmüş	55	21.5		
Görmemiş	175	22.3		

Farklı bağımsız değişkenlerin, tüm katılımcıların öfkeyi kontrol etme düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-13). Suç türünün, tüm katılımcılarda öfkeyi kontrol etme düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(228) = -3.50$, $p \leq .01$. Suça karışmış kadınların ($X = 23.26$), suça karışmamış kadınlara ($X = 20.97$) göre öfkeyi kontrol etme düzeyleri daha yüksektir.

Psikolojik tedavi görmenin, tüm katılımcılarda öfkeyi kontrol etme düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(228) = -.994$, $p > .05$.

İntihar girişiminin, tüm katılımcılarda kaygı düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(228) = -2.70$, $p > .05$.

Tablo-14: Suça Karışmış Kadınlar için Kaygı Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	1.42
Görmüş	33	23.03		
Görmemiş	82	18.96		
<i>İntihar Girişimi</i>	115		113	2.58*
Evet	36	25.0		
Hayır	79	17.91		

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmış katılımcıların kaygı düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-14). Psikoloji Tedavinin, suça karışmış kadınlarda kaygı düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(113) = 1.42, p > .05$.

İntihar girişiminin, suça karışmış kadınlarda kaygı düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(113) = 2.58, p \leq .05$. İntihar girişiminde bulunmuş kadınların ($X = 25.0$), intihar girişiminde bulunmamış kadınlara ($X = 17.91$) göre kaygı düzeyleri daha yüksektir.

Tablo-15: Suça Karışmış Kadınlar için Problem Çözme Becerisini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	1.00
Görmüş	33	91.03		
Görmemiş	82	86.58		
<i>İntihar Girişimi</i>	115		113	2.54*
Evet	36	95.2		
Hayır	72	84.4		

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmış katılımcıların, problem çözme becerilerini belirlemede etkili olup olmadıkları; bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-15)

Psikolojik tedavinin, suça karışmış kadınlarda problem çözme düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(113) = 1.00, p > .05$.

İntihar girişiminin, suça karışmış kadınlarda problem çözme düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(113) = 2.54, p \leq .05$. İntihar girişiminde bulunmuş kadınların (X

= 95.2), intihar girişiminde bulunmamış kadınlara ($X = 84.4$) göre problem çözme düzeyleri daha yüksektir.

Tablo-16: Suça Karışmış Kadınlar için Sürekli Öfke Düzeyini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	.787
Görmüş	33	20.27		
Görmemiş	82	19.20		
<i>İntihar Girişimi</i>	115		113	2.03*
Evet	36	21.33		
Hayır	79	18.68		

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmış katılımcıların, sürekli öfke düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları; bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-16).

Psikolojik tedavinin, suça karışmış kadınlarda sürekli öfke düzeylerini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(113) = .787$, $p > .05$.

Tablo-17: Suça Karışmış Kadınlar için Öfkeyi Dışa Vurma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	.962
Görmüş	33	15.15		
Görmemiş	82	14.26		
<i>İntihar Girişimi</i>	115		113	1.27
Evet	36	15.30		
Hayır	79	14.16		

İntihar girişiminin, suça karışmış kadınlarda sürekli öfke düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(113) = 2.03$, $p \leq .05$. İntihar girişiminde bulunmuş kadınların (X

= 21.33), intihar girişiminde bulunmamış kadınlara ($X = 18.68$) göre sürekli öfke düzeyleri daha yüksektir.

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmış katılımcıların, öfkeyi dışa vurma düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları; bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-17).

Psikolojik tedavinin, suça karışmış kadınlarda öfkeyi dışa vurma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(113) = 962, p > .05$.

İntihar girişiminin, suça karışmış kadınlarda öfkeyi dışa vurma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(113) = 1.27, p > .05$.

Tablo-18: Suça Karışmış Kadınlar için Öfkeyi İçte Tutma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	.676
Görmüş	33	17.45		
Görmemiş	82	16.80		
<i>İntihar Girişimi</i>	115		113	2.82**
Evet	36	18.75		
Hayır	79	16.18		

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmış katılımcıların öfkeyi içte tutma düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları; bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-18)

Psikolojik tedavinin, suça karışmış kadınlarda öfkeyi içte tutma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(113) = .676, p > .05$.

İntihar girişiminin, suça karışmış kadınlarda öfkeyi içte tutma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(113) = 2.82, p \leq .01$. İntihar girişiminde bulunmuş kadınların (X

= 18.75), intihar girişiminde bulunmamış kadınlara (X = 16.18) göre öfkeyi içte tutma düzeyleri daha yüksektir.

Tablo-19: Suça Karışmış Kadınlar için Öfkeyi Kontrol Etme Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	-0.387
Görmüş	33	22.97		
Görmemiş	82	23.39		
<i>İntihar Girişimi</i>	115		113	-1.60
Evet	36	22.11		
Hayır	79	23.80		

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmış katılımcıların öfkeyi kontrol etme düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları; bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-19).

Psikolojik tedavinin, suça karışmış kadınlarda öfkeyi kontrol etme düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(113) = -0.387, p > 0.05$.

İntihar girişiminin, suça karışmış kadınlarda öfkeyi kontrol etme düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(113) = -1.60, p > 0.05$.

Tablo-20: Suça Karışmamış Kadınlar için Kaygı Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	6.27***
Görmüş	22	22.04		
Görmemiş	93	7.60		
<i>İntihar Girişimi</i>	115		113	2.42*
Evet	5	22.0		
Hayır	110	9.83		

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmamış kadınlarda kaygı düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları, bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-20).

Psikolojik tedavinin, suça karışmamış kadınlarda kaygı düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(113) = 6.27, p \leq .001$. Psikolojik tedavi görmüş kadınların ($X = 22.04$), psikolojik tedavi görmemiş kadınlara ($X = 7.60$) göre kaygı düzeyleri daha yüksektir.

Bağımsız gruplar t test analizleri sırasında intihar girişimi değişkeni, suça karışmamış kadınlar için gruplardaki katılımcı oranları arasında çok büyük fark olduğu için (5/110) analize katılmamıştır.

Tablo-21: Suça Karışmamış Kadınlar için Problem Çözme Becerilerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	1.76
Görmüş	22	92.5		
Görmemiş	93	85.29		

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmamış kadınlarda problem çözme becerilerini belirlemede etkili olup olmadıkları, bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-21)

Psikolojik tedavinin, suça karışmamış kadınlarda kaygı düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır, $t(113) = 1.76, p > .05$.

Bağımsız gruplar t test analizleri sırasında intihar girişimi değişkeni, suça karışmamış kadınlar için gruplardaki katılımcı oranları arasında çok büyük fark olduğu için (5/110) analize katılmamıştır.

Tablo-22: Suça Karışmamış Kadınlar için Sürekli Öfke Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	4.43***
Görmüş	22	24.00		
Görmemiş	93	18.91		

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmamış kadınlarda sürekli öfke düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları, bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir. (detaylı bilgi için bkz. Tablo-22).

Psikolojik tedavinin, suça karışmamış kadınlarda kaygı düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(113) = 4.43$, $p \leq .001$. Psikolojik tedavi görmüş kadınların ($X = 24.0$), psikolojik tedavi görmemiş kadınlara ($X = 18.91$) göre sürekli öfke düzeyleri daha yüksektir.

Bağımsız gruplar t test analizleri sırasında, intihar girişimi değişkeni, suça karışmamış kadınlar için gruplardaki katılımcı oranları arasında çok büyük fark olduğu için (5/110) analize katılmamıştır.

Tablo-23: Suça Karışmamış Kadınlar için Öfkeyi Dışa Vurma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	3.79***
Görmüş	22	17.5		
Görmemiş	93	14.27		

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmamış kadınlarda öfkeyi dışa vurma düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları, bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-23)

Psikolojik tedavinin, suça karışmamış kadınlarda öfkeyi dışa vurma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(113) = 3.79$,

$p \leq .001$. Psikolojik tedavi görmüş kadınların ($X = 17.5$) psikolojik tedavi görmemiş kadınlara ($X = 14.27$) göre öfkeyi dışa vurma düzeyleri daha yüksektir.

Bağımsız gruplar t test analizleri sırasında intihar girişimi değişkeni, suça karışmamış kadınlar için gruplardaki katılımcı oranları arasında çok büyük fark olduğu için (5/110) analize katılmamıştır.

Tablo-24: Suça Karışmamış Kadınlar için Öfkeyi İçte Tutma Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	2.72*
Görmüş	22	17.54		
Görmemiş	93	15.21		

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmamış kadınlarda öfkeyi içte tutma düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları, bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-24).

Psikolojik tedavinin, suça karışmamış kadınlarda, öfkeyi içte tutma düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamlıdır, $t(113) = 2.72$, $p \leq .05$. Psikolojik tedavi görmüş kadınların ($X = 17.54$), psikolojik tedavi görmemiş kadınlara ($X = 15.21$) göre öfkeyi içte tutma düzeyleri daha yüksektir.

Bağımsız gruplar t- test analizleri sırasında, intihar girişimi değişkeni, suça karışmamış kadınlar için gruplardaki katılımcı oranları arasında çok büyük fark olduğu için (5/110) analize katılmamıştır.

Tablo-25: Suça Karışmamış Kadınlar için Öfkeyi Kontrol Etme Düzeylerini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort. (Ss)	df	t
<i>Psikolojik Tedavi</i>	115		113	-1.82
Görmüş	22	19.36		
Görmemiş	93	21.35		

Farklı bağımsız değişkenlerin, suça karışmamış kadınlarda, öfkeyi kontrol etme düzeylerini belirlemede etkili olup olmadıkları, bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir (detaylı bilgi için bkz. Tablo-25). Suça karışmamış kadınlarda;

Psikolojik tedavinin, öfkeyi kontrol etme düzeyini belirleyip belirlemediğine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu anlamsızdır. $t(113) = -1.82$, $p > .05$. İntihar girişimi değişkeni, gruplardaki katılımcı oranları arasında çok büyük fark olduğu için (5/110) analize katılmamıştır.

4.4. One-Way ANOVA ile Test Edilen Grup Farklarına İlişkin Bulgular

Farklı değişkenlerin, suç işlemiş kadınlardaki kaygı düzeyi, problem çözme becerileri, sürekli öfke, öfkeyi içte tutma, öfkeyi dışa vurma ve öfkeyi kontrol etme düzeyi üzerindeki etkisini araştırmak için One-Way ANOVA testleri gerçekleştirilmiştir. Post-hoc karşılaştırmaları Duncan testi ile gerçekleştirilmiştir.

Kaygı düzeyini belirleyen etkenleri araştırmak için gerçekleştirilen One-Way Anova testinin sonuçlarına göre; “doğum yeri”, “yaşadığı yer”, “suçun işlendiği yer”, “suç işlemede kullanılan alet”, “medeni durum”, “çocuk sayısı”, “eğitim durumu”, “gelir düzeyi” ve “cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler” değişkenlerinden sadece gelir düzeyinin kaygı düzeyi üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir, $F(3, 111) = 5.65$, $p \leq .001$ (bkz. Tablo-26).

Duncan testine göre; Gelir düzeyi düşük olan suç işlemiş kadınların ($N = 37$, $X = 32.92$) geliri olmayan ($N = 37$, $X = 19.54$), geliri orta düzeyde olan ($N = 45$, $X = 18.95$) ve geliri yüksek düzeyde olan ($N = 19$, $X = 14.63$) suç işlemiş kadınlara göre daha kaygılıdır. Diğer gruplar arasında, kaygı düzeyi açısından anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tablo-26: Suça Karışmış Kadınlar için Kaygı Düzeyini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	df	F
<i>Doğum Yeri</i>	115		3, 111	1.24
II	56	18.19		
İlçe	140	21.20		
Köy	19	23.57		
<i>Yaşadığı Yer</i>	115		3, 111	2.61
II	69	18.01		
İlçe	40	24.15		
Köy	6	17.66		
<i>Suçun İşlendiği Yer</i>	115		3, 111	1.87
II	62	18.29		
İlçe	49	22.91		
Köy	4	14.50		
<i>Şuç İşlemede Kullanılan Alet</i>	115		3, 111	.533
Alet Kullanılmamış	14	15.78		
Ateşli Silah	21	14.52		
Delici, Kesici Alet	54	13.82		
Diğer	26	13.58		
<i>Medeni Durumu</i>	115		3, 111	1.76
Evli	33	23.09		
Bekar	30	15.46		
Boşanmış	24	21.83		
Dul	28	20.17		
<i>Çocuk Sayısı</i>	115		3, 111	1.96
Yok	39	15.64		
1 Çocuk	19	21.73		
2 Çocuk	24	25.04		
3 Çocuk	15	19.66		
4 Çocuk ve üstü	18	22.00		

Tablo-26 önceki sayfadan devam ediyor..

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	df	F
<i>Eğitim Durumu</i>	115		3,111	1.68
Okur-yazar Değil	14	22.78		
Okur-yazar	10	18.30		
İlköğretim	41	23.70		
Lise	40	17.45		
Lisans	10	14.30		
<i>Gelir Düzeyi</i>	115		3,111	5.65***
Yok	37	19.54 ^a		
Düşük	14	32.92 ^b		
Orta	45	18.95 ^a		
Yüksek	19	14.63 ^a		
<i>Cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler</i>	115		3,111	1.67
Eşim ve Çocuğumla	57	21.56		
Ailemle	31	15.58		
Yalnız	12	20.50		
Diğer	15	23.80		

Problem çözme becerilerini belirleyen etkenleri araştırmak için gerçekleştirilen One-Way Anova testinin sonuçlarına göre; “doğum yeri”, “yaşadığı yer”, “suçun işlendiği yer”, “suç işlemede kullanılan alet”, “medeni durum”, “çocuk sayısı”, “eğitim durumu”, “gelir düzeyi” ve “cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler” değişkenlerinden sadece eğitim düzeyinin problem çözme becerisi üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir, $F(3, 111) = 7.99$, $p \leq .001$ (bkz. Tablo-27).

Duncan testine göre okur-yazar olmayan suça karışmış kadınların ($N = 14$, $X = 114.78$) okur yazar ($N = 10$, $X = 81.9$), ilköğretim mezunu ($N = 41$, $X = 86.14$) lise mezunu ($N = 40$, $X = 83.27$) ve lisans mezunu olan ($N = 10$, $X = 81.5$) suça karışmış kadınlara göre problem çözme becerilerinin daha iyi olduğu gözlenmiştir. Diğer gruplar arasında, problem çözme becerisi açısından anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tablo-27: Suça Karışmış Kadınlar için Problem Çözme Becerisini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	df	F
<i>Doğum Yeri</i>	115		3, 111	.537
II	56	88.00		
İlçe	140	85.72		
Köy	19	91.94		
<i>Yaşadığı Yer</i>	115		3, 111	.796
II	69	85.81		
İlçe	40	91.15		
Köy	6	89.50		
<i>Suçun İşlendiği Yer</i>	115		3, 111	.197
II	62	86.74		
İlçe	49	89.32		
Köy	4	87.25		
<i>Şuç İşlemede Kullanılan Alet</i>	115		3, 111	1.15
Alet Kullanılmamış	14	78.57		
Ateşli Silah	21	86.30		
Delici, Kesici Alet	54	90.05		
Diğer	26	89.53		
<i>Medeni Durumu</i>	115		3, 111	1.214
Evlü	33	85.66		
Bekar	30	94.13		
Boşanmış	24	86.95		
Dul	28	84.50		
<i>Çocuk Sayısı</i>	115		3, 111	1.08
Yok	39	89.74		
1 Çocuk	19	83.00		
2 Çocuk	24	85.95		
3 Çocuk	15	83.20		
4 Çocuk ve üstü	18	95.30		

Tablo-27 önceki sayfadan devam ediyor..

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	df	F
<i>Eğitim Durumu</i>	115		3.111	7.99***
Okur-yazar Değil	14	114.78 ^b		
Okur-yazar	10	81.9 ^a		
İlköğretim	41	86.14 ^a		
Lise	40	83.27 ^a		
Lisans	10	81.5 ^a		
<i>Gelir Düzeyi</i>	115		3, 111	1.018
Yok	37	89.48		
Düşük	14	88.48		
Orta	45	89.71		
Yüksek	19	80.05		
<i>Cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler</i>	115		3.111	1.43
Eşim ve Çocuğumla	57	84.85		
Ailemle	31	94.54		
Yalnız	12	87.50		
Diğer	15	85.70		

Tablo-28: Suça Karışmış Kadınlarda Sürekli Öfke Düzeyini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	df	F
<i>Doğum Yeri</i>	115		3, 111	1.90
II	56	18.58		
İlçe	140	19.65		
Köy	19	21.94		
<i>Yaşadığı Yer</i>	115		3.111	.381
II	69	19.08		
İlçe	40	20.07		
Köy	6	20.66		
<i>Suçun İşlendiği Yer</i>	115		3.111	.356
II	62	19.88		
İlçe	49	18.93		
Köy	4	20.75		
<i>Şuç İşlemede Kullanılan Alet</i>	115		3.111	2.68*
Alet Kullanılmamış	14	15.92 ^a		
Ateşli Silah	21	19.76 ^{ab}		
Delici, Kesici Alet	54	20.94 ^b		
Diğer	26	18.26 ^{ab}		
<i>Medeni Durumu</i>	115		3.111	.222
Evlili	33	19.84		
Bekar	30	18.93		
Boşanmış	24	20.20		
Dul	28	19.14		
<i>Çocuk Sayısı</i>	115		3.111	1.63
Yok	39	18.97		
1 Çocuk	19	17.05		
2 Çocuk	24	19.62		
3 Çocuk	15	22.33		
4 Çocuk ve üstü	18			

Tablo-28 önceki sayfadan devam ediyor..

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	Df	F
<i>Eğitim Durumu</i>	115		3.111	1.83
Okur-yazar değil	14	22.07		
Okur-yazar	10	20.0		
İlköğretim	41	20.65		
Lise	40	17.92		
Lisans	10	17.10		
<i>Gelir Düzeyi</i>	115		3, 111	2.95*
Yok	37	18.45 ^a		
Düşük	14	24.14 ^b		
Orta	45	19.37 ^a		
Yüksek	19	18.47 ^a		
<i>Cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler</i>	115		3.111	1.22
Eşim ve Çocuğumla	57	19.47		
Ailemle	31	18.87		
Yalnız	12	22.75		
Diğer	15	18.4		

Sürekli öfke düzeyini belirleyen etkenleri araştırmak için gerçekleştirilen One-Way Anova testinin sonuçlarına göre; “doğum yeri”, “yaşadığı yer”, “suçun işlendiği yer”, “suç işlemede kullanılan alet”, “medeni durum”, “çocuk sayısı”, “eğitim durumu”, “gelir düzeyi” ve “cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler” değişkenlerinden suç işlemede kullanılan alet ve gelir düzeyinin sürekli öfke düzeyi üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir, $F(3, 111) = 2.68$, $p \leq .05$ ve $F(3, 111) = 2.95$, $p \leq .05$ (bkz. Tablo-28).

Duncan testine göre; delici kesici aletle suça karışmış kadınların (N = 54, X = 20.94) suç işlerken alet kullanmamış kadınlara (N = 14, X = 15.92) göre sürekli öfke düzeyleri daha yüksektir. Ateşli silah (N = 21, X = 19.76) ve

diğer alet (N = 26, X =18.26) kullanan kadınların hem kendi aralarında hem de alet kullanmamış ve delici kesici alet kullanmış kadınlarla arasında sürekli öfke düzeyi açısından anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir.

Duncan testine göre; gelir düzeyi düşük olan suç işlemiş kadınların (N = 14, X = 24.14) geliri olmayan (N = 37, X = 18.45), geliri orta düzeyde olan (N = 45, X = 19.37) ve geliri yüksek düzeyde olan (N = 19, X = 18.47) suça karışmış kadınlara göre, sürekli öfke düzeyinin daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Diğer gruplar arasında, sürekli öfke düzeyi açısından anlamlı bir fark görülmemiştir.

Öfkeyi dışa vurma düzeyini belirleyen etkenleri araştırmak için gerçekleştirilen One-Way Anova sonuçlarına göre; “doğum yeri”, “yaşadığı yer”, “suçun işlendiği yer”, “suç işlemede kullanılan alet”, “medeni durum”, “çocuk sayısı”, “eğitim durumu”, “gelir düzeyi” ve “cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler” değişkenlerinden sadece suç işlemede kullanılan aletin öfkeyi dışa vurma düzeyi üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir, $F(3, 111) = 3.415$, $p \leq .05$ (bkz. Tablo-29).

Duncan testine göre ; çocuk sahibi olmayan kadınlar (N = 39, X = 15.66), 1 çocuk sahibi (N = 19, X = 16.31), 2 çocuk sahibi (N =24, X=16.62) olan kadınların öfkeyi dışa vurma düzeyi 3 çocuk sahibi (N =15, X= 19.53) ve 4 çocuk sahibi (N= 18, X = 18.92) kadınlara göre daha düşüktür. Çocuk sahibi olmayan, 1 çocuk ve 2 çocuk sahibi olan kadınların öfkeyi dışa vurma düzeyleri açısından anlamlı bir fark görülmemiştir. 3 çocuk ve 4 çocuk ve üstü olan kadınların öfkeyi dış vurma düzeyleri açısından anlamlı bir fark görülmemiştir. Diğer gruplar arasında, öfkeyi dışa vurma düzeyi açısından anlamlı bir fark görülmemiştir.

Öfkeyi içte tutma düzeyini belirleyen etkenleri araştırmak için gerçekleştirilen One-Way Anova sonuçlarına göre; “doğum yeri”, “yaşadığı yer”, “suçun işlendiği yer”, “suç işlemede kullanılan alet”, “medeni durum”, “çocuk sayısı”, “eğitim durumu”, “gelir düzeyi” ve “cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler” değişkenlerinden sadece çocuk sayısının öfkeyi içte tutma düzeyi üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir, $F(3, 111) =3.048$, $p \leq .05$ (bkz. Tablo-30).

Tablo-29: Suça Karışmış Kadınlarda Öfkeyi Dışa Vurma Düzeyini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	df	F
<i>Doğum Yeri</i>	115		3, 111	1.52
II	56	13.78		
İlçe	140	15.15		
Köy	19	15.36		
<i>Yaşadığı Yer</i>	115		3.111	.024
II	69	14.57		
İlçe	40	14.40		
Köy	6	14.66		
<i>Suçun İşlendiği Yer</i>	115		3.111	163
II	62	14.72		
İlçe	49	14.24		
Köy	4	14.75		
<i>Şuç İşlemede Kullanılan Alet</i>	115		3.111	3.415*
Alet Kullanılmamış	14	12.14 ^a		
Ateşli Silah	21	13.61 ^{ab}		
Delici, Kesici Alet	54	15.77 ^b		
Diğer	26	13.92 ^{ab}		
<i>Medeni Durumu</i>	115		3.111	.855
Evli	33	13.84		
Bekar	30	14.00		
Boşanmış	24	15.30		
Dul	28	15.17		
<i>Çocuk Sayısı</i>	115		3.111	1.09
Yok	39	14.38		
1 Çocuk	19	12.89		
2 Çocuk	24	14.87		
3 Çocuk	15	15.93		
4 Çocuk ve üstü	18	14.88		

Tablo-29 önceki sayfadan devam ediyor..

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	Df	F
<i>Eğitim Durumu</i>	115		3.111	.146
Okur-yazar Değil	14	14.92		
Okur-yazar	10	14.3		
İlköğretim	41	14.7		
Lise	40	14.3		
Lisans	10	13.8		
<i>Gelir Düzeyi</i>	115		3, 111	1.86
Yok	37	13.94		
Düşük	14	17.00		
Orta	45	14.53		
Yüksek	19	13.7		
<i>Cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler</i>	115		3.111	1.316
Eşim ve Çocuğumla	57	14.49		
Ailemle	31	14.41		
Yalnız	12	16.51		
Diğer	15	13.20		

Tablo-30: Suça Karışmış Kadınlar için Öfkeyi İtme Tutma Düzeyini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	df	F
<i>Doğum Yeri</i>	115		3, 111	.388
II	56	16.62		
İlçe	140	17.47		
Köy	19	17.02		
<i>Yaşadığı Yer</i>	115		3.111	.519
II	69	16.72		
İlçe	40	17.57		
Köy	6	16.16		
<i>Suçun İşlendiği Yer</i>	115		3.111	.164
II	62	17.11		
İlçe	49	16.90		
Köy	4	15.70		
<i>Şuç İşlemede Kullanılan Alet</i>	115		3.111	1.68
Alet Kullanılmamış	14	14.92		
Ateşli Silah	21	17.57		
Delici, Kesici Alet	54	17.66		
Diğer	26	16.23		
<i>Medeni Durumu</i>	115		3.111	.994
Evli	33	17.81		
Bekar	30	15.93		
Boşanmış	24	17.50		
Dul	28	16.71		
<i>Çocuk Sayısı</i>	115		3.111	3.048*
Yok	39	15.66 ^a		
1 Çocuk	19	16.31 ^{ab}		
2 Çocuk	24	16.62 ^{ab}		
3 Çocuk	15	19.53 ^c		
4 Çocuk ve üstü	18	18.94 ^{bc}		

Tablo-30 önceki sayfadan devam ediyor..

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	Df	F
<i>Eğitim Durumu</i>	115		3.111	2.05
Okur-yazar Değil	14	18.21		
Okur-yazar	10	16.90		
İlköğretim	41	18.14		
Lise	40	15.45		
Lisans	10	16.80		
<i>Gelir Düzeyi</i>	115		3, 111	2.08
Yok	37	17.27		
Düşük	14	19.57		
Orta	45	16.37		
Yüksek	19	16.00		
<i>Cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler</i>	115		3.111	2.57
Eşim ve Çocuğumla	57	16.92		
Ailemle	31	15.54		
Yalnız	12	19.33		
Diğer	15	18.33		

Duncan testine göre ; suç işlerken delici ve/veya kesici alet kullanan suç işlemiş kadınların (N = 54, X = 15.77) suç ilerken alet kullanmamış kadınlara (N = 14, X = 12.14) göre öfkeyi içte tutma düzeyleri daha yüksektir. Suç işlerken ateşli silah (N = 21, X = 13.61) ve diğer alet (N = 26, X =13.26) kullanan kadınların hem kendi aralarında hem de alet kullanmamış ve delici kesici alet kullanmış kadınlarla arasında, öfkeyi içte tutma düzeyi açısından anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Diğer gruplar arasında, öfkeyi içte tutma düzeyi açısından anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tablo-31: Suça Karışmış Kadınlar için Öfkeyi Kontrol Etme Düzeyini Belirlemede Grup Farkları

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	df	F
<i>Doğum Yeri</i>	115		3, 111	.240
II	56	22.33		
İlçe	140	23.45		
Köy	19	23.84		
<i>Yaşadığı Yer</i>	115		3, 111	.190
II	69	23.27		
İlçe	40	23.07		
Köy	6	24.50		
<i>Suçun İşlendiği Yer</i>	115		3, 111	.006
II	62	23.25		
İlçe	49	23.30		
Köy	4	23.00		
<i>Şuç İşlemede Kullanılan Alet</i>	115		3, 111	.427
Alet Kullanılmamış	14	22.92		
Ateşli Silah	21	23.85		
Delici, Kesici Alet	54	22.77		
Diğer	26	24.00		
<i>Medeni Durumu</i>	115		3, 111	.600
Evli	33	23.69		
Bekar	30	22.73		
Boşanmış	24	22.41		
Dul	28	24.07		
<i>Çocuk Sayısı</i>	115		3, 111	.906
Yok	39	22.61		
1 Çocuk	19	24.26		
2 Çocuk	24	23.25		
3 Çocuk	15	25.00		
4 Çocuk ve üstü	18	22.22		

Tablo-31 önceki sayfadan devam ediyor..

Bağımsız Değişkenler	N	Ort.	df	F
<i>Eğitim Durumu</i>	115		3.111	1.02
Okur-yazar Değil	14	24.07		
Okur-yazar	10	25.10		
İlköğretim	41	23.60		
Lise	40	22.02		
Lisans	10	23.90		
<i>Gelir Düzeyi</i>	115		3, 111	.130
Yok	37	24.83		
Düşük	14	22.42		
Orta	45	22.17		
Yüksek	19	23.42		
<i>Cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler</i>	115		3.111	.814
Eşim ve Çocuğumla	57	23.54		
Ailemle	31	22.58		
Yalnız	12	22.00		
Diğer	15	24.66		

Öfkeyi kontrol etme düzeyini belirleyen etkenleri araştırmak için gerçekleştirilen One-Way Anova testinin sonuçlarına göre; “doğum yeri”, “yaşadığı yer”, “suçun işlendiği yer”, “suç işlemede kullanılan alet”, “medeni durum”, “çocuk sayısı”, “eğitim durumu”, “gelir düzeyi” ve “cezaevine girmeden önce birlikte yaşadığı kişiler” değişkenlerinin gruplar arasında öfkeyi kontrol etme düzeyi açısından anlamlı bir fark görülmemiştir (bkz. Tablo-31).

4.5. Hiyerarşik Regresyon Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Sosyo-demografik değişkenler, suça özgü değişkenler, sağlıkla ilgili değişkenler ve öfkeyle ilgili değişkenlerin ötesinde, suç işlemiş kadınlarda problem çözme becerilerinin kaygıyı yordayıp yordamadığı Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi ile test edilmiştir.

Hiyeraşik Çoklu Regresyon Analizi gerçekleştirilmesinin temel hedefi, kaygı ile ilişkili değişkenler olabilecek değişkenleri belirlemektir. Değişkenler üç aşamada analize sokulmuştur. Sosyo-demografik değişkenlerin (öğrenim durumu, yaş, medeni durumu, ocuk sahibi olma durumu ve gelir düzeyi), suça özgü değişkenin (suç işlemede kullanılan alet türü) ve sağlıkla ilgili değişkenlerin (psikolojik tedavi görüp görmeme, intihar girişiminde bulunup bulunmama) etkisini kontrol etmek için bu değişkenler “stepwise” yöntemi ile ilk aşamada analize sokulmuştur. İkinci aşamada; analize sokulan değişkenlerin herbirinin etkisini görebilmek için öfke tarzları ile ilgili değişkenler (sürekli öfke, öfkeyi dışa vurma, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi kontrol etme) “enter” yöntemi ile analize sokulmuştur. Son aşamada problem çözme becerisi “enter” yöntemi ile analize sokulmuş ve bu değişkenin sosyo-demografik değişkenlerin, suça özgü değişkenin, sağlıkla ilgili değişkenlerin ve öfke tarzları ile ilgili değişkenlerin ötesinde kaygıyı yordayıp yordamadığı test edilmiştir.

Elde edilen sonuçlar Tablo-32’de gösterilmiştir. İlk aşamada stepwise yöntemi ile analize sokulan değişkenlerden sadece intihar girişiminde bulunup bulunmama değişkeni kaygıyı yordamıştır ($\beta = .24$, $t(113) = 2.59$, $p < .001$) ve bu değişken varyansın yaklaşık %6’sını açıklamıştır ($F[1, 113] = 6.70$, $p < .01$).

İkinci aşamada enter yöntemi ile analize sokulan öfke tarzı değişkenleri varyansın yaklaşık %21’ini açıklamış ve açıklanan toplam varyans %26’ya çıkmıştır ($F[4, 109] = 7.56$, $p < .001$). Öfke tarzı değişkenlerinden; sürekli öfke ($\beta = .44$, $t(109) = 3.18$, $p < .01$), öfkeyi dışa vurma ($\beta = -.27$, $t(109) = -$

2.20, $p < .05$) ve öfkeyi içte tutma ($\beta = .23$, $t(109) = 2.01$, $p < .01$) değişkenleri kaygıyı yordamıştır. Eşitliğe sokulan öfke kontrolü değişkeni kaygıyı yordamamaktadır ($\beta = .08$, $t(109) = .95$, $p > .05$).

Üçüncü aşamada enter yöntemi ile analize sokulan problem çözme becerisi eşitliğe sokulan diğer değişkenlerin ötesinde kaygıyı yordamamaktadır ($\beta = .03$, $t(108) = .35$, $p < .001$) ve bu değişken tek başına açıklanan varyansta herhangi bir değişim yaratmamıştır ($F[1, 108] = .13$, $p > .05$).

Tablo-32: Hiyeraşik Çoklu Regresyon Analizi

Setteki Yordayıcılar	F	t	df	B	β	R ²
		Yordayıcılar		(Un. Coeff.)	(St. Coeff.)	Değişimi
<i>Sabit</i>				17.91		
I. <i>Sağlıkla ilgili Değişkenler</i>	6.70**		1,113			.056
İntihar Girişimi		2.59**	113	7.09	.24	
<i>Öfke</i>	7.56***		4, 109			.205
Sürekli Öfke		3.18**	109	.94	.44	
II. <i>Öfkeyi Dışa Vurma</i>		-2.20*	109	-.84	-.27	
Öfkeyi İçte Tutma		2.01*	109	.69	.23	
Öfke Kontrolü		.95	109	.23	.08	
III. <i>Baş Etme</i>	.13*		1, 108			.001
Problem Çözme Becerisi		.35	108	.02	.03	

SONUÇLARIN YORUMLANMASI

Araştırma, adam öldürme suçundan ceza infaz kurumunda bulunan kadınların öfke tarzları, problem çözme becerileri ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Bu amaçla, hem deney grubu hem de kontrol grubu kullanılmıştır.

Bu araştırmada; suçun doğasını daha iyi anlayabilmek ve suçla ilişkili olabilecek etkenleri ortaya çıkarmak için bağımsız gruplar t-testi ile farklı bağımsız değişkenlerin farklı bağımlı değişkenler üzerindeki etkileri açıklanmıştır. Yanı sıra, bireysel kaynak olarak düşünülen, problem çözme yetisinin suçla ilişkili olabileceği düşünülen tüm değişkenlerin ötesinde adam öldürme suçundan ceza infaz kurumunda bulunan kadınlarda kaygı düzeyini yordayıp yordamadığı test edilmiştir.

4.6. Değişkenler Arası Korelasyonlara İlişkin Sonuçların Yorumlanması

Adam öldürme suçundan ceza infaz kurumunda bulunan kadınlarda, araştırmanın bağımlı değişkeni olan kaygı, beklenildiği gibi, sürekli öfke ve öfkeyi içte tutma ile pozitif yönde ilişkili çıkmıştır. Aynı grupta , kaygı ile öfkeyi dışa vurma ve öfkeyi kontrol etme arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Dolayısıyla, suça karışmış kadınlarda kaygı düzeyinin öfke tarzları açısından sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ile ilgili olduğu gösterilmiştir. Öfke kontrolünün ya da öfkenin dışa vurulmasının kaygı düzeyi ile ilişkili olmaması ilginç bir gözlemdir. Daha ilginç bulgu ise, kaygının problem çözme becerisi ile anlamlı bir ilişki göstermesi ancak bu ilişkinin beklenilenin aksine pozitif yönde olmasıdır. Bu araştırma bulguları bu durumun nedenlerini ortaya

koymak için yeterli değildir. İleride, iki değişken arasında pozitif yöndeki bu ilişkinin nedenlerini ortaya çıkaracak araştırmalar planlanabilir.

4.6. Grup Farklarına İlişkin Sonuçların Yorumlanması

Grup farklarına ilişkin analizler kaygı düzeyi, problem çözme becerisi ve öfke tarzları bağımlı değişken alınarak farklı bağımsız değişkenlerle bağımsız gruplar t-testleri ya da One-Way ANOVA testleri ile gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle, yukarıda bahsedilen bağımlı değişkenler üzerinde deney grubu-kontrol grubu karşılaştırılması yapılmıştır. Suça karışmış kadınların, suça karışmamış kadınlara göre daha kaygılı olduğu görülmektedir. Suçlu kadınların, kaygı düzeylerinin kontrol grubuna göre yüksek olması suç işlemiş olma, suçun değerlendirme sürecinde olma ya da cezaevinde bulunma ile ilgili olabilir. Cezaevinde yaşama her an tetikte olmayı gerektirmektedir (Gençöz, Şenol-Durak, & Durak, 2008). Yanı sıra, dışarıda kalan yakınlarından haber alamama, can güvenliğinin tehlikede olduğunu düşünme, güçlü görünmeye çalışma, kişilerin kaygı düzeylerini arttıran etmenlerdendir (Gençöz et al., 2008). Bunun yanında, mahkumiyet süreleri uzun olan kişilerde kaygı bozuklukları görülme olasılığı ise oldukça fazladır (Şenol, 2003).

Kaygı düzeyini artıran temel etkenlerden biri de strestir. Suça karışmış kadınların daha stresli bir ortamda yaşadıkları düşünüldüğünde, kaygı düzeylerinin daha yüksek olması, olası görülecek nedenlerdendir (Yıldız, 2011). Suça karışmış kadınlar, maruz kaldıkları stres etkenlerini tolere etme açısından daha az kaynağa sahiptir. Sosyal çevrelerinden, aile üyelerinden,

yakınlardan ve diğer sosyal destek kaynaklarından uzak bir yaşam sürmeleri, bu kişilerin kaygı düzeyinin kontrol grubuna göre daha yüksek çıkmasının temel nedenleri arasında yer alabilir.

Öfke ifade tarzı, araştırmada farklı alt kategorilere ayrılmaktadır. Bunlar: Sürekli öfke, öfkeyi dışa vurma, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi kontrol etme değişkenleridir.

Suça karışmış kadınlar ve suça karışmamış kadınlar, öfke tarzları açısından karşılaştırılmıştır. İki grup, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi kontrol etme bağımlı değişkenlerinde anlamlı şekilde birbirinden farklıdır. Suça karışmamış kadınlar, suça karışmış kadınlara oranla öfkeyi daha fazla içte tutmaktadır. Bu durum, suça karışmış kadınların öfkeyi içte tutmayı tercih etmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Suça karışmış kadınlar, suça karışmamış kadınlara göre öfkeyi daha fazla kontrol etme eğilimindedir. Suç işlemiş olma ve işlenen suçun ceza olarak bir karşılığını deneyimleme ya da artık suçtan uzak durmak isteme, bu kişilerde öfke kontrolünün daha fazla olmasını açıklayabilir. Suça karışmış kadınların, öfke kontrolüne ilişkin cezaevinde profesyonel yardım almış olmaları, eğer gerçekten böyle bir eğitim almışlar ise (bununla ilgili elimizde bir veri yok), öfkelerini artık daha kontrol edebilir oldukları düşünülebilir.

Bağımlı değişkenler üzerinde grup farklarını ortaya koyma açısından intihar girişiminde bulunmuş olma-olmama değişkeninin önemli bir bağımsız değişken olduğu gözlenmiştir. İlginç bir şekilde; intihar girişiminde bulunmuş kadınların, intihar girişiminde bulunmamış kadınlara oranla problem çözme becerileri daha yüksek olduğu gözlenmiştir. İntihar girişimi; kişilerin problemlerinin çözümü olmadığını düşündüklerinde, hayattan vazgeçtiklerinde,

kendilerini çaresiz hissettiklerinde seçtikleri bir yoldur. Buna bağlı olarak intihar girişiminde bulunmuş kadınların, problemlerini çözme becerilerinin düşük olması beklenir. Ancak bu araştırmada, beklenenin aksi bir sonucun ortaya çıkması üzerinde durulması gereken bir bulgudur. Suça karışmış kadınların intihara neden olabilecek etkenlerle başa çıkması için psikolojik tedavi görmesi ve yeni başatma becerilerini öğrenmesi yararlı olacaktır (Gençöz et al., 2008).

Tüm örnekleme incelenen başka bir değişken ise kişilerin psikolojik tedavi görüp görmeme durumlarıdır. ‘Psikolojik tedavi gören kadınlar psikolojik tedavi görmemiş kadınlara göre daha kaygılıdır.’ Sonucu elde edilmiştir. Bu sonuç, “psikolojik tedavi görme gereksinimi duymuş olma zaten kaygı ile ilgilidir” ya da “başarısız bir tedavi süreci geçirilmiştir” sonuçlarına varılabilir. Araştırmanın başka bir bulgusu, ilk görüşü destekleyecek şekilde ortaya çıkmıştır. Psikolojik tedavi görmüş kişilerin, sürekli öfke düzeylerinin psikolojik tedavi görmemiş kadınlara göre yüksek olduğu görülmüştür. Öfke, sürekli olduğunda, kişinin sosyal ve iş çevresini etkilemekte, kendisi ve etrafındaki insanlar için zarar verici olabilir (Balkaya & Şahin, 2003). Kişinin sürekli öfkeli olması durumu, psikolojik tedavinin kapsamını aralayabilir.

Psikolojik tedavi gören kadınların, öfkeyi içte tutma puanları daha yüksektir. Öfkeyi içte tutmak; kişinin, bir süre sonra saldırganlık gösterebileceğine işaret edebilir (Balkaya & Şahin, 2003). Benzer şekilde bu kadınların öfkeyi dışa vurma puanları da daha yüksek çıkmıştır. Öfkenin dile getirilmesinin şekli, kişileri psikolojik süreçlere sürükleyebilir. Sürekli öfke düzeyleri yüksek olan kişiler öfkeyi dışa vurma konusunda daha göze çarpıcı

olabilirler bu iki sonucun birbirini desteklediği görüldüğünde, bu kişilerin psikolojik destek gördükleri ortaya çıkmaktadır. Bu da, sürekli öfke ile öfkeyi dışa vurmanın arasında oldukça yakın bir bağ olduğunu göstermektedir.

Suçta karışmış kadınlar, bu çalışmanın araştırma grubunu oluşturmaktadır. Suçta karışmış kadınlarda kaygının, problem çözme becerisinin ve öfke tarzlarının psikolojik tedavi görme ve intihar girişiminde bulunma bağımsız değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadıkları araştırılmıştır. Psikolojik tedavi görmüş olma bağımsız değişkeninin, her bir bağımlı değişken üzerindeki etkisi anlamsızdır. Bununla birlikte, intihar girişimi değişkenini öfkeyi dışa vurma ve öfkeyi kontrol etme hariç her bir bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu gözlenmiştir. İntihar girişiminde bulunmuş kadınların intihar girişiminde bulunmamış kadınlara göre daha kaygılı olduğu görülmektedir. Bu araştırma, başında beklenen bir sonuçtur. Kaygı düzeyi yüksek olan kadınlar, daha fazla yaşam olayından geçmekte ve daha stresli bir hayat yaşamaktadır (Şenol, 2003). Buna bağlı olarak, kaygı düzeylerinin yükselmesi ve kişinin depresyona girmesiyle intihar girişiminde bulunmaları gerçekleşebilir. Bu yüzden, intihar girişiminde bulunmuş kadınların kaygı düzeyleri daha yüksek olabilir. Bunun yanında, hapisane yaşamı mahkumların istemedikleri bir hayat sürmesine ve intihar girişiminde bulunmalarına neden olabilir, intihar girişiminde bulunmuş mahkumlar hapisanedeki zor yaşam koşullarından dolayı daha fazla kaygılıdır (Şenol, 2003).

İntihar girişiminin, suçta karışmış kadınlarda görülen bir başka etkisi de problem çözme becerisidir. İntihar girişiminde bulunmuş kadınların, problem

çözme becerileri daha yüksektir. Bu, araştırma sorusuna ters düşen bir sonuçtur. İntihar girişiminden sonra, suç işlemiş kadınlarda hayata yeniden tutunma ve yaşamın değerini anlama gibi kavramlar etkili olabilir. Bunun yanında, sosyal çevresinden uzak olan ve intihar girişiminde bulunmuş kadınların tekrar bu çevresinin ona uzaktan da olsa yardım etmesi kişinin problem çözme becerilerini pekiştirebilir (Şenol, 2003). İntihar girişiminde bulunmamış suçlu kadınlarda yükseltmede etkili olabilecek yöntemlerden; problem çözme konusunda kendilerini eğitmeleri, kitap okuma, iletişim kurma becerilerini ilerletme ile problem çözme becerilerini geliştirebilirler.

Suçlu kadınlarda intihar girişiminin, öfke üzerine de anlamlı etkileri bulunmuştur. İntihar girişiminde bulunan kadınların sürekli öfke düzeyleri, intihar girişiminde bulunmamış suçlu kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Sürekli öfke düzeyi kişi için tahrip edici, kişiyi güçsüz kılan ve yıpratıcı olabilmektedir (Balkaya & Şahin, 2003). Böyle durumlarda kişilerin intiharı düşünme olasılıkları artabilir buna bağlı olarak suç işlemiş kadınlarda intihar düşüncesi ve sürekli öfke paralel bir ilerleme gösterebilir. İntihar girişiminde bulunmuş suç işlemiş kadınlarda üzüntü ve suçluluk duygusu kişinin sürekli öfke düzeyini artırabilir (Balkaya & Şahin, 2003).

Suçta karışmış intihar girişiminde bulunmuş kadınların, öfkeyi içte tutma düzeyleri, intihar girişiminde bulunmamış suç işlemiş kadınlara oranla daha yüksek çıkmıştır. Bu, beklenen bir sonuç olarak görülmektedir. İç kontrol odağı; bireyin yönergesine kendisi karar vermesi, kontrolüne hakim olması anlamına gelmektedir (Balkaya & Şahin, 2003). Suça karışmış ve intihar girişiminde bulunmuş kadınların cezaevi şartlarına bağlı olarak iç kontrol

odaklarının gelişmesi ve böylece öfkeyi içte tutma düzeylerinin artması olasıdır. İç kontrol odağı, öfke düzeyini içte tutmanın yanında, öfke kontrolünde de etkilidir.

Yukarıdakilerine benzer olarak; suça karışmış kadınlarda kaygı düzeyi, problem çözme becerisi ve öfke tarzları bağımlı değişken alınarak farklı bağımsız değişkenlerle, One-Way ANOVA analizi (ve Duncan post-hoc karşılaştırmaları) gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları az sayıda anlamlı grup farklarına işaret etmektedir. En dikkat çekici farklar, gelir düzeyinin, kaygı ve sürekli öfke üzerinde, suç işlemede kullanılan alet türünün sürekli öfke ve öfkeyi dışa vurma üzerinde ve çocuk sayısının öfkeyi içte tutma üzerindeki etkilerinin anlamlı çıkmasıdır. Düşük gelir düzeyine sahip kadınlar, diğer gruplara göre daha fazla kaygı ve sürekli öfke rapor etmektedir. Suç işlerken delici ve kesici alet kullanan kadınlar, suç işlerken alet kullanmamış kadınlara göre daha fazla sürekli öfke ve daha fazla öfkeyi dışa vurma rapor etmektedir. Üç ve daha fazla çocuk sahibi olan suça karışmış kadınlar, çocuk sahibi olmayan suça karışmış kadınlara göre öfkeyi daha fazla içte tutmaktadır. Tüm bu sonuçlar beklendik yöndedir.

4.7. Grup Farklarına İlişkin Sonuçların Yorumlanması

Hiyerarşik Regresyon sonuçlarına göre; problem çözme becerilerinin sosyo-demografik değişkenler, suça özgü değişkenler, sağlıkla ilgili değişkenler ve öfkeyle ilgili değişkenlerin ötesinde kaygıyı yordamadığı gözlenmiştir. Bununla birlikte, daha önceki intihar girişiminin, sürekli öfkenin,

fkeyi dışa vurmanın ve öfkeyi içte tutmanın suça karışmış kadınlarda kaygıyı yordamada önemli değişkenler olduğu ortaya konulmuştur.

4.8. Elde Edilen Sonuçlara göre Genel neriler

Adam ldrme suçu işlemiş kadınlara, kaygı düzeyini azaltmak için özellikle öfke ile ilgili değişkenlerin dikkate alınması gereklidir. Özellikle, fke kontrolünün sağlanması ve öfkeyi içte tutma yerine etkin iletişim yöntemleri ile olumsuz duyguların ve öfkenin açığa çıkartılması önemli stratejiler arasında yer alacaktır.

Adam ldrme suçu işlemiş kadınlarda; sadece baş etme becerilerine odaklanan uygulamalar yerine bireyin önceki intihar tarihçesini de dikkate alarak öfke düzeyi ve öfkenin ifade biçimleri üzerine odaklanan yöntemleri içeren paket programların geliştirilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- A.H.P.K. Anksiyete bozuklukları Retrieved 10.05, 2012, from <http://www.ailehekimirehberi.com/psikiyatri-anksiyetebozukluk.htm>
- Adagide, S. (2008). *15-49 Yaş grubu kadınların problem çözme becerilerinin incelenmesi*. Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri.
- Aksoy, B. (2003). Problem çözme yönteminin çevre eğitiminde uygulanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(14), 83- 98.
- Aktan, C. C. (2008). Stratejik yönetim ve stratejik planlama. *Çimento İşveren*, 4-21.
- Aktaş, S. (2009). *Eşlerden Birinin Kaygı Düzeyi İle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. Maltepe Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Alyaprak, İ. (2006). *Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerde Sınav Kaygısını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Ege Üniversitesi SBE, İzmir.
- Arslan, C. (2005). Kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının yükleme karmaşıklığı açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(75), 49-73.
- Avcı, M. (2008). Tutuklu çocuklar üzerine bir araştırma: Çocukların suça yönelmesinde etkili olan toplumsal nedenler ve çözüm önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 49-73.
- Avcı, R. (2006). *Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi SBE, Adana.
- Balcı, F. (2011). Kadın suçlularına karşı polisin yaklaşımı ve iletişimin etkisi (ABD örneği). *Atatürk İletişim Dergisi*, 1, 149-160.
- Balcıoğlu, İ. (2001). *Suç ve kadın*. İstanbul: Bilge Yayınları.
- Balcıoğlu, İ. (2005). Suç ve Kadın Retrieved 10.05, 2012, from http://www.kriminoloji.com/Suc_ve_Kadin.Balcioглу.html
- Balkaya, F., & Şahin, N. H. (2003). Çok boyutlu öfke ölçeği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(1), 9-17.

- Başıoğlu, S. T. (2007). *Sınav Kaygısı İle Özgüven Arasındaki İlişkinin Erinlik Döneminde İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Batuman, A. (2011). *Günübirlik Cerrahilerde Çocuklara Bilgilendirme Videosu Gösteriminin Preoperatif Anksiyete Ve Taburcu Sonrası Davranış Değişimlerine Etkisi*. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adana.
- Beser, N. G., & Öz, F. (2003). Kemoterapi alan lenfomalı hastaların anksiyete depresyon düzeyleri ve yaşam kalitesi. *Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 7(1), 47-58.
- Bilge, A., & Ünal, G. (2005). Öfke, öfke kontrolü ve hemşirelik yaklaşımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 21(1), 189-196.
- Bingham, A. (2004). *Çocuklarda problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi* (A. F. Oğuzkan, Trans.). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bozkurt, S. (2011). *Çalışan Ergenlerin Öfke Yönetiminde Roy Adaptasyon Kuramı Temelli Hemşirelik Yaklaşımının Etkisi*. Ege Üniversitesi SBE, İzmir.
- Bulut Serin, N., & Genç, H. (2011). Öfke yönetimi eğitimi programının ergenlerin öfke denetimi becerilerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 236-254.
- Can, P. B., Dereboy, Ç., & Eskin, M. (2012). Yüksek riskli sınav kaygısının azaltılmasında sistematik duyarsızlaştırma ile bilişsel yeniden yapılandırmanın etkililiğinin karşılaştırılması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(1), 9-17.
- Cansever, A. (2012). Anksiyete kavramı Retrieved 10.05, 2012, from <http://www.adnancansever.com/?&Bid=724699>
- Cansunar, N., Asirdizer, M., Aycan, N., Balcıoğlu, İ., & Batuk, G. (1997). Kadının suça yönelimi: Karşılaştırmalı bir çalışma. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 55(3), 341-351.
- Çelenk, S. (2012). Öfke ve öfke kontrolü: Öfke nedir, belirtileri nelerdir, nasıl kontrol altına alınır Retrieved 10.05, 2012, from http://www.tavsiyeyorum.com/makale_5746.htm

- Çetin, F., Basım, H. N., & Karataş, M. (2011). Çalışanların problem çözme becerilerinde örgütsel adalet algısı ve iş tatmininin rolü. *Yönetim ve Ekonomi*, 18(1), 71-85.
- Çınar, O., Hatunoğlu, A., & Hatunoğlu, Y. (2009). Öğretmenlerin problem çözme becerileri. *Erzincan Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 215-226.
- Çoban, B., & diğerleri. (2011). Öğretmen görüşlerine göre güzel sanatlar ve spor liselerinde görev yapan yöneticilerin problem çözme yeterlikler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 871-886.
- Çoban İcağasıoğlu, A., & Akgün, R. (2011). Ankara kadın kapalı ceza infaz kurumunda kalan kadın hükümlülerin psikososyal durumlarının saptanması ve sosyal desteklerinin belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 63-78.
- Çolak, T. (2007). *İstatistiksel Süreç Kontrolü ve Uygulamalar*. Çukurova Üniversitesi FBE, Adana.
- Dağlıoğlu, G. (2009). *Klinik Laboratuvarlarda Kalite Yönetimi: Altı Sigma Protokolünün Uygulanması*. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adana.
- Dede, Y., & Yaman, S. (2006). Fen ve matematik eğitiminde problem çözme: Kuramsal bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(32), 116-128.
- Diril, A. (2011). *Lise öğrencilerinin bilişsel esneklik düzeylerinin sosyodemografik değişkenler ve öfke düzeyi ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişki açısından incelenmesi*. Çukurova Üniversitesi SBE., Adana.
- Doğan, Ö. İ., & Topoyan, M. Problem çözme teknikleri Retrieved 10.05, 2012, from <http://kisi.deu.edu.tr/mert.topoyan/dosyalar/pc.pdf>
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Erkan, R., & Erdoğan, M. Y. (2006). Göç ve çocuk suçluluğu. *Aile ve Toplum Eğitim ve Kültür Araştırma Dergisi*, 9(3).

- Erkek, N., Özgür, G., & Gümüş, A. B. (2006). Hipertansiyon tanısı alan hastaların sürekli öfke ve öfke ifade tarzları. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(2), 9-18.
- Fidanoğlu, O. (2006). *Evlilik Uyumu, Mizah Tarzı ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki*. Marmara Üniversitesi EBE, İstanbul.
- Gençöz, T., Şenol-Durak, E., & Durak, M. (2008). Ceza infaz kurumu personeline psikolojik semptomatoloji: İş stresi, psikolojik dayanıklılık, tükenmişlik, sosyal destek ve baş etme tarzları. TÜBİTAK 1001 Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projeleri, SOBAG Proje No: 105K155.
- Gençtan, E. (1998). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Göğüş, A. K. (2012). Panik bozukluk ve agorafobi Retrieved 10.05, 2012, from <http://www.alikemalgogus.com/index.php/anksiyetebozukluklari/panik-bozuklukveagorafobi>
- Gök, M. (2009). *Aile İçi Şiddet ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi SBE, Adana.
- Kamu Hizmetlerinin Özelleştirilmesi Kapsamında Cezaevi Hizmetlerinin Özelleştirilmesi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği (2009).
- Güçlü, N. (2003). Lise Müdürlerinin Problem Çözme Becerileri. *Milli Eğitim Dergisi*.
- Güler, A. (2006). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duyusal Zekâ Düzeyleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yeditepe Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Gültekin, A. (2006). *Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*. Atatürk Üniversitesi SBE, Erzurum.
- Gümüş Ersen, H. (2010). *Suç İşlemiş Kadınların Sosyo Demografik Özellikleri, Anne-Baba Tutumları ve Öfke İfade Biçimlerinin Değerlendirilmesi*. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 7. Psikiyatri Kliniği, İstanbul.

- Güngör, H. (2009). *Ebeveyn ve Öğretmen Mükemmeliyetçiliğinin 5-6 Yaş Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Algılanan Kaygı Düzeyini Öngörmedeki Pamukkale Üniversitesi SBE, Denizli.*
- Güzdüz, S. (2009). *Dental Fobisi Olan Hastalarda Diğer Anksiyete Bozuklukları Eştanısı.* Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- İçli, T. (2007). *Kriminoloji.* Anklara: Seçkin Yayıncılık.
- İçli, T., & Öğün, A. (1988). Sosyal Değişme Süreci İçinde Kadın Suçluluğu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 5(2).*
- İşbakan, Z. H. (2010). *Cana Yönelik ve Mala Yönelik Suç İşlemiş Bireylerin Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması.*
- Karabulut, E. O., & Pulur, A. (2011). Gençlik merkezlerine üye gençlerin temsilcilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 9(2), 71-80.*
- Karabulut, E. O., & Ulucan, H. (2011). Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi (Kırşehir ili örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(1), 227-238.*
- Karakuş, U. (2006). Probleme dayalı öğrenme yaklaşımının sosyal bilgiler derslerinde uygulanması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 7(2), 163-176.*
- Karataş, İ., & Güven, B. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin günlük yaşam problemlerini çözebilme becerilerinin belirlenmesi. *Erzincan Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(1), 201-217.*
- Karataş, Z. (2008). Öğrencilerinde öfke ve saldırganlık. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(3), 277-294.*
- Kazan, H., & Ergülen, A. (2008). Toplam kalite yönetimi araç ve tekniklerinin üretimde etkin kılınması: KOSİ uygulaması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 13(1), 159-182.*

- Kırbaş, İ. (2012). Problem çözme becerisi Retrieved 10.05, 2012, from http://www.kirbas.com/pdf/pdf_ciktisi.php?id=430
- Kızmaz, Z. (2007). Cezaevinin ve hapsedmenin suçu engellemedeki etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 44-68.
- Kocabaşoğlu, N. (2012). Stres ve anksiyete Retrieved 10.05, 2012, from <http://www.ctf.edu.tr/stek/pdfs/47/4719.pdf>
- Korkut, F. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 177-184.
- . Kriminoloji ve ceza hukuku. from <http://www.kriminoloji.com/>
- MEGEP. (2008). *Problem çözme*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEGEP. (2011). *Duygularını kontrol etme*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Nugent, W. R., & Champling, D. (1997). The effects of anger control training on adolescent antisocial behavior. *Res. on Soc. Work Pract*, 7(4), 446-462.
- Ortaköylü, L., Taktak, S., & Balcıoğlu, İ. (2004). Kadın ve suç. *Yeni Symposium* 42(1), 13-19.
- Ö.G.P.D.M. (2012). Öfke ve öfke kontrolü Retrieved 10.05, 2012, from <http://www.nccogpdm.metu.edu.tr/Brosur-15.pdf>
- Öğülmüş, S. (2006). *Kişiler arası sorun çözme becerileri ve eğitimi*. Ankara Nobel Yayınları.
- Özbek, B. (2009). *Cinayet İşleyen Kadınlarda Din Algısı Ankara Kadın Kapalı Cezaevi Örneği*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özcengiz, D. (2006). *Anesteziyle İlgili Bilgilendirmede Kullanılan Farklı Yaklaşımların Çocukları Günübürlük Cerrahi Müdahale Geçiren Ebeveynlerin Durumluk Kaygılarına Etkisi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özmen, A. (2006). Öfke: Kuramsal yaklaşımlar ve bireylerde öfkenin ortaya çıkmasına neden olan etmenler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 39(1), 39-56.

- Öztürk Can, H., Öner, Ö. İ., & Çelebi, E. (2009). Üniversite öğrencilerinde eğitimin sorun çözme becerisine etkisinin incelenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(10), 35-58.
- Öztürk, M. (2003). *İşletme ve yönetim*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Pakkal, U. (2007). *Okul Öncesi Eğitim Alan Ergenlerin, Sosyal Benlik Değerlerinin Problem Çözme Becerisine Etkisi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pıçakçıfe, M. (2010). Çalışma yaşamı ve anksiyete. *TAF Prev Med Bull*, 9(4), 367-374.
- Polatlı, A. (2008). Anksiyete Bozuklukları Retrieved 10.05, 2012, from <http://www.makaleler.com/ruh-sagligi-makaleleri/pdf/anksiyete-bozukluklari.pdf>
- Qasimi, T. B. (2007). *Endoskopi İşlemi Uygulanacak Hastaların İşlem Öncesi Anksiyete Düzeyleri ve Bunu Etkileyen Faktörler*. İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Rupp, D. E., & Vodanovich, S. J. (1997). The role boredom proneness in self-reported anger and aggression. *Journal of Social Behavior & Personality*, 12, 925-936.
- Saçan, Ö., & diğerleri. (2010). Anestezi uygulayıcılarında anksiyete. *Türk Anest Rean Der Dergisi*, 38(1), 28-34.
- Saçar, B. (2007). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Öfke Tepkisiyle Arkadaş Bağlılığının İncelenmesi*. . Çukurova Üniversitesi SBE., Adana.
- Salkım, Ö. Ö. (2010). *Kapalı Kolesistektomi Ameliyatı Öncesi Hemşire Tarafından Verilen Eğitimin Hastaların Bilgi Düzeyine ve Ameliyat Sonrası Kaygı ve Ağrı Düzeylerine Etkisi*. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Savcı, İ. (2004). *Kadın açık cezaevinden notlar– Adını kader koyduk*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Saygılı, S., & Aliustaoğlu, F. S. (2009). Şiddet içerikli suç işleyen kadın olguların değerlendirilmesi. *Adli Tıp Dergisi*, 23(1), 24-29.

- Saygın, M., & diğeri. (2011). Radyoloji çalışanlarında depresyon ve anksiyete düzeyleri. *S.D.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 139-144.
- Serin, O., Bulut Serin, N., & Saygılı, G. (2010). İlköğretim düzeyindeki çocuklar için problem çözme envanteri'nin (ÇPÇE) geliştirilmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 446-458.
- Sesli, S. (2012). Öfke Yönetimi Retrieved 10.05, 2012, from http://okulweb.meb.gov.tr/35/02/959733/dokuman%20arsivi/FKEYNE_TMALIMA.pdf
- Sezen, G., & Paliç, G. (2011). *Lise öğrencilerin problem çözme becerisi algılarının belirlenmesi*. Paper presented at the 2 nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications, Antalya-Turkey.
- Spielberger, C. D. (1988). State Trait Anger Expression Inventory. Odessa FL.
- Şahin, H. (2005). Öfke ve öfke denetiminin kuramsal temeller. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 1-22.
- Şahin, N. H., Batıgün, A. D., & Uzun, C. (2011). Anksiyete bozukluğu: Kişilerarası tarz, kendilik algısı ve öfke açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2), 107-113.
- Şen, C. G., & Cenççi, D. (2009). Üretim planlama performans ölçütlerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesine entegre bir yaklaşım. *Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*. Sigma 27, 1-17.
- Şener, S. D. (2006). *TRIZ: Yaratıcı Problem Çözme Teorisi ve Diğer Problem Çözme Yöntemleriyle Karşılaştırma*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şenol, E. (2003). *The situational and the personality factors predicting depression and anxiety of prisoners*. Master of Science, Middle East Technical University, Ankara.
- Taşçı, D. (2011). *Psikiyatri Tanısı Alan Ergen ve Ebeveynlerinin Öfke İfade Etme Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Taşçı, S. (2005). Hemşirelikte problem çözme süreci. *Sağlık bilimleri dergisi* 14. hemşirelik özel sayısı, 14, 73-78.
- Taylan, S. (1990). *Heppner'in Problem Çözme Envanterinin Uyarlama, Güvenlik ve Geçerlik Çalışmaları*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Topacık, İ. (2009). Anksiyetenin oluş nedenler Retrieved 10.05, 2012, from <http://www.terapiniz.com/anksiyete-hakkinda/olus-nedenleri.html>
- Türker, S. (2010). *Öğretmenlerin Çatışma Yönetim Stratejileri İle Sürekli Öfke Ve Öfke İfade Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya.
- Ünsal, Y. (2010). Problem çözümedeki anlam karmaşası. *Eğitim Dergisi*, 28. Vikipedi. Cezaevi Retrieved 10.05, 2012, from <http://tr.wikipedia.org/wiki/Cezaevi>
- Yaman, E., & Türker, S. (2011). İlköğretim öğretmenlerinin çatışma yönetim stratejileri ve öfke ifade düzeyleri arasındaki ilişki. *Akademik Bakış*, 23, 1-12.
- Yıldız, M. (2009). Amatör ve paf liginde oynayan futbolcuların kişilik tipleri ve sürekli öfke-öfke ifade tarzlarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(3), 15-27.
- Yıldız, M. (2011). Tutuklu ve hükümlülerde umutsuzluk, ölüme ilişkin depresyon ve ölüm kaygısı ilişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(1).

EKLER

BECK ANKSİYETE ÖLÇEĞİ

Aşağıda insanların kaygılı ya da endişeli oldukları zamanlarda yaşadıkları bazı belirtiler verilmiştir. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyunuz. Daha sonra, her maddedeki belirtinin BUGÜN DAHİL SON BİR (1) HAFTADIR sizi ne kadar rahatsız ettiğini yandakine uygun yere (x) işareti koyarak belirleyiniz.

	Hiç	Hafif düzeyde Beni pek et- kilemedi	Orta düzeyde Hoş değildi ama kat- lanabildim	Ciddi düzeyde Dayanmakta çok zor- landım
1. Bedeninizin herhangi bir yerinde uyuşma veya karın- calanma				
2. Sıcak/ ateş basmaları				
3. Bacaklarda halsizlik, titreme				
4. Gevşeyememe				
5. Çok kötü şeyler olacak korkusu				
6. Baş dönmesi veya sersemlik				
7. Kalp çarpıntısı				
8. Dengeyi kaybetme duygusu				
9. Dehşete kapılma				
10. Sinirlilik				
11. Boğuluyormuş gibi olma duygusu				
12. Ellerde titreme				
13. Titreklilik				
14. Kontrolü kaybetme korkusu				
15. Nefes almada güçlük				
16. Ölüm korkusu				
17. Korkuya kapılma				
18. Midede hazımsızlık ya da rahatsızlık hissi				
19. Baygınlık				
20. Yüzün kızarması				
21. Terleme (sıcaklığa bağlı olmayan)				

PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki maddeleri elinizden geldiğince samimiyetle ve bu tür sorunlarla karşılaştığınızda nasıl davrandığınızı göz önünde bulundurarak cevaplandırınız. Cevaplarınızı, bu tür problemlerin nasıl çözülmesi gerektiğini düşünerek değil, benzer sorunlarla karşılaştığınızda ne yaptığınızı düşünerek veriniz. “ Burada sözü edilen davranışı ben ne sıklıkla yaparım?” şeklinde düşünerek cevaplayınız.

BURADA SÖZÜ EDİLEN DAVRANIŞI BEN NE SIKLIKLA YAPARIM?		Her Zaman	Çoğunlukla	Sık Sık	Arada Sırada	Ender Olarak	Hiçbir Zaman
1	Bir sorunumu çözmek için kullandığım çözüm yolları başarısız ise bunların neden başarısız olduğunu araştırmam.						
2	Zor bir durumla karşılaştığımda ne olduğunu tam olarak belirleyebilmek için nasıl bilgi toplayacağımı uzun boylu düşünmem.						
3	Bir sorunumu çözmek için gösterdiğim ilk çabalar başarısız olursa o sorun ile başa çıkabileceğimden şüpheye düşerim.						
4	Bir sorunumu çözdükten sonra bu sorunu çözerken neyin işe yaradığını, neyin yaramadığını ayrıntılı olarak düşünmem.						
5	Sorunlarımı çözmek konusunda genellikle yaratıcı ve etkili çözümler üretebilirim.						
6	Bir sorunumu çözmek için belli bir yolu denedikten sonra durur ve ortaya çıkan sonuç ile olması gerektiğini düşündüğüm sonucu karşılaştırırım.						
7	Bir sorunum olduğunda onu çözebilmek için başvurabileceğim yolların hepsini düşünmeye çalışırım.						
8	Bir sorunla karşılaştığımda neler hissettiğimi anlamak için duygularımı incelerim.						
9	Bir sorun kafamı karıştırdığımda duygu ve düşüncelerimi somut ve açık- seçik terimlerle ifade etmeye uğraşmam.						
10	Başlangıçta çözümü fark etmesem de sorunlarımın çoğunu çözmeye yeteneğim vardır.						
11	Karşılaştığım sorunların çoğu çözebileceğimden daha zor ve karmaşıktır.						
12	Genellikle kendimle ilgili kararları verebilirim ve bu kararlardan hoşnut olurum.						
13	Bir sorunla karşılaştığımda onu çözmek için genellikle aklıma gelen ilk yolu izlerim.						

14	Bazen durup sonuçların üzerinde düşünmek yerine gelişi güzel sürüklenip giderim.						
15	Bir sorunla ilgili olası bir çözüm yolu üzerinde karar vermeye çalışırken seçeneklerimin başarı olasılığını tek tek değerlendirmem.						
16	Bir sorunla karşılaştığımda başka konuya geçmeden önce durur ve o sorun üzerinde düşünürüm.						
17	Genellikle aklıma gelen ilk fikir doğrultusunda hareket ederim.						
18	Bir karar vermeye çalışırken her seçeneğin sonuçlarını ölçer, tartar, birbiriyle karşılaştırır sonra karar veririm.						
19	Bir sorunumu çözmek üzere plan yaparken o planı yürütebileceğime güvenirim.						
20	Belli bir çözüm planını uygulamaya koymadan önce nasıl bir sonuç vereceğini tahmin etmeye çalışırım.						
21	Bir soruna yönelik olası çözüm yollarını düşünürken çok fazla seçenek üretmem.						
22	Bir sorunumu çözmeye çalışırken sıklıkla kullandığım bir yöntem; daha önce başıma gelmiş benzer sorunları düşünmektir.						
23	Yeterince zamanım olur ve çaba gösterirsem karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğime inanıyorum.						
24	Yeni bir durumla karşılaştığımda ortaya çıkabilecek sorunları çözebileceğime inancım vardır.						
25	Bazen bir sorunu çözmek için çabaladığım halde, bir türlü esas konuya giremediğim ve gereksiz ayrıntılarla uğraştığım duygusunu yaşarım.						
26	Ani kararlar verir ve sonra pişmanlık duyarım.						
27	Yeni ve zor sorunları çözebilme yeteneğime güveniyorum.						
28	Elimdeki seçenekleri karşılaştırırken ve karar verirken kullandığım sistematik bir yöntem vardır.						
29	Bir sorunla başa çıkma yollarını düşünürken çeşitli fikirleri birleştirmeye çalışmam.						
30	Bir sorunla karşılaştığımda bu sorunun çıkmasında katkısı olabilecek benim dışındaki etmenleri genellikle dikkate almam.						
31	Bir sorunla karşılaştığımda, ilk yaptığım şeylerden biri durumu gözden geçirmek ve konuyla ilgili olabilecek her türlü bilgiyi dikkate almaktır.						
32	Bazen duygusal olarak öylesine etkilenirim ki, sorunumla başa çıkma yollarından pek çoğunu dikkate bile almam.						
33	Bir karar verdikten sonra ortaya çıkan sonuç genellikle benim beklediğim sonuca uyar.						
34	Bir sorunla karşılaştığımda, o durumla başa çıkabileceğimden genellikle pek emin değilimdir.						
35	Bir sorunun farkına vardığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, sorunun tam olarak ne olduğunu anlamaya çalışmaktır.						

SÜREKLİ ÖFKE VE ÖFKE İFADE TARZI ÖLÇEĞİ

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatırken kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da genel olarak nasıl hissettiğinizi düşünün ve ifadelerin sağ taraflarındaki sayılar arasında sizi en iyi tanımlayan ifadeyi seçerek, üzerine (X) işareti koyun. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman kaybetmeksizin, genel olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin. Lütfen boş madde bırakmayıp tüm maddeleri işaretleyiniz.

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	(Hiç)	(Biraz)	(Oldukça)	(Tam)
1. Çabuk parlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
2. Kızgın mizaçlıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Öfkesi burnunda bir insanım	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Başkalarının hataları, yaptığım işi yavaşlatınca kızarım	(1)	(2)	(3)	(4)
5. Yaptığım iyi bir işten sonra takdir edilmemek canımı sıkır.	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Öfkelenince kontrolümü kaybederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Öfkelenişimde ağızma geleni söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
8. Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir.	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Engellendiğimde içimden birilerine vurmak gelir.	(1)	(2)	(3)	(4)
10. Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılgına dönerim	(1)	(2)	(3)	(4)
ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...	Hiç)	(Biraz)	(Oldukça)	(Tam)
11. Öfkemi kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)

12. Kızgınlığımı gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)
13. Öfkemi içime atarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
(14. Başkalarına karşı sabırlıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)
15. Somurtur ya da surat asarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
16. İnsanlardan uzak dururum.	(1)	(2)	(3)	(4)
17. Başkalarına iğneli sözler söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
18. Soğukkanlılığımı korurum.	(1)	(2)	(3)	(4)
19. Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım.	(1)	(2)	(3)	(4)
20. İçin için köpürürüm ama gösteremem.	(1)	(2)	(3)	(4)
21. Davranışlarımı kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
22. Başkalarıyla tartışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
23. İçimde, kimseye söyleyemediğim kinler beslerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
24. Beni çileden çıkaran her neyse saldırırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
25. Öfke kontrolünden çıkmadan kendimi durdurabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
26. Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)
27. Belli ettiğimden daha öfkeliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)
28. Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
29. Kötü şeyler söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
30. Hoşgörülü ve anlayışlı olmaya çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
31. İçimden, insanların fark ettiğinden daha fazla sinirlenirim	(1)	(2)	(3)	(4)
32. Sinirlerime hakim olamam.	(1)	(2)	(3)	(4)
33. Beni sinirlendirene, ne hissettiğimi söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
34. Kızgınlık duygularımı kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)

ÖZGEÇMİŞ

Hülya Kıran 1977 yılında İstanbul'da doğmuştur. Ortaokul ve liseyi Sağmalcılar Lisesi'nde okumuştur. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde tamamlamıştır. Yüksek Lisansı Arel Üniversitesi Psikoloji alanında yapmaktadır. Halen Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda psikolog olarak çalışmaktadır.